

banka ve EKONOMİK yorumlar

AYLIK DERGİ

ŞUBAT 1981 • YIL : 18 • SAYI : 2

FİYATI : 50 LİRA

Banka Curcunası Özel
Bankacılığı Tehdit Ediyor /5
Prof. Dr. Mustafa A. Aysan
Ekonomik Göstergeler /12
Ekonomik Yorumlar /13
Ayдын Ahıska
Dr. Öztin Akgüç
Kemal Kurdaş
Prof. Dr. Salih Şanver
Döyleşi /43
Fatat Orhon - Besim Baykal
Ayın Ekonomik Olayları /51
Doç. Dr. Yıldırım Kılış
Sermaye Piyasası /59
Doç. Dr. Şeref Tören
Bankalarda Gayrimenkullerin
Yeniden Değerlendirilmesi /67
Mehmet Topçu
Gelir Vergisi Kanunu'nda
Yapılan Değişiklikler /Ek
Dr. Daim Demircan

Yapılan vergi yasaları • ekonomik ve sos-
yal etkileri • getirdikleri yenilikler
• karşılanabilecekleri sorunlar

ÇBS **BELCO** **otonuzun boyası**

ÇBS
güçlü boya

çbs pazarlama ve boya yatırımı a.ş.
Fermenciler Cad. No. 56 Karaköy - İstanbul Tel: 43 49 55

BİLGİSAYAR ÇAĞINDA BİLGİSAYAR ÖĞRENİN

Gelir ve yaşam düzeyinizi yükselterek
çevrenizde saygınlık kazanın.

bil-merk BİLGİSAYAR öğretiyor..

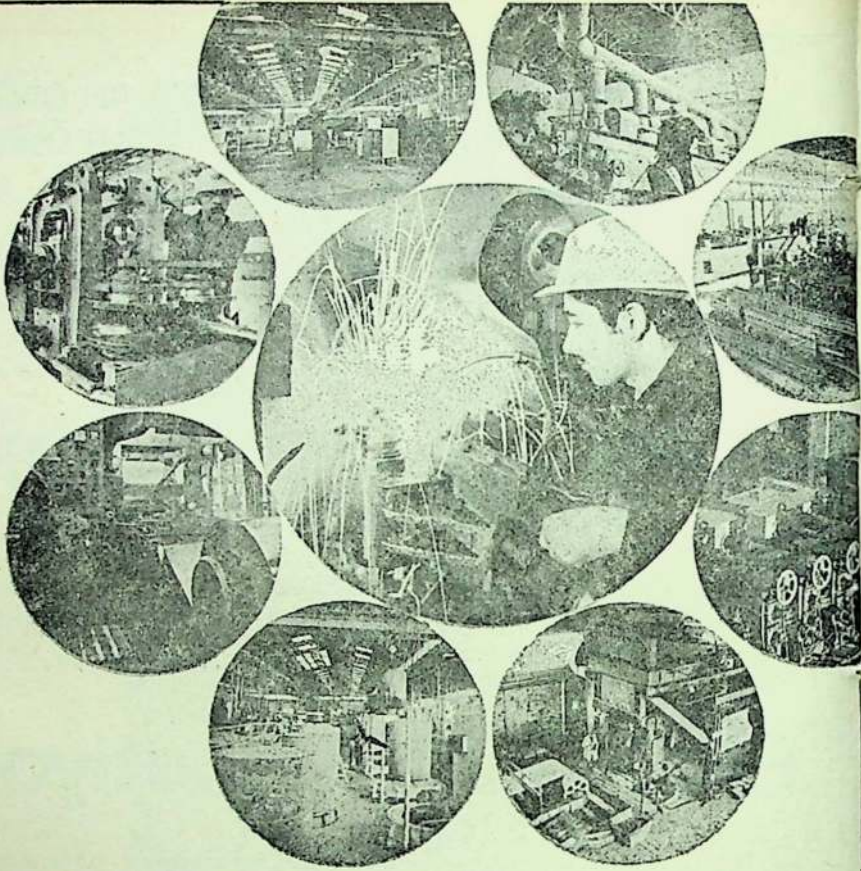
Hafta sonları Türkçe olarak verilen
ve 16-35 arası her yaşta, her tahsil
seviyesinde kişilere göre hazırlanmış
olan Bilgisayar Seminerlerimize
katılabilirsiniz.

Bilgi ve kayıt için lütfen merkezimize
müracaat ediniz.

bil-merk
Bilgi Hazırlama Merkezi

İnönü Cad. Ankara Palas Apt. 77/8
Ayaspaşa-İstanbul
Tel : 43 67 76-43 67 77

Lütfen ücretsiz broşürünüzü gönderiniz
Adım Soyadım :
Adresim :
A. Ayaspaşa

Endüstrimizin Temelinde Borusan

Borusan ürünleriyle, endüstrimizde üretimin temelidir. İleri teknolojilerle, ürünlerini sürekli geliştiren Borusan, su ve gaz boruları-alçak basınç kazan boruları-sanayi boruları-soğuk çekme boruları-paslanmaz çelik borular elektrik boruları-kare ve dik-dörtgen borular-yapı profilleri-kapı kasası açık profiller-soğuk çekme bant-ambalaj çemberi-düz ve oluklu galvanizli sac-metal kaplı bant (nikel, pirinç, çinko, bakır) nikel kaplı perde rayı ve sac işleyen makineler

gibi üretim olanakları sunarak temel endüstrilerimizi de geliştirir.

Borusan, ürünleriyle endüstrimizde üretim temelidir.

 BORUSAN

gelişen... geliştiren

banka ve ekonomik yorumlar

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A. Ş.

Adına Sahibi

Kemal Kurdaş

Yazı İşleri Müdürü

Prof. Dr. Mustafa A. Aysan

Danışma Kurulu

Dr. Öztin Akgüç • Erol Aksoy • Prof. Dr. Erdoğan Alkin • Dr. Orhan Altan • Prof. Dr. O. Fikret Arkun • Besim Baykal • Prof. Dr. Nasuhi Bursal • Ege Cansen • Prof. Dr. Lâtif Çakıcı • Mehmet Gün Çalika • Şinasi Çelikkol • Özer U. Çiller • Bülend Çorapçı • Ahmet Demirel • Necdet Durakbaşı • Aydın Dündar • Kaya Erdem • Özhan Eroğuz • Oktay Ersoy • Prof. Dr. Cumhuri Ferman • Prof. Dr. Emre Gönenç • Memduh Güpgüpoğlu • Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu • Erhan Işıl • Av. Dr. Halûk Kabaaloğlu • Prof. Dr. Müh. Kemal Kafalı • Adnan B. Kafaoğlu • A. Nazif Keyman • Doç. Dr. Yıldırım Kılış • Prof. Dr. Kemal Kurtuluş • Nuh Kuşçulu • Ziya Nebioğlu • Ergin Neng • Rahmi Önen • Ertun Özgür • Selâhattin Özmen • Prof. Dr. Ergun Özsunay • Prof. Dr. Reha Poroy • Ertuğrul Soysal • Osman Nuri Torun • Prof. Dr. Kemal Tosun • Prof. Dr. Baran Tuncer • Av. Fikret Tuncer • Doç. Dr. Gül G. Turan • Turhan Tümay • Dr. T. Güngör Uras • Dr. Halûk Ünal • Doğan Yalın • Prof. Dr. Yüksel Koç Yalkın •

Basım-Yayım Danışmanı

M. Tarık Yaşa

OKURLARA MEKTUP

Sevgili Okurlarımız,

Türkiye'de ekonomik istikrarı sağlama ve ülkemizi içinde bulunduğu darboğazdan çıkarma yolundaki çabalar sürmektedir. Önceki sayılarımızda da değindiğimiz gibi, amaç; enflasyon hızının azaltılması, daha iyi bir kaynak dağılımının gerçekleştirilmesi, üretimin ve buna paralel olarak ihracatın artırılmasıdır. Ancak, bu amacı gerçekleştirmek için alınan önlemler içinde vergi ile ilgili olanların yer alması, kamuoyunu tedirgin ediyordu. 193 sayılı Gelir Vergisi, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunlarında değişiklik yapılmasına ilişkin 2361, 2362 ve 2365 sayılı yasaların yayımlanması; önlem paketlerindeki boşluğu büyük ölçüde doldurmuştur.

Dergi'nin bu sayısında ağırlık «vergi» konusuna verilmiştir. «Ekonomik Yorumlar»da, yukarıda adı geçen yasalar, ayrıntılı biçimde tartışılmaktadır. Dergi'ye ek olarak sunduğumuz «Ayrı Bası»da, Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklikler belirtilmektedir. «Ayn Ekonomik Olayları»nda ise vergi yasaları genel olarak tanıtılmaktadır.

Güncel olaylardan bir diğeri, banka faizlerindeki son artışlardır. Dergi'nin ilk yazısı bu konuya ışık tutmaktadır. Bu sayının diğer yazılarını da ilginç bulacağınızı sanıyoruz.

Saygılarımızla,

AYLIK DERGİ

ŞUBAT 1981

YIL : 18

SAYI : 2

50 LİRA

İDARE YERİ: Çatalçeşme Sokak No. 17, Kat: 4; Cağaloğlu-İstanbul • TELEFON: 26 34 11

• YAZIŞMA : P.K. 769; Karaköy - İstanbul • AÇIKLAMA : Dergimizde çıkan yazılar kaynak göstermek şartıyla iktibas edilebilir • YILLIK ABONE : 600.— TL; Öğrenciler: 300.— TL • İLAN FİYATLARI : Arka kapak 10.000.— TL., Kapak içleri 7.500.— TL., Tam Sayfa 5.000.— TL., Yarım Sayfa 2.500.— TL., Renk Farkı 2.000.— TL. • BASKI : Met / Er Matbaası; Çemberlitaş - İstanbul; Telefon 28 28 90 • TARİHİ : 13 Şubat 1981

**Tasarruf sahipleri için
yepyeni ve
değer artışı çok yüksek
bir yatırım olanak:**

MYF

Meban Yatırım Fonu

MYF, Batıda 100 yılı aşkın süredir
başarıyla uygulanan yatırım fonlarının
ülkemizdeki ilk ve tek örneğidir.

Haziran 1979'da MYF/Birinci Dilim,
Aralık 1979'da da MYF/İkinci Dilim hizmete sunuldu.

- Tek başına verimli bir yatırım yapamayacak tasarruflar, MYF'de birleşmenin gücüyle ve sermaye piyasamızın önderi Meban'ın uzmanlığıyla büyük bir güç kazanıyor.
- Temel ilke olarak "o anda piyasada bulunan ve en fazla değer artışı göstermekte ya da gösterecek olduğu saptanan menkul ve gayrimenkul alanlarının tümüne birden yatırım yapma"'yı benimsiyor MYF. Bu dinamizmi sayesinde de, her yatırım alanında bulunabilecek muhtemel rizikolar asgariye, değer artış olanakları ise azamiye yükseltilmiş oluyor.
- Gerek MYF/Birinci Dilim'in gerek MYF/İkinci Dilim'in aylık değer artışları, yılda % 50'yi aşan bir değer artışını ifade etmektedir.
- 10 bin, 25 bin, 100 bin liralık katılma olanakları sunan MYF iştirak belgeleri, tüm değer artışıyla birlikte, istendiği anda paraya çevrilebiliyor.

MYF, Meban uzmanlığının ve hizmet anlayışının kanıtlarından biridir.

MYF

**"bilinçli tasarruf sahiplerinin
yararlandığı olanak"**

FAİZ CURCUNASI ÖZEL BANKACILIĞIN GELECEĞİNİ TEHDİT EDİYOR

Prof. Dr.

MUSTAFA A. AYSAN

ÖZEL bankalarımızı yönetenler, bankacılık sisteminde başlattıkları ve inatla sürdürdükleri anarşinin, özel bankaların devletleştirilmesi ile ilgili önerilere güç kazandırdığını görmekte ısrar ediyorlar. İlerde ekonomik sistemimizin geleceği açısından oldukça sakıncalı olan böyle bir olumsuz sonuca varılırsa, Dergimizin uyarı yapmadığı öne sürülmemelidir.

Faizleri serbest bırakan kararnamenin yürürlüğe girdiği Temmuz ayında, «Ekonomik Yorumlar»da ve «Banka Yöneticileri Sınavdan Geçiyor» adlı yazımızda bütün gerekli uyarılar yapılmıştır. Şu sözler, sonraki uygulamalar görüldükten sonra yeniden konuşmalıdır:

«... Son kararnamenin (4 Haziran 1980 tarihli ve 8/909 sayılı Kararname) bankacılarımız için bir sınav özelliği vardır. Eğer bankacılarımız, sistemimize çok zarar vermeye başlamış olan tekelleşme eğilimlerini sürdürür, anlaşması kolay büyük bankalar bir araya gelerek kârları yükseltmek, ya da küçük bankaları ezmek amacıyla faiz hadlerini özel anlaşmayla rekabet dışına çıkarırlarsa, bu çok sağlıklı girişimden geri dönmek ihtimali vardır...»

Sonraki uygulamalar içinde bu ihtimal gerçekleşmiştir. Bunda hem büyük banka yöneticilerinin tekelleş-

me eğilimleri, hem de küçük bankaların, bankalar arası anlaşmaya imza koyduktan sonra, el altından onun dışına çıkmak için aşırı çaba göstermelerinin rolü olmuştur. Hemen bütün bankaların, kamu oyuna büyük ilânlarla açıkladıkları faiz hadleri, ne mevduata ve ne de kredi faizlerine uygulanabilmiştir. Bankalarımızın tüm yöneticileri bu ilk sınavdan büyük bir «sıfır» almışlardır.

Temmuz 1980 sayımızdaki ilk yazıyı okumayı sürdürelim:

«... Bankaların 1 Temmuz'dan sonra da kredi faizlerini çeşitli yöntemlerle ayarlama olanağı olduğu için, gazetelerde bir deklarasyonla açıklanan anlaşma, aslında sadece mevduat faizlerini tespit etmiş olmaktadır. Bu ise, istenenin, halk yararına olanın tam aksi bir sonuçtur. Hükümet ve bankacılarımız sınavın birinci kısmından kesin bir «geçmez» almışlardır.»

29 Ocak 1981'i izleyen günlerde, T. İş Bankası'nın öncülüğünde diğer büyük bankaların mevduat faizlerini 10 puan, kredi faizlerini de 5 puan arttırmaları ve önceki faiz anlaşmalarını geçersiz saydıklarını açıklamaları; aslında anlaşmanın mevduat faizlerini bile bir düzeyde tespit edememiş olduğunu göstermektedir. Bazı bankalarımızın yöneticileri, üstelik halk

önünde «sözünde durmayan» duruma düşmüşlerdir. Böyle bir gelişmenin tüm sisteme halkın güvenini sarsacağını; önceden anlaşılmaya imza atan, sonra onu tanımayan, en sonunda da öncülük ettikleri anlaşmadan çekilen bankacılarımız nasıl görememişlerdir?

Okumayı biraz daha sürdürelim :

«... 1 Temmuz'dan sonra da bankalar, anlaşmayla tespit edilen faiz hadlerini kendi özel koşullarına göre ayarlayabilecekleri için, onlar da kâğıt üzerinde kalmaya mahkûmdur; ve bu yüzden de anlaşmayla kredi faiz hadleri saptamak kadar anlamsız, gereksiz ve serbest rekabet kurallarına aykırı bir davranış düşünülmelidir. Büyük bankalarımızın yöneticileri ile hükümet, iyi bir yöntem için kötü bir başlangıç yapmışlardır. Umuyoruz ki, başta yapılan yanlışta ısrar edilmez ve Türk Bankacılığı halk yararına işleyeceği umulan bir tatlı rekabet içinde -hizmet yarışına itilebilir... Banka yöneticilerimizin ikinci sınavda daha başarılı olacaklarını umuyoruz.»

Umduğumuz dağlara kar yağmış ve T. İş Bankası'nın öncülüğünde başlayan «faiz karteli» yine onun öncülüğünde yıkılmıştır. Alınan not, yine koca bir «sıfır»dır.

Bu Dergi, bankacılık sistemimizin yakın dostu olduğunu 17 yıldan beri kanıtlamıştır. Şimdi dost sözlerinin acılığında söylemek zorundayız: Banka yöneticilerimiz, ülke ekonomisinin bütün sorumluluğunu omuzlarında taşımak zorundadırlar. Bu ağır sorumluluğun gerektirdiği ağırbaşlılıkla bütün sistemi gözden geçirmeli ve düzeltmelidirler. Bu düzeltmeleri, sistemin dışından gelecek zorlamalarla yapmaları, sistemin lehine olmayacaktır. Aşağıda, yapılması gerekenlerle ilgili görüşlerimizi sunacağız.

Son faiz kararnamesinin ilk 6 aylık uygulaması, faizler konusunda tam bir anarşi yaratmıştır. Şimdi biz bilmiyoruz: Hangi banka hangi cins mevduata ne kadar faiz yüklüyor?

Bankacılık sistemimizin bunu bütün açıklığı ile kamu oyuna açıklaması, ilk sorumluluğudur. Paranın dar olması ve işletmelerin bu darlık içinde maliyeti ne olursa olsun kredi almak zorunda bulunmaları, bankalarımızın yöneticilerini bu sorumluluktan kurtarmaz. Mevduata verilen ve kredilere uygulanan faizler, kulaklara fısıldamakla, isimsiz hesaplar açmakla halktan gizlenemez. Ülkenin sahipleri, bu anlamsız gidişe muhakkak «dur» diyeceklerdir. Biz, bankacılık sisteminin kendi kendini frenleyebileceğini sanıyoruz. Son günlerde kurulduğunu öğrendiğimiz «Şeref Divanı» nerelerdedir?

Eylül 1980 sayımızda «Banka Reklamları Bankacılık Sisteminin Geleceğini Etkiliyor» başlıklı yazımızda da uyarma görevini yapmıştık :

«... Ekonomiyi yönetenler ve bu arada Maliye Bakanlığı ile Türkiye Bankalar Birliği, banka ve banker reklamalarının tümü ile yasaklanmasını, ya da bankalar ve bankerler arası bir «Reklam Ahlâk Yasası»nın çıkarılmasını düşünmek zorundadırlar. Bankalar ve bankerler arasındaki bu aşırı reklam curcunası, halkın yatırım kararlarını uygunsuz biçimde etkilemekte, hepsi aynı şeyi söylediği için toplum açısından büyük bir kaynak savurganlığının örneğini vermekte ve hepsinden önemlisi bankacılık mesleği ile bağdaşmayacak davranışlar yüzünden bankacılık sistemine halkın güvenini azaltacak yönde etki yapmaktadır.»

«... Finansal bir kuruluşun hizmetlerini ve uygulayacağı faizi, reklamla anlatmak son derece güçtür. Türk Sermaye Piyasası, son on yıldan, reklama uymayan bir «malı» reklamla satmanın zararlarını yaşamıştır. Sermaye Piyasası'nda, yine furya halinde reklamla hisse senedi satıldığı sırada, Derginiz bu reklamların yasaklanmasını çok istemiş, ama uygulamada hiç bir sonuç alamamıştır... 10 yıllık deneyimler göstermiştir ki, rek-

amlarda sözü edilen o «mutlu gelecek» hiç gelmemiştir... O furya içinde hisse senedi satışı için reklam yapılacağı konulabilse, bu alandaki büyük zararı önleme olanağı bulunabilirdi. Şimdi büyük işletmeler için çok yararlı bir kaynak, bu yüzden kurutulmuştur. Hisse senedi piyasası, bu nedenle ölmüştür. Tekrar canlanması yıllar alacaktır.»

«Son banka reklamları yüzünden finansal sistemimizin ikinci yarısı, bankacılık sistemi aynı tehlike ile karşı karşıyadır... Tasarruf sahibinin güveni sarsılınca sistem kökünden sarsılacaktır...»

«... Hem bankacılık, hem de bankacılık hizmetlerinin açıklayıcı broşürler, karşılıklı görüşmeler ve şubelerdeki memurların kişisel çabalarıyla satılması gereklidir. Bunun için zaman geçirmeden banka ve banker reklamlarının tümüyle yasaklanması gelecek için güven verici bir gelişme olacaktır.»

Ticaret Bankacılığı sistemimize temelden bir çeki-düzen vermenin zamanı geçmektedir. 1 Temmuz 1980'den beri olanlarla, özel bankalarımızın aralarında halk yararına bir rekabeti sürdürme yeteneğini henüz geliştiremedikleri anlaşılmıştır. Şimdi bütün vadeli mevduat faizlerini 10 puan arttırmaya öncülük edenlerle, 1 Ağustos'ta bankalararası «Centilmenlik Anlaşması»nı zorlayanlar aynı bankalardır. Bu iki davranış biçimi, birbirinin tam tersidir. Birincisi, ülkemizde çok kötü ve halk zararına bir kartelleşmenin örneğini vermiştir; ikincisi, 1 Temmuz faiz kararnamesinin ruhuna ve sözüne daha uygunudur. Ama arada hem halka açıklanan «Centilmenlik Anlaşması» faiz hadlerine imza atan, hem de ondan sonra gizlice bu anlaşmanın dışına çıkmak için her şeyi yapan ve bu anlaşmanın içinde görünürken uygulamada bunun dışına çıkan bankalar vardır. En sonunda da 12 Banka temsilcilerinden kurulu «Şeref Divanı» (1), bir

bakanı ziyaret ederek, 1 Temmuz kararnamesinin kaldırılmasını ve faiz hadlerinin yeniden Merkez Bankası'nın yetkisine verilmesini istemiştir. «Şeref Divanı» üyeleri arasında halka ilân edilen faiz hadlerini hiç uygulamamış bulunan bankalar çoğunluktadır. Böyle bir davranışın nedeni anlaşılamamıştır.

«Şeref Divanı»nın önerisi, hükümetçe reddedilmiştir. Yani faiz hadleri, hâlâ serbest rekabete açıktır. Şimdi, cüceler ülkesindeki Gülliver, cücelerinin bağırıp çağırmaları, üstüne başına tırmanmalarını durdurmak üzere ayağa kalkmış, «Ben sizden çok güçlüyüm.» demiştir. Şimdi cüceler, «hamamda gazel okuyup» sesinin güzelliğine hayran kalan mizah kahramanımız gibi, muhakkak daha yüksek faiz hadlerini ilân edecekler ve batışlarını bir süre daha ertelemeye çalışacaklardır. Çünkü, ilân edilen «daha yüksek» faiz hadleriyle toplanan mevduatı, hemen tümüyle reklama harcamak olanağı vardır. 1981 için bankalarımızın planladıkları televizyon reklamlarına ödeyeceği reklam bedellerinin listesi elimizdedir. Yetkililer bu astronomik tutarlara bir göz atmalı ve bu gidişe «dur» demelidirler.

Bu faiz hadleri henüz yıllık enflasyon hızının altındadır. Ankara'da yapılan bir hazırlığa göre, «vadesiz mevduat»a ödenen faiz hadinin % 5'ten % 28'e yükseltilmesi sözkonusudur. Bu yönde alınacak ve uygulanacak bir karar, 1 Temmuz kararnamesinin ruhuna uygun ve ekonomi için yararlı olacaktır. Bununla birlikte, mevduat hacmi içinde en yüksek paya sahip bu mevduat cinsinde de bu oranda bir yükselme olursa; bankalar için mevduatın faiz maliyeti, şimdiki % 15 - 16 düzeyinden % 30 - 35 dolaylarına yükselecek, yani katlanacaktır. Bu maliyetteki bir fonu, bankacılık sisteminin yılda % 100'den aşağı bir randımanla yatırması mümkün değildir. Bankaya giren 100 TL. tutarındaki bir mevduat parasının en

az % 30'u T.C. Merkez Bankası'na karşılık olarak yatırılacak, % 15'i banka kasalarında muhafaza edilecektir. Bankacılık sistemimizin yapısı nedeniyle bu paranın bir kısmı da iştirakler, gayrimenkuller, tasfiye olunacak alacaklar gibi diğer aktiflere de yatırılacaktır. Ama bunlarda «takılma» olmayacağını varsayarak, mevduattan alınan her 100 liranın, en çok % 55'inin kredi olarak işletmelere verilebileceği kabul edilmelidir. Bankalarımızın diğer faaliyet maliyetleri ve bu arada personel giderleri de oldukça yüksektir. Ama bunları hiç hesaba katmadan, 100 liralık mevduatın, bankacı deyimiyle «plase edilebilecek»

55 lirasının, sadece mevduata ödenecek 30 liralık faizi karşılayabilmek için, % 55 (30/55)'ten «satılması» gerekecektir. Ticaret bankalarımızda, mevduatın direkt maliyeti (ödenen faizler) dışında kalan personel giderleri ile diğerlerinin yaklaşık olarak mevduatın faiz maliyetine eşit olduğu son birkaç yılın kâr-zarar bilgileri içindedir. Bankalarımızın bu maliyet yapıları, mevduattan gelen fonların, % 100'e yakın bir «plasman randımanı» ile «satılması» gereğini kanıtlamak için yeterlidir. (Yukarda Gider Vergileri, Bankalar Tasfiye Fonu'na öçenen primler gibi bankaların T.C. Merkez Bankası'na yatırdığı mevduattan

Dünyanın her yerindeki muhabirleri
Yurdun dört köşesindeki şubeleriyle
Dahili ve harici bütün bankacılık işlerinde

elde ettiği gelirler hesap dışı tutulmuştur.)

Firmalara yılda % 100'e varan bir kredi maliyetinin, kredi talebini çok düşüreceği ve enflasyonu yavaşlatma açısından bunun sağlıklı bir gelişme olacağı görüşü, doğrudur. Bununla birlikte, bu yüksek plasman faizleri, mevcut kredilere de uygulanacaktır. Yeni ilân edilen plasman faizleri, aslında % 5 arttırılmıştır. Ancak, hiçbir bankanın ilân edilen bu faiz hadlerini uygulaması düşünülmemelidir. Eski den olduğu gibi, gelecekte de bankalar, uyguladıkları türlü usullerle plasman randımanını arttırmının yollarını bulacaklardır. Onun için, kredinin kullanan firmaların maliyetinin, yeni mevduat faizleri uygulanmaya başlandıktan sonra, yılda % 100'e yaklaşacağı beklenmelidir.

Bu yüksek kredi maliyeti, ilerde bir «kredi enflasyonu» doğmasını önleyecektir. Ya da, kredi talebini düşürecek için enflasyonu yavaşlatıcı bir etki yapacaktır. Ancak, bu uygulama, aynı zamanda, mevduatın yılda % 50 oranında şişmesini otomatikleştirecektir. Bu uygulamadan sonra, bankalardan ve sanayiden «mevduat karşılık oranları»nın % 30 ve % 35'ten aşağılara indirilmesi, reeskont imkânlarının genişletilmesi istekleri uygulanacak ve sonunda mevduat hacmi ile kredi hacminin hızla yükselmesi sonucuna varılacaktır. Bankacılık sisteminde uygulanacak yüksek faiz oranlarının yaratacağı şişmenin T.C. Merkez Bankası'na yansımaları önleme olanağı yoktur. Bu baskılara dayanılabilse bile hükümet, birçok firma ve bankaların ödeme güçlüklerine düşmesini önlemek için genişleyici bir para politikasını uygulamak zorunda kalacaktır. Enflasyonu önlemeye çalışırken böyle bir durumla karşılaşmak, çok tehlikelidir.

Artık olan olmuştur. Gelecek tehlikeleri en aza indirebilmek için, aşağıdaki tedbirlerin alınması zorunludur:

1 — Daha önce de önerdiğimiz gibi, bütün banka reklamları yasaklanmalıdır.

2 — Özel ticaret bankaları arasında yapılabilecek bütün anlaşmalar yasaklanmalıdır. (Aslında 1 Temmuz kararnamesinde bu yasak vardır. Uygulanmalıdır.)

3 — Vadesiz tasarruf mevduatı faizleri de rekabet kapsamına alınmalı ve bu tür mevduat faizinin % 5'ten % 25-30'a çıkarılması için çaba gösterilmelidir.

4 — Bankalar arası işbirliği ve koordinasyon çalışmaları, Bankaları Kanunu ve T.C. Merkez Bankası Kanunu çerçevesinde T. Bankalar Birliği ve Merkez Bankası Meclisi içine alınmalıdır.

5 — Bankalar Kanunu'nda, bankalar arasında her türlü kartelleşmeyi önleyecek bir değişiklik yapılmalıdır. Bu amacı taşıyan değişikliklerin ayrıntıları bu Dergi'de daha önce açıklanmıştır. Özetle, özel bankalar arasında karşılıklı sermaye hissesi alış-verişini ve birden fazla bankanın aynı gerçek, ya da tüzel kişinin hâkimiyetine geçmesini, bankaların iştirakleri aracılığıyla diğer bankalara hâkim olmasını önleyen hukuk kurallarının yurda getirilmesi sağlanmalıdır.

6 — Devletin kendi ticaret bankacılığı faaliyetini düzenlemek için bir çalışma yapılmalıdır.

Yukardakine benzer tedbirlerin alınmasını aslında şimdiki özel bankalarımızın da istemeleri gereklidir. Aksi halde sistem, baş döndürücü bir hızla, tüm Bankacılık Sistemi'nin devletleştirilmesini haklı kılacak bir yapıya yaklaşmaktadır. İlerde, bu yazıya benzer biçimde «Ben size demedim mi?» demek istemiyoruz ve aslında böyle yazılar yazmayı da sevmiyoruz. Bizden söylemesi...

vadeli mevduatı
aylık faiz

*Tasarrufunuzu yatırın...
Bir ay sonra ilk maaşınızı alın...*

Maaslı Hesap

GARANTİ Bankası, gerçekçi bankacılık anlayışında bir adım daha atıyor...
Maaşlı Hesap!

Garanti Bankası, vadeli mevduata her ay faiz veriyor, tıpkı maaş gibi. Hem de beklemeden... yıllar geçirmeden... hemen!

Garanti Bankası'ndan maaş bağlatmak kolay. Bir şubeye gidip "Maaşlı Hesap" açtırın. Ve bir ay sonra gelip şubenizden ilk maaşınızı alın. Ve her aybaşı şubenizden maaşınızı tıkr tıkr alın!

Paranızı hesabınızda tuttukça maaşınız her ay cebinizde olacak. Üstelik faiz oranları yükseldikçe maaşınız da hemen artacak. Çünkü Garanti Bankası, Maaşlı Hesap'ınıza yasalar çerçevesinde en yüksek faizi uygulamayı taahhüt ediyor.

Garanti Bankası'ndan ömür boyu maaş almaya ne dersiniz?

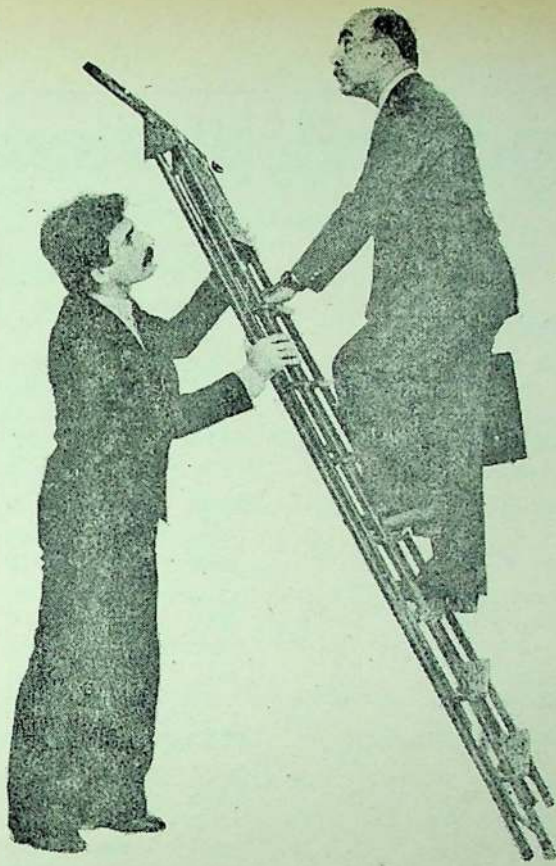
Gelin Garanti Bankası'na!...

*Garanti Bankası
bekletmekten hoşlanmaz*

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

"yeşil yoncalı"

**Tasarruflarınızın
değerlendirilmesinde
desteğe ihtiyacınız vardır!**

BİLGİSİ, tecrübesiyle Banker Kastelli.

Yatırımda gerçek güvence

**Banker
Kastelli**

“sermaye piyasasında lider kuruluş”

ekonomik göstergeler

	1978	1979	1980		
			Eylül	Ekim	Kasım
T. C. MERKEZ BANKASI					
Altın ve döviz mevcudu (milyon \$)	645.8	651.1	1080.2	1085.3	1009.0
Tedavüldeki banknotlar (milyon TL.)	113662	182877	262493	280637	277614
Merkez Bankası kredileri (milyon TL.)	241886	382136	567062	605858	618024
Hazineye kısa vadeli avans (milyon TL.)	56639	91740	158205	171063	180753
BANKALAR (milyon TL.)					
Toplam Mevduat	322916	490017	646448	678577	701569
Ticari	87280	155976	214155	221081	233194
Tasarruf	160757	235871	303128	320830	334904
Vadesiz Tasarruf	105380	144493	173151	177598	180873
Vadeli Tasarruf	55377	91378	129977	143232	154031
Resmi	35348	50925	73359	81328	77925
Bankalar	39531	45916	53868	53460	52880
Diğer Mevduat	—	1329	1938	1978	2666
Toplam Krediler	297602	456601	649706	678157	698717
Tarım	61156	115946	150550	161459	164701
Kalkınma Bankaları	13415	23831	39312	40864	41962
Küçük Esnaf ve Sanatkâr	13707	28088	31421	32686	34831
İpotek Karşılığı	10807	13303	14550	15102	15933
Ticari, Sınai, sair	190352	271365	406247	420576	434127
İller Bankası	8165	9067	7626	7470	7163
PARA ARZI (milyar TL.)	285.8	453.3	628.3	663.1	680.0
FİYATLAR (1963 = 100; Tic. Bak.)					
Toptan Eşya Fiyatları	869.9	1577.8	2681.2	2872.1	2980.0
Gıda Maddeleri ve Yemler	813.9	1349.0	2326.4	2526.1	2627.3
Sanayi Hammadde ve Yarı Mamul	963.1	1959.1	3272.5	3448.7	3567.8
İstanbul Geçinme İndeksi	1049.0	1907.5	3025.1	3164.7	3211.2
Ankara Geçinme İndeksi	873.7	1500.2	2570.8	2659.2	2726.4
DIŞ ÖDEMELER (milyon \$)					
Dışalım	4599.0	5064.5	4389.4	5015.8	5515.2
Dışsatım	2288.2	2261.2	1780.2	2011.2	2338.9
İşçi Dövizleri	983.0	1691.7	1507.6	1708.6	1913.6

1 — Rakamlar yıl ve ay sonları itibariyle birikmeli (kümülatif)'dir.

2 — Toplam kredilere ve kalkınma bankası kredilerine, Devlet Yatırım Bankası kredileri dahil değildir.

ekonomik yorumlar

AÇIK OTURUM

KATILANLAR :

- Aydın AHISKA
- Kemal KURDAŞ
- Prof. Dr. Salih ŞANVER

YÖNETEN :

- Dr. Öztin AKGÜÇ

Çıkarılan vergi yasaları. Ekonomik ve sosyal etkileri. Getirdikleri yenilikler. Uygulamada yaratabilecekleri sorunlar. Alınması gerekli önlemler.

AKGÜÇ — Teşekkür ederim, bugünkü toplantıya katıldığınız için. Türk toplumunun uzun süreden beri beklediği, özlemini çektiği vergi kanunları'nın büyük bir bölümü yayınlandı. Bugünkü toplantımızda isterseniz şu konuları sırası ile tartışalım. Çıkarılan vergi yasaları Türk toplumunun özlemlerine uygun düşüyor mu? Ekonomik ve sosyal etkileri neler olabilir? Getirdiği yenilikler nelerdir? Uygulamada ne gibi sorunlar yaratabilir? Ne gibi önlemlerle tamamlanmalıdır? Sayın Kurdaş, çıkarılan vergi yasalarının bir genel değerlendirilmesini yapar mısınız?

KURDAŞ — Çıkarılan vergi yasalarının Türk toplumunun özlemlerine uygun düştüğünü söyleyebilmek,

benim için gerçekten bir mutluluk olurdu. Her aydın gibi biz de çok uzun süredir vergi sistemimizde, toplumun sosyal, ekonomik özlemlerine uygun düşecek bir vergi reformu bekliyorduk. Fakat çıkarılan yasaların maaşlesef bu özlemlere tam cevap verdiğini söyleyebilmek imkânını bulamıyoruz. Yasalarda şüphesiz pekçok müsbet yan var. Yeni fikirler getirilmiş; yeni düzenlemeler ortaya konmuştur.

yasalar hazırlanırken uzmanlara danışılmadı

Türk Vergi Sistemi üzerinde yıllardır yapılan çalışmaların birikimli olan fikirlerden önemli ölçülerde yararlanıl-

muştır. Ancak bütün bunlara rağmen çıkarılan yasalar, bir rahatlık hissi vermiyor. Vergi reformunu bütün gönüllülikle istememize rağmen, çıkarılan yasaları destekliyemiyoruz. Evvela yasalarda pekçok teknik boşluk var. hatta hatalar var. Tartışmanın ilerleyen safhalarında bu boşluklara değinilecektir. Bu boşlukların mevcudiyeti arzu edilmeyen bir gelişme olmakla beraber; beni ve zannediyorum mali ve iktisadi konularda düşünen pek çok kişiyi esas rahatsız eden husus, bu yasaların, tecrübeli kişilerle, iş hayatındaki kişilerle, akademik hayat-taki kişilerle hiçbir görüşme, danışma yapılmadan hazırlanmış olmasıdır. Bu yasalar, evvelce yapılmış çalışmaları dosyalardan değerlendiren Gelirler Genel Müdürlüğü'nde birkaç zatın hemen hemen kimseye danışmadan hazırladıkları yasalar hüviyetinde gözüküyor. Bu yüzden teknik açıdan ve biraz sonra değineceğim diğer hususlarda da önemli boşluklar ortaya çıkmıştır. Vergi yasalarının geniş bir kesime danışılmadan hazırlanmasını bir talihsizlik kabul ediyorum ben. Oysa bu yasaların ön tasarıları Maliye Bakanlığı'na hazırlandıktan sonra; bu konuda yıllarca emek vermiş kafalara, akademisyenlere Maliye eski Hesap Uzmanları'na, iş adamlarına, işçi çevrelerine danışılmış olsaydı; teknik açıdan ve diğer konulardaki pekçok hata, eksik ve ters hüküm doğmamış olurdu. Böylece bu yasaların uzun süre yaşayabilme olanağı bulunabilirdi. Halbuki bu kadar noksanla ortaya çıkan bir yasa sistemi, toplumda uyandırdığı tepkiyle yarın, öbür gün buna karşı bir hareketi peşinen doğum kanalına atmış olmaktadır.

Yasalar hakkında ikinci genel gözlemin, Türkiye'de yasa hazırlanışında bütün geçmişimizde belliren bir zaafın maalesef bu defa da tekrar edilmiş olmasıdır. Bu zaaf da, vergi tedbirlerine, vergi yasalarına ve vergi konusunda yapılacak reformlara

hep fiskal açıdan bakılmış olmasıdır. Bir yasa, devlete yeterince vergi geliri sağlıyor ise, o yasanın sosyal cephesi, özellikle ekonomiye olabilecek etkileri geçmişimizde hemen hemen hiç dikkate alınmamıştır. Maalesef bu yasaların da sosyal adaletle etkisi, ekonomik hayata etkisi ciddi bir etkikten geçirilmemiştir. Oysa modern bir devlette, bir vergi tedbiri, bir vergi reformu yapılırken konuyu, en az üç açıdan birlikte değerlendirmek ihtiyacı vardır. Getirilen tedbirin ekonomik hayata gereksiz külfetler yüklememesi, ekonomik hayatta gereksiz ters sonuçlar vermemesi ön planda gözönünde tutulmalıdır. Aynı zamanda getirilen vergi sistemi, sosyal adaletle uygun bir yönde işleme istidadı taşınmalıdır. Bu ilk iki temel şart yerine getirildikten sonradır ki verginin devlete sağlayacağı gelir üzerinde durulur. Eğer bir vergi tedbiri adil değil ve ekonomik hayatta pekçok olumsuz tesir yapacak ise, o vergi tedbiri, sırf devlete gelir sağlıyor diye savunulamaz. Oysa vergi yasalarında bu zaaf, belki yanılıyor, benim üzerimde belirgin bir biçimde kendini hissettirdi. Örnekler vereyim.

Billyorsunuz, Türkiye ekonomisi bir bunalım geçiriyor. Özellikle bu bunalım, Türk sanayiinde belirgindir. Türk sanayiinde son beş yıldır yatırımlar hızlı bir biçimde düşmektedir, hatta durma noktasına gelmiştir. Türkiye'de mevcut sanayi, kapasitesinin ancak % 45 dolaylarında çalışıyor. Kapasite kullanım oranları da son yıllarda hızla düşmektedir. Türk sanayinin, özellikle imalat sanayii sektörünün 1980 yılında üretimi, geçen yıllardaki önemli ölçüde düşüktür. Hatta 1980'de Türkiye'de milli gelir de yakın tarihimizde ilk defa, bir evvelki yılın altına düşmüş bulunuyor. Türk sanayii hızlı bir enflasyon döneminde, hemen hemen bütünüyle işletme sermayesini yitirmiş, bir işletme sermayesi bunalımı içine girmiş-

tır. Bu şartlar altında yeni bir vergi reformu yapılırken sanayi kesimine özellikle yüklenilemez. Yüklenilmemesi lazımdır. Hatta böyle dönemlerde sanayinin vergi yükünün azaltılması dahi düşünülmelidir. Meselâ bir Batı ekonomisinde böyle bir bunalım içine düşülse, vergi yükünün azaltılması üzerinde öncelikle durulur. Oysa bizde vergi reformu adı altında yaptığımız bu harekette, Kurumlar Vergisi'ni önemli ölçüde artırdık. Bunun, hem

Kemal KURDAŞ

*Orta Doğu Teknik Üniversitesi eski
Rektörü ve Maliye eski Bakanı*

kurumlaşma, hem üretim, hem sanayileşme, hem yatırımlar üzerinde çok menfi etkisi olmasından korkarım demiyorum, olumsuz etkisi olacağı kesindir. Bu yanlış bir hareket olmuştur. Sadece meseleye, vergi hâsılatı açısından bir yaklaşımın sonucu olarak gözükmektedir.

Meseleye sadece vergi hâsılatı açısından yaklaşmanın doğurduğu diğer önemli bir zaaf da, müterakki olması gereken ve sosyal adalete en ziyade yaklaşmak endişesini bünyesinde taşıması gereken Gelir Vergisi'n-

de, vergi oranının % 40'dan başlamasıdır. İlk tranşı % 40 olan bir Gelir Vergisi'nin ben bugüne kadar düşümlülebileceğini zannetmezdim. Oysa sosyal adaletini sağlayamamış bir toplumda, adaletsiz bir vergi sistemi ile devlete gelir sağlamak, sonunda kendi hedefini yıkacak bir hareket olur. Getirilen yasaların bütününde önde gelen endişe, her ne pahasına olursa olsun devlete gelir sağlamak olarak gözüktüyor. Vergi güvenliğini sağlamak açısından alınan tedbirlerde de bir reaksiyoner karakter var. Maliye, âdeta milletin bugüne kadarki davranışını bir şekilde cezalandırmak, o davranışının acısını, intikamını almak endişesiyle hatıra hayale gelmiyecek bir sürü tedbir, bu arada gayet meşru olanlarını da zayıflatır biçimde, sert biçimde mevzuata sokmuş bulunuyor. Bilhassa Vergi Usul Kanunu'nda yapılan değişiklikler, bu açıdan mutlaka bir karşı tepki getirecektir. Belki bunlar o kadar sert tedbirler olarak gözükecektir ki, toplum uygulamıyacaktır. Türkiye'de bir sürü kanun vardır, biliyorsunuz hiç uygulanmaz. Sert tedbirler, teknik hatalar, hatta hissi hükümler bu reformun hayat süresini azaltacaktır. Nasıl bu reform bir reaksiyon hareketi olarak gözüktüyorsa, buna karşı da bir tepki gelecektir. Oysa 12 Eylül'de ciddi bir değişiklik olmuştur. İyi niyetli, güçlü, bilimsel, sağduyulu, akılcı çalışmaya son derece açık bir iktidar gelmiştir. Teknik kadrolar, bürokratik kadrolar bu iktidara gönülden yardım etseleirdi bu reform hareketi mantık içinde kalır, fazla tepki doğurmaz, hayatîyetini uzun süre sürdürmek imkânını, potansiyelini taşıyor idi. Benim bu yasaları ilk değerlendirmem özet olarak böyle olmaktadır.

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, acaba bu vergi kanunları, özellikle Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi ve Vergi Usul Kanunu'ndaki değişiklikler ne gibi önemli yenilikler getirdi? Temel-

de ne gibi değişiklikler yaptı? Bu konudaki görüşlerinizi rica edeceğim. Yalnız çok ayrıntıya inen değişiklikler var, ayrıntılara inmeden daha çok temeldeki değişiklikler üzerinde duralım.

gelir vergisi bir ücret vergisi haline gelmişti

AHISKA — Sadece temeldeki değişikliklere değinerek fikirlerimi açıklamaya çalışacağım Sayın Akgüç. Yalnız bu değişiklikleri açıklamadan evvel, vergi düzenleme çalışmaları konusundaki fikirlerimi genel olarak ben de ortaya koymak istiyorum. Bence yeni vergi kanunları üç açıdan irdelenebilir. Birincisi taşıdığı amaçlar açısından, ikincisi bu amaçlara ulaşmak için kullanılan araç ve politikalar açısından, üçüncüsü de vergi tekniği yönündeki başarısı açısından irdelenebilir. Vergi yasalarının amaçları noktasında ben tasarıyı hazırlayanlarla aynı paralelde düşünüyorum. Şöyle ki, Türk Vergi Sistemi yıllar yılı bir kilitlenme içindeydi ve bu reform çalışmasından önceki durumu hatırlarsak, Gelir Vergisi zamanla bir ücret vergisine dönüşmüştü. Beyannamele mükelleflerin çok büyük bir grubu -benim 1978 rakamları üzerinden yaptığım değerlendirmeye göre- % 99,6'sı ancak ücretliler seviyesinde vergi veriyorlardı. Tarımdan alınan vergi toplam vergi gelirinin % 1'ine dahi ulaşmıyordu.

AKGÜÇ — Tarımın payı Gelir Vergisi açısından değil mi?

AHISKA — Gelir Vergisi açısından. Halbuki tarım milli gelirin dörtte birini yaratıyordu. Mükellefiyetini test etmemiş olanlar nerdeyse çoğunlukta idi. Spekülatif kazançlar almış yürümüştü. Maktu tarifeli vergilerde, özellikle taşıt vergilerinde, damga vergilerinde, harçlarda son dere-

ce komik rakamlar söz konusu idi. Ve gerçekten bir reform ihtiyacı vardı. Ve şunu da belirtmek gerekir ki, aslında verginin üç temel fonksiyonu olmakla beraber, bu fonksiyonların başında yine bence, fiskal fonksiyon gelmektedir. Çünkü aslında diğer fonksiyonlar yani ekonomik ve sosyal fonksiyonların gerçekleştirilebilmesi de öncelikle fiskal etkinliğin sağlanabilmesine bağlıdır. Kamu sektörünün sağlıklı finansman yapısı elbetteki enflasyonu körüklüyordu ve enflasyon da bence ülkemizdeki birçok sosyal ve ekonomik sorunun temel nedenini teşkil etmektedir. Amaçları yönünden tasarıyı hazırlayanlarla aynı fikirdeyim.

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, özellikle Gelir, Kurumlar ve Gider Vergilerinde, beyannameye dayanan vergilerde, sorun, sadece vergi kanunlarının yetersizliğinden mi, yoksa uygulamada mı kaynaklanıyordu?

AHISKA — Zaten Sayın Akgüç, bu amaçlara varmak için seçilen araç ve politikaların kanun metinlerine aksettirilisindeki başarı açısından irdelemelere giriştiğimiz zaman, birinci noktadaki kadar iyimser olmak kesin kes mümkün değil. Bugüne kadar hangi konuda bir açıklık, bir vergi kaybı görüldü ise, tamamen ters bir tepki ile çok ağır bir düzenleme ve iyi işlenmeden getirilmiş hükümler söz konusu olmaktadır.

AKGÜÇ — Temelde olsa iyi. Bazen çok ayrıntıya inen noktalarda bu tepkiler görülüyor.

AHISKA — Aslında «Vergi Sistemi» denildiği zaman sadece yazılı mevzuattan oluşan bir konu anlaşılmalı. Uygulamayı yürütecek olan personel kadrosundan, vergi uyumsuzluklarını çözecek kaza organlarına ve yazılı mevzuatın iyileştirilmesine kadar her konu vergi sisteminin bir parçasını teşkil eder. Sadece tek bir alan-

«da yani yazılı vergi mevzuatındaki düzeltmelerle, iyileştirmelerle bunun sağlanması mümkün değil. Müşahade mi şöyle belirteyim. Bugün uygulanan araçlar ve politikalar açısından tenkit ettiğim hususlardan bir tanesi, götürü sistemlere aşırı derecede ağırlık verilmesidir. Bu aslında bir başarısızlığın itirafı niteliğindedir. Götürü ticari kazançlar, götürü serbest meslek kazançları, ortalama 1000 lirası, asgari gayrisafi yıllık hâssilat esası, asgari zirai vergi esası,

Aydın AHISKA

Maliye Bakanlığı Eski Hesap Uzmanı
Mali Müşavir

götürü peşin ödemeler esası, gayrimenkullerde emsal kira tatbikatı ve buna benzeyen pekçok alanda Maliye, Gelir Vergisi'nin gerçek geliri kavrama prensibinden bilerek uzaklaşmıştır. Belki mecburen uzaklaşarak, götürülüşü benimsemiştir. Benim gönlümde bu yatmıyor. Çünkü Gelir Vergisi gerçek gelirleri kavrayabilmedi.

İkincisi, idare, gerek vergi tarhi gerek inceleme konusunda kendisine

ait olan yetkileri son derece artırmış, bundan sonra mükelleflerin bu yetkiler karşısında yapacağı pek birşey kalmamıştır. Örnekler vereyim efendim. Bir defa aklınıza gelen bütün komisyonlarda eskiden bir denge söz konusu iken, bu defa ekseriyet İdare'ye verilmiş oluyor. Ve bu uygulamaya çerçevesi içerisinde artık takdirin gerçekten takdir mi olacağı, yoksa İdare'nin belirli bir oranda vergi salma operasyonunun bir aşamasını mı teşkil edeceği tartışılabilir. Takdir nedenleri son derece genişletilmiş. Beyannamelerin ve defterlerin gerçeği yansıtmadığı anlaşılırsa, bu bir takdir sebebi sayılıyor. Bunu objektiflikten uzaklaşarak çok yuvarlak bir ifade ile takdir nedeni saymak, İdare'ye istediği anda takdir yolu ile vergi salmak hakkını vermek demektir.

Bence oldukça ifrat bir görüşü yansıtıyor. İspat ve delil sistemi yepyeni esaslara bağlanmış. Delilde, «her türlü delil» deniliyor. Nitelikleri belli edilmemiş. Bunun ötesinde ispat külfetine gelindiği zaman şöyle bir durum var. Eskiden biliyorsunuz, vergi hukukunda taraflar iddialarını ispatla mükellef idiler. Bu aslında bir temel hukuk prensibidir de. Fakat yeni bir düzenleme ile İdare, birçok hallerde ispat külfetini mükellefe yükler görünmektedir. Vergi Usul Kanununda yer alan hükmü aynen okuyorum: «Ticari, teknik ve ekonomik icaplara uymayan veya işin, halin durumuna göre normal ve makûl sayılmayan durumları iddia eden kişi, bu iddiasını ispat etmekle sorumludur.» Bu aslında ispat külfetini doğrudan doğruya mükellefe yüklemek, benim görüşüme göre, Burada İdare'nin yapacağı tek şey bu durumun normal ve makûl olmadığını iddia etmekten ibaret olacaktır. Aksini savunmak ise mükellefe düşecektir. Sonra yorum esası konusuna da biraz değinmekte yarar görüyorum. Yorumda lafız ve ruh esastır, ama benim anlayışına göre vergi kanunları ön-

celikle lafziyle geçerli olmalıydı. Ruhunu ihmal edelim demiyorum. Ama şurası muhakkak ki, kanun metnini kaleme alanlar, vergi kanunlarını hazırlayanlardır. Eğer yeteri kadar bir açıklık sağlayamamışlarsa, mükellefin sonradan bu lafzın tamamen farklı biçimde yorumlanmasından düşebileceği durumları da takdim etmeleri gerekir.

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, vergi yasalarını hazırlayanlar da bu eksiklikleri gördükleri için kanun tedvinindeki teknik hataları kapatmak için belki böyle bir hüküm eklediler.

cezaların verilmesini kolaylaştıran hükümler

AHISKA — Aslında hakikaten çok enteresan bir noktaya değindiniz. Ben de bu tasarıları irdelerken aynı şeyi yaptım. Zaman zaman bu maddeye dayanılarak yapılması gereken yorumlar var. Yani hergün yeni bir kanun düzenlemesi yapılamıyacağına göre, bu maddeye gerçekten ihtiyaç olacağı muhakkak. Şimdi bir önemli değişiklik; cezalar önemli ölçüde ağırlaştırılmış. Belki hemen diyeceksiniz ki; bu gerek para cezaları, gerekse hapis cezalarına taallük eden cezalar, eski kanundakinin aynı. Fakat dikkatli çeken nokta şu: Cezaların verilmesini kolaylaştıran hükümler getirilmiş. Örneğin, iki defa ırsaliyesiz ve faturasız mal sevkiyatının yakalanması, kaçakçılığa teşebbüs sayılır ve burada vergi ziyanı olup olmadığı araştırılmaksızın bir aydan bir seneye kadar hapis ve meslekten mahrumiyet ve diğer cezalar verilebilir. Şunu demek istiyorum: Basit bir ihmalden kaynaklanan bir durum dahi, bir vergi ziyanı doğurup doğurmadığına bakılmaksızın hapis cezası ile cezalandırılabilir. İkinci bir örnek: Tüzel kişilerin kanuni temsilcileri adına hükmolunur, diyor bu

tür cezalar. Aslında bu ilk bakışta mantıklı gözüküyor; fakat vergi gibi teknik bir konuda, tüzel kişinin bütün temsilcilerinin olayın içinde olduğunu ve olayın niteliğini bildiğini varsaymak mümkün değil. Böylece otomatik bir cezalandırma sistemi getirilmiş oluyor, aksini savunmak tüzel kişinin kanuni temsilcilerine düşmektedir. Olayla ilgisi olmayan hatta olay konusunda bilgisi olmayan bir idare meclisi üyesi dahi, bu otomatik hüküm karşısında doğrudan doğruya büyük bir cezaya muhatap tutuluyor.

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, üstü kapalı değindiniz. Aslında önemli bir değişiklik yapılmıştır cezalarda. Eski yasada kaçakçılık tanımında kasıt unsuru açıkca yer almıştı. Şimdi o tanımda kasıt unsuru kaldırılmıştır. Bu çok önemlidir.

AHISKA — Ben, o konuda aynı görüşte değilim. Tanımda bir değişiklik yapılmıştır, orası muhakkak. Yalnız eskiden «Hileli Vergi Suçu» başlığı altında toplanmış olan fiiller, ki bu fiiller hakikaten kasıt unsuru içeremekteydiler, şimdi bunlar kaçakçılık maddesinin içerisine oturtulmuştur. Yalnız burada bir noktayı belirtmek isterim. Ceza vermenin kolaylaştırıldığına bir örnek olarak şunu söyleyeyim: Mevcudiyeti sabit olan bir defterin ibraz edilmemesi, şimdi hapis cezası ile cezalandırılan kaçakçılık sayılmaktadır. Bir defterin noterden tasdik ettirilmiş olmasını, kanun yeni şekli ile mevcudiyetini sabit addetmek için yeterli görüyor. Halbuki benim bildiğim kadarı ile, eski maddenin yazılış biçiminde, istenildiği anda mevcudiyeti belli olan bir vesıkayı direnerek vermek istemeyen bir kişiyi hapis cezası ile cezalandırmak mümkündü. Bu konuda adil olmayan bir duruma değineyim. Hiç defter tutmayan bir kişi resen takdire verilir ve dolayısıyla defter tasdik ettirmediği için bir kaçakçılık,

yani mürettep kaçakçılık dediğimiz fiillerden herhangi birine muhatap tutulması mümkün değildir. Ama iyi niyeti ile defter tasdik ettirmiş bir kişi, çeşitli nedenlerle bu defteri sonra kaybetmiş ise, bu cezaya muhatap olabilecek ve hapse girebilecek. İyi niyetten yoksun mükellefin vereceği ceza ise sadece para cezasıdır.

Cezaların verilmesini kolaylaştıran bir hükme daha değineyim. Zamanlaşımının kesilmesini yeni bir hükme bağlamışlar. Para cezaları olarak bunu kabul etmemek mümkün değil. Tamamen isabetli. Ancak bu cezalar yalnız para cezalarını değil, bedeni cezaları da kapsamaktadır. Şöyle ki, biliyorsunuz, komisyona havale edilen işlerde komisyon karar verinceye kadar zamanlaşımı işlemez. Ceza ile ilgili hükme de bu esas getirilmiş. Böyle olunca komisyonlarda beş yıl hatta daha uzun süre bekleyen dosyalar olduğu tartışmasıdır. Beş sene bekleyen bir dosyadan sonra çıkacak olan matrah farkına veya duruma göre mükellefe bir para cezası hatta hapis cezası gelebilir ki, bunu biraz fazla aşırı bir tepki olarak yorumluyorum. Amaç iyi olmakla beraber bu kadar şiddetli bir tepki ile ortaya çıkılması belki doğru değildi. Bunun ayrıca bir teşkilât meselesi, etkin uygulama meselesi, bir personel meselesi olduğunu ve bu kuvvetli silahların kötü kullanıldığı zaman vergi sisteminde önemli boşluklar yaratacağını söylemek isterim.

Müsaade ederseniz, yeni vergi yasaları sosyal, ekonomik ve fiskal amaçlarına ne ölçüde ulaşmış, bu konuda da tipik örnekler vereyim. Önce sosyal amaçlarından başlamak istiyorum. Sosyal adalet bir yana vergide adalet ilkesinin ne ölçüde sağlandığını veya sağlanamadığını birkaç örnekle açıklamak istiyorum. Üzerinde durmak istediğim birinci nokta, 1980 yılı gelirlerine eski oranların uygulanması, buna karşılık bazı mükellef grupları için 1981'den itibaren

bir erken ödeme mükellefiyetinin getirilmiş bulunmasıdır.

Erken ödeme yıllar önce ortaya atılmış, benim de zamanında seminerlerde savunduğum bir görüştü. Amaçlarına tamamen katılıyorum: Enflasyonun devlet gelirlerindeki ypratıcı etkisini ortadan kaldırmak. Ama bunun düzenleniş biçiminden doğan bir adaletsizliği de ortaya koymakta yarar görüyorum. Dürüst bir serbest meslek erbabı düşünün. Bu kişi geçen yılın kazancı üzerinden % 63 oranında Gelir Vergisi ödeyecek, ayrıca peşin ödeme yapacak, belki ayrıca 1981 yılı kazancının önemli bir bölümünden de Gelir Vergisi kesintisi yapılacak. Bu kişi 1981 yılındaki tüm gelirini vergi olarak yatırırsa, gene de tam mükellefiyetini yerine getiremeyecek, yaşamını borçlanarak sürdürmek zorunda kalabilecek. İkinci bir adaletsizlik örneği vereyim. Efendim, yıllık beyanname ve servet beyannamesi verip vermemek tesadüfe kalmaktadır. Şöyleki 2 milyon lira gayrimenkul sermaye iradı olan ve bunu işyerinden sağlayan bir kişi ne gelir ve ne de servet beyannamesi verir. Buna karşılık bir meskenden 132 bin lira mesken kirası sağlayan bir kişi hem yıllık beyanname ve hem de servet beyannamesi vermek zorundadır. Başka bir adaletsizlik örneği; 5 kişilik bir aile grubu içerisinde bir şirketin ortakları olduğunu düşünerek, bu kişilerin beherinin ikişer milyon lira menkul sermaye iradı sağladığını ve bunun da tüm aile için 10 milyonluk bir gelir teşkil ettiğini düşünersek; bu her biri için ihtiyarî toplama hakkı söz konusu olduğundan, her hangi ilâve bir vergi mevzu bahis olmadan, ilk ödenen % 50 Kurumlar Vergisi ile 10 milyon lira kapitalize edilmiş olacaktır.

AKGÜÇ — Bu konuda açıklığa ihtiyaç var. Kanun toplama yapılmayan halleri sayarken, tamamı kesinî yolu ile vergilendirilmiş menkul

sermaye iratlarından söz ediyor. Bundan böyle hisse senedi karşılığı ödenen kâr paylarından vergi kesintisi yapılmıyacağından, acaba hisse senedi karşılığı kâr payı alan bir kişi, menkul sermaye iradı ne olursa olsun beyanname vermiyecek mi? Vergi alacağı kavramı da, vergi kesintisi gibi mi yorumlanacak?

AHISKA — Sayın Akgüç, benim üçüncü bölümde, yani yeni çıkan yasaları vergi tekniği açısından ele alacağım bölümde söylemek istediğim bir konuya öncelik verdiniz. Aslında bu, tekniğin eksikliğinden doğan bir husustur. Amaçla maddenin tedvin şekli uyumsuz. Amaç, vergi alacağı yöntemini getirmektir. Şirket kârlarından kaynakta % 50 vergiyi almak; fakat kâr payını ikinci bir stopaja tabi tutmamak... Kâr paylarında vergi alacağı yöntemi ile şirketten alınan verginin yarısını kişinin ödeyeceği Gelir Vergisi'nden mahsup etmektir. Tartışmasız biçimde bunun stopajdan farklı bir anlamı yoktur. Ancak ismen stopaj değildir; vergi alacağıdır. Aksi halde getirilmek istenen sistem bütünü ile baştan değişmiş olur. Pay senetleri karşılığı alınan kâr payları iki milyon lirayı aşmadığı takdirde, ayrıca beyanname vermek zorunluğu olmadığı görüşündeyim. Maliye Bakanlığı, Vergi Usul Kanunu'nun 3. maddesi gereğince kanunun ruhuna uygun olarak böyle yorumlayacaktır, sanırım. Efendim, ekonomik yönden de bazı tenkitlerde bulunmak istiyorum. Ben de Sayın Kurdaş gibi kurumlar üzerindeki vergi yükünün ağırlaştırılmasının doğru olmadığı görüşündeyim.

vergi yasalarının sosyal etkileri

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, vergi yasalarının sosyal etkileri yönü üzerinde dururken acaba geçici 14. mad-

dedeki ayırıma 12 Eylül'den önce toplu sözleşme imzalamış olanların vergi farklarının T.C. Merkez Bankası'na yatırılmasına değinmekte yarar var mı?

AHISKA — Aslında tamamen haklısınız.

AKGÜÇ — Bence çok önemli bir sorun. Ücretliler arasında büyük bir ayırım getirilmiş olmaktadır.

AHISKA — Aslında hem uygulama güclüğü açısından hem de ücretliler arasında bir ayırım meydana gelmesi açısından, vergi yasasında yer almaması gereken bir hükümdür. Maddenin yazılışına göre söz konusu kişilere ödenmiyecek olan fark, doğrudan doğruya vergi kanunlarındaki değişiklikten doğan farklardır. Bu farktan kendi aleyhlerine oluşan S. S.K. primi farkının mahsup edileceğine dair herhangi bir işaret olmadığına göre, bu kişilerin aldıkları paralarda da bir miktar azalma olacağı da tartışmasıdır. Uygun görürseniz, yasaların ekonomik etkileri bölümüne geçmek istiyorum.

Ben, esas itibariyle, kurumlaşma ve sermaye piyasası açısından bu vergi sisteminin pek olumlu etki yaratmayacağı görüşündeyim. Ve bunun izlenen temel politikaya da uymadığı görüşündeyim. Bir yönden kurumlaşma teşvik ediliyor. Örneğin, değer artış kazançları ile ilgili bölümde ferdi işletmelerin veya şahıs şirketlerinin sermaye şirketleri haline dönüşmeleri önemli ölçüde teşvik ediliyor; ama diğer taraftan da Kurumlar Vergisi % 50'ye çıkarılmak suretiyle, kurumların üzerindeki yük önemli ölçüde artırılıyor. Ben şuna inanıyorum ki, aslında kurumların ödediği muhtasar beyanname yükleri de dolaylı biçimde kurumun ödediği bir vergi yükü olarak kabul edilebilir. Sermaye piyasasına olabilecek etkisi yönünden, menkul kıymetlerdeki değer farklarının vergilendiriliş biçimi ol-

çokça ağır. Şöyleki, iktisap şekli ne olursa olsun, menkul kıymetleri, ne zaman ve herhangi bir değer farkı ile satarsanız ve yılda 50 bin liradan fazla bir değer farkı sağlarsanız, burada bir vergileme sorunu ile karşılaşıyorsunuz.

AKGÜÇ — Ama vergi nispeti düşük tutulmuş. % 20.

AHİSKA — Sayın Akgüç, bu konuda sizinle aynı fikirde değilim. Kanun hükümler var. Alış bedelinin ve alış yılının ispatını mükellefe bırakıyor. Menkul değerini elden çıkaran mükellef, alış bedelini belirli bir vesika ile ispat edemediği takdirde, üzerinde yazılı olan değer iktisap bedeli olarak alınacak. Bu durumda vergi oranının çok yükselmesi olasıdır. Bence bu hükümleri biraz yumuşatmakta yarar vardır. Üstelik teşvik edilmesi gereken bir alan olduğu için...

Kurumlar Vergisi için de şunlar söylenebilir. Denilebilirki, vergi oranı % 50'ye çıktı ama önemli teşvikler geldi. Aslında bu konuda da aynı görüşte değilim. Teşvikler teker teker incelendiği zaman, dağıtılmayan kurum kazancı stopajının da mevcut olduğu görülür. Demin de değindiğimiz gibi, kâr paylarındaki stopaj bütünü ile ortadan kalkmış değildir. Şöyleki, iştirak kazançları istisnası dışında Kurumlar Vergisi'nden düşülen, belirli indirimlerden yararlanan yatırım indirimi fonları, veya finansman fonu veya devlet tahvili gelirleri veya ihracat gelirleri ve bunun gibi gelirlerden oluşanlarda % 33 1/3 oranında Gelir Vergisi stopajı var (Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin 8 numaralı bendine göre). Üstelik bu hükmün kurum üzerinde yapacağı etki bir yana, çok iyi değerlendirilmemiş bu müessese. Ne zaman yapılacak bir stopaj? Nasıl mahsup edilecek? Biliyorsunuz, temettülerde artık vergi alacağı söz konusu. Temet-

tü ikiye mi bölünecek? Yani vergi, alacaklı temettü veya stopajlı temettü diye ikiye mi bölünecek? Bütün bunlar belli değil. Ayrıca maddenin yazılı şekli de farklı yorumlara açık. Teşviklerden bir tanesi finansman fonu. Finansman fonunda şöyle bir durum var. Aslında yatırım indiriminin sağlanan fiskal avantajı bir sene önceye çekmek için düşünülmüş bir formül, ama teşvik edici yönü oldukça zayıf. Şöyleki, finansman fonu uygulanmaması halinde kurum 100 TL. kazancı üzerinden % 50'den 50 lira Kurumlar Vergisi ödüyor. Buna karşılık Finansman Fonu uygulandığı zaman 37,5 lira Kurumlar Vergisi ödüyor, ayrıca 25 lira da T.C. Merkez Bankası'na yatırıyor. Kurumdan para çıkışı 62,5 lira. Her ne kadar kurumun bu parayı yatırımlara paralel biçimde çekme hakkı var ise de, bu müsaadeye tabi ve harcama yapmadan da bunu çekemiyor. Finansman Fonu'na verilen faize gelince; bu tabii, devlet tahvili faizi oranında net faizi hesaplarken kurumun elde ettiği devlet tahvili faizinin de şimdi % 33 1/3 oranında stopaja tabi tutulduğunu nazara almak lazım. Dış özel kredilerdeki stopaj oranı % 30'a yükseltilmiş. Yatırım bankaları açısından, Hazine garantisi şartı konulmuş. Bu konu da çok önemli. Dış özel kredilerdeki vergi yükü aslında içteki bankanın üzerinde kalmaktadır. Bu hüküm faiz maliyetini % 42,8 oranında artıracaktır.

Efendim, vergi tekniğine uymayan misallerimi de hemen açıklayayım. Şöyleki, 1980 yılında bir kurumdan diğerine dağıtılan kârların vergi yükü % 28'de kalıyor. Ve bu bence önemli bir hatadır. 1980 yılında ana kuruma, holdinge ödenmiş bu kârlar, geçiş dönminde bütünü ile Kurumlar Vergisi'nden hariç kalacağına ve bunun üzerinden ikinci bir stopaj da söz konusu olmadığına göre, bir sene neye mahsus olmak üzere bu kârlar ve vergi yükü % 25 Kurum artı %

3 Mali Denge'den ibaret kalacak ve bunlar da belki diğerleri gibi vergi alacağından yararlanacaklardır.

KURDAŞ — Sayın Ahıska'nın gözlemi doğrudur. Onu düşünmemişler, işte teknik boşluklardan biri o. Fakat eskiden Kurumlar Vergisi, Mali Denge Vergisi ve stopajı ödenip, ihtiyari veya fevkalade yedek akçelere ayrılmış fonlar var. O fonlar için de Kurumlar Vergisi Kanunu'nun geçici 6 ncı maddesi ile vergileme getirmişler. Bundan senelerce evvel bütün vergileri ödenmiş, ihtiyata alınmış bir parayı nasıl tekrar vergilersiniz?

AHISKA — Sayın Kurdaş, o konuda sözünüzü kestğim için özür dilerim. Aynı fikirde değilim. Ben bunun hesabını yaptım. Kesin kes vergi yükünü değiştirmiyor. Ortak tarafından beyanname verildiği takdirde, bu dağıtılan ihtiyatlar için hiçbir farklı durum ortaya çıkmıyor ve vergi yükü bugünkü vergi yüküne eşit oluyor.

KURDAŞ — Dağıtılmazsa?

AHISKA — Dağıtılmazsa yapılan tek şey % 42.4'de olan vergi yükünü % 50'ye çıkarmaktan ibarettir.

dağıtılmamış kurum kazançlarının vergisi

AKGÜÇ — Sayın Ahıska, dağıtılmamış kurum kazançlarından vergi kesintisi öngören Gelir Vergisi Kanunu'nun eski 96. maddesi bu yıl uygulanacak mı?

AHISKA — Hayır.

AKGÜÇ — Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici birinci maddesinde biliyorsunuz, 1981 yılından önceki dönemlerde elde edilen kazanç ve iratlara, ücretlere eski kanun hükümleri uygulanır deniyor.

AHISKA — Yalnız vergilendirilmesinde diyor, Sayın Akgüç. Ben de bu konuyu irdeledim ve şu sonuca vardım: Nihai vergileme açısından, yıllık beyanname açısından, 1980 yılındaki mevzuat geçerlidir. Ancak söz konusu eski 96. madde bir ara stopaj hüknü olduğuna göre ve nihai vergileme teşkil etmediğine göre, bunu savunmak mümkün değildir. Kaldı ki onun yerini alacak 94. madde konulmuş, yeni 94/8 eski 96 ncı maddeyi de kapsıyor.

AKGÜÇ — Bu konuya açıklık getirelim. Bu sene kurumlarda stopaj yapılırken eski 96. madde mi dikkate alınacak, yoksa yeni 94 üncü maddenin 8 inci fıkrası mı?

AHISKA — Benim şahsi görüşüme göre kesin kes yeni 94. madde gözönüne alınacak. Neden? Bunu matematik olarak da ispatlamak mümkün. Şöyle ki, Kurumlar Vergisi % 50'ye ne amaçla çıkarıldı? İkinci yarısı yani % 25'i stopaj yerine geçmek üzere. Siz şimdi Nisan 1981 ayında Kurumlar Vergisi'ni % 50 olarak verdikten sonra, kalan kâr kısmından da 96'ya göre bir de % 20 vergi keserseniz, vergi oranı astronomik bir seviyeye ulaşır ve mantıklı de olmaz.

AKGÜÇ — Eğer dağıtmazsanız... Dağıtırsanız, bu sorun ortadan kalkar. Aksi halde kâr dağıtmayan holdingler, ana kurumlar, bu yıl tümüyle vergi dışında kalırlar.

AHISKA — Dağıtırsanız da, dağıtmazsanız da eski 96 ncı madde bütünü ile kalkmıştır. Bambaşka bir madde niteliğini almıştır. Müsaade ederseniz yeni 94. madde ile ilgili kritiklerim var. 94. maddede ödemeyi yapmanın durumu, ödemenin niteliği ve parayı alanın durumuna göre farklı biçimde yorumlanabilecek fıkralar var. Benim görüşüme göre, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesi temelde gerçek kişilere yapılan ödemelerle

İlgilidir. Ama kanun bazı belirli yerlerde tüzel kişilere yapılan ödemelerden de vergi kesilmesini istediğinden, Garantez içi hükümlerle (nitekim Maaşhüt işlerinde böyle) açıklık getirmiştir. Ancak maddenin yazılış biçiminde de vergi parayı alanın durumu değil de ödemenin niteliği gözönüne alınarak stopaj yapılacağı gibi bir anlam çıkıyor ve 94 üncü madde ilkinci bir vergileme şekline dönüşüyor. Maddenin başında, istihkak sınıpları Gelir Vergilerine mahsuben vergi tevkifatı yapılır, diyor. Bu açıktır ve şöyle yorumlanabilir : Gerçek kişilere yapılan aşağıdaki ödemelerden vergi kesintisi yapılacak şekilde... Ama müsaade ederseniz zirai ürünlerin satışı ile ilgili vergi kesintisi hükmü kesinkes bunu doğrulamıyor. Bu fıkra öyle bir biçimde yazılmış ki, sanki alanın verenin niteliği ne olursa olsun, her aşamada, her zirai ürün satışında % 5 vergi kesintisi yapmak durumu ortaya çıkıyor. Ticari bir müesseseden alınan zirai mahsullerden bile % 5 Gelir Vergisi kesilecekmiş gibi bir anlam maaşhüsef ortaya çıkıyor.

AKGÜÇ — Maddeleri, Gelir Vergisi'nin genel prensipleri çerçevesi içinde yorumlamak, çözmek lazım. 94 üncü madde gerçek kişilerin Gelir Vergilerine mahsuben yapılacak kesintilerle ilgilidir. Zirai ürünlerde vergi kesintisi de, gerçek kişi müstahsillerden yapılan alımlara uygulanacaktır.

AHISKA — Bu, müstahsillerden yapılacak bir stopajdır. Benim de anlayışım bu.

KURDAŞ — 94 üncü maddenin 6 ncı fıkrası, 70. maddede yazılı mal ve hakların kiralanması karşılığı yapılan ödemeleri de vergi kesintisine tabi tutuyor. Bu ödemeler pekala yıllık beyannameye tabi, bilanço esasına göre defter tutan gerçek ve tüzel kişilere de olabilir. Meselâ yıllık be-

yannameye tabi ticari kazanç sahibi gerçek kişiden kiraladığınız gayrimenkule bir ödeme yaparsanız, ondan da mı stopaj yapacaksınız?

AHISKA — Efendim burada kiracının yani parayı ödeyenin durumu önemli. Parayı ödeyen eğer yukarıda tanımlanan tüccar, kurum, şirket veya iktisadi işletme, dernek, vakıf niteliğinde ise nakden veya hesaben yaptığı kira ödemesi sırasına % 25 tevkifat yapmak zorundadır. Ama alanın gerçek kişi olması şartı ile. Alan bir tüzel kişi ise, kiralardan vergi kesintisi gereği yoktur.

KURDAŞ — Alan gerçek kişi, bilanço esasına göre defter tutuyor ve kiraladığı gayrimenkul de bilançosuna dahil. Şimdi bu kişiye ödenen kiralardan da % 25 vergi kesilecek mi? Bunun mahsubu nasıl yapılacak?

AHISKA — Efendim, eğer o kiralanmış gayrimenkul ticari işletmeye dahil bir gayrimenkul ise, elde edilen kira ticari kazançta dahil olduğuna göre, bence stopaj söz konusu olmaz. Ticari kazançlarda stopaj mevzu bahis değildir.

KURDAŞ — Olmaması lazım. Ama maddenin yazılış böyle intiba veriyor.

AHISKA — Haklısınız, benim de değinmek istediğim bu nokta. Maddenin yazılış sanki gelir türlerine göre, ödemenin niteliğine göre bir stopaj mükellefiyeti getiriyor. Yani kiralarda stopaj var, falancada yok. Yahut zirai mahsul satışlarında stopaj var, diğerlerinde yok gibi. Maddenin yazılış, bu gibi yanlış yorumlara yol açacak şekilde. Efendim, vergi tekniğine uymayan bir konu, bir boşluk da şu : Gayrimenkul kiralarda stopajının % 25 olması, buna karşılık Kurumlar Vergisi'nin % 50 bulunuşu ve 2 milyona kadar stopajı yapılmış gayrimenkul kiralalarının da beyan edilmemesi. Bu durumda 1 mil

yon liralık bir kira akti söz konusu olduğu zaman -ki bunu kendi şirketine de kiraliyabilir gayrimenkulün sahibi- burada sağladığı vergi tasarrufu 500 bin lira; devlete ödediği vergi ise 250 bin lira. Bu imkânın bol bol suistimal edilebileceği görüşündeyim. İkinci bir örnek, faizsiz kredilerdeki kâr payı da aynen bu duruma uyuyor. Gerçi faizsiz kredi verenlere ödenen kâr paylarının % 25'i stopaja tâbi, ama Kurumlar Vergisi'nden düşülebilecek giderlerin arasına bu da katılmış (2362 sayılı Yasa'nın 10 uncu maddesi). Gerçi bu özel bir madde. Bunu biliyorum. Daha çok faizsiz kredi veren Arap bankalarını ilgilendiriyor, ama Türkiye'de de istismar edilebilir. Faizsiz kredilerdeki kâr payını Kurumlar Vergisi'nden düş, % 50 vergi tasarrufu sağla, sonra % 25 stopaj yap ve % 25 vergi tasarrufunu da karşı tarafa aktar. Bu olmaz.

1 lira fazlalık için 250 bin lira vergi

Vergi tekniğine uymayan diğer bir nokta; yaş sebze ve meyve ihracatına ilişkin malı ihracatçıya satan kuruluş ile ihracatı yapan kuruluşun ayrı ayrı ve tam olarak istisna hükümünden yararlanabileceği anlamı çıkıyor. Halbuki sınai mamullerde, üretici olmayan ihracatçı, ikinci aşamada ihracat tutarının 1/4 oranında bu istisnadan yararlanıyor. Sonra teknik hata olarak bir noktayı da söyleyeyim. Hesapladım. Tarifede 25 milyon lira gelirin vergisi 16 milyon 300 bin lira tutuyor. 25 milyon 1 lira olduğu zaman vergi 16 milyon 550 bin lira tutuyor. Dolayısıyla 1 lira için 250 bin lira bir vergi ödemek gibi bir kırılış var. Aslında bu düzeltilebilirdi. Ama o kırılış ihmal edilmiş. Bu bazı gelirleri 25 milyonun altına çekmek gibi bir sonuç da doğurabilir. Sonra öteden be-

ri uygulamadaki doğurduğu sorunlar itibariyle tenkit ettiğimiz, vergi muafiyetine sahip vakıflara tanınan istisna hükmü. Bu hüküm bütün muğlaklığı ile aynen yeni kanuna da konulmuş. Bu nasıl hesaplanacak? İstisnadan kim yararlanacak? Eğer kuruma tanınmış bir istisna ise, vakıf bunu ne hakla talep edecek? Ödenecek paranın ismi ne olacak? Sonra bütün hisse senetleri vakfa devredilmiş ise, hiç kurum vergisi ödenmiyecek mi? Hatta aşırı olarak şu söylenebilir: Bütün sınai işletmelerin hisse senetleri vergiden muaf vakıflarda toplanır ise, Türkiye'de Kurumlar Vergisi tahsilatı, KİT'lerin ödeyecekleri dışında sıfıra düşer.

AKGÜÇ — Sayın Şanver, sizin yeni vergi yasalarının genel değerlendirilmesi konusundaki görüşlerinizi rica edeyim.

ŞANVER — Sayın Akgüç, 1981 bütçe gerekçesine göre 19 vergi yasasında değişiklik yapılmakta ve vergilere ilişkin yeni 5 yasa daha düzenlenmektedir. Şu anda, biri Vergi Usul, diğeri Amme Alacakları olmak üzere iki yasa ve 9 vergi yasası ile de 10 vergide değişiklik yapılmış durumda. İzin verirseniz ben konuşmamı yasalaşanlarla sınırlamak istiyorum. Bu dergide 1980 Mart'ında bir toplantı yapmış ve bunu 1980 Nisan'ında yayınlamıştık. O zamanki vergi tasarıları üzerinde konuşmuştuk. Bir yöntem olarak, o zamanki konuşmalarımızla eğer objektif olacaksak bağlıyız. Niye bağlıyız? Şöyle arz edeyim. O zamanki yasaları değerlendirdik. O zamanki eleştirilerimizden hangisi bugünkü yasalarla gerçekleşti? Hangisi gerçekleşmedi? O halde çelişkiye düşmemek için bunu kesin ve yöntem olarak benimsemek zorundayız. Yöntem bu ise, bilimsel kalacaksam, objektif kalacaksam, 1980 Mart'ında söylediklerimle kendimi bağlı hissederek, öz eleştiriye varmak istiyorum.

İzninizle bu yöntemi benimsiyeceğim ve bu suretle de bir neticeye varmış olacağız.

Geçen toplantımızda vergi tasarımlarını değerlendirirken, finansman yasası için dört amacın ortaya konduğunu söylemiştim. Birincisi asgari ücret düzeyini vergi dışı bırakmak; ikincisi tarifeyi adil hale getirmek; üçüncüsü küçük esnaf ve küçük çiftçiyi götürü yolla vergilemek; dördüncüsü de emlak üzerinde yığılan ver-

Prof. Dr. Salih ŞANVER
İ.T.İ.A. Siyasal Bilimler Fakültesi
Öğretim Üyesi

gileri kaldırmak. Şimdi bu seneki bütçe gerekçesinde, 24 vergi yasasındaki değişikliklerinin altı gerekçesi var. Bunlardan dördü geçen seneki gerekçelerle tamamen uyum halinde. Bütçe gerekçesi iki amaç daha getirmiş. Bence bu amaçlar birbirini tamamlıyor. Bu amaçlardan biri vergi uyumsuzluklarındaki yığılmaları önlemek. En önemlisini vurguluyorum. Vergi kaybını önlemek. Gerekçeler arasında emlak gelirleri üzerindeki yığılmayı önlemek amacı yer almıyor. Bu amaç da zımnen bu tasarılar kendi bün-

yesinde bence gözetmiş gibi. Geçen sene bendenizin birinci eleştirisi şu olmuş: «Maliye Bakanlığı müşteşarının açıklamasına göre, düşük gelir gruplarına en az geçim indirimi veya indirimleri nedeni ile 100 milyar dolaylarında bir transfer yapılıyor, ancak bu transfer, gelir veya servet türü vergilerin kendi bünyelerinde gerçekleştirilmiyor, yani bir grubun gelir vergisi yükü artırılarak, diğer bir grubun vergi yükü düşürülmüyor.» İlk eleştirim bu yönde olmuş. Bu yıl, Sayın Maliye Bakanı bütçe sunuç konuşmasında 150 milyar liralık bir transfer yapıldığını kamu oyna açıkladı. Bunun dışında şu anda elimizde başka rakam yok. Şu vergi değişiklikleri nedeniyle hangi grubun vergi yükü arttı, hangi grubun azaldı? Şu anda gene vurguluyorum. Vatandaş ve yükümlü olarak bu açıklamayı Sayın Bakan'dan beklemek hakkımız.

AKGÜÇ — Bakan, gelir tahminlerinde. Gelir Vergisi'nde çok önemli % 90'a ulaşan bir artışın beklenildiğini açıkladı galiba.

ŞANVER — Şimdi oraya geleceğim Sayın Akgüç. Yalnız şu var. Bütçe gerekçesinde (gerekçe hazırlanırken yalnız altı tasarı yasalaşmış durumda idi) 236 milyarlık bir artış beklendiği yazılı, gayet açık olarak. Aynı tarihlerde gazetelerde de bir bilgi var, vergi yasarlarından 820 milyar liralık bir artış bekleniyor, diye. Şimdi Sayın Bakan'dan bu tereddütü gidermesini istiyoruz. Yeni yasalarla ek olarak 800 milyar mı, 236 milyar mı bekleniyor? Hangi kaynaklardan? Bunu bilmek durumundayız. Ve ondan sonra ben bu konudaki eleştiri hakkımı müsbet veyahutta menfi yolda kullanmak için şu anda saklı tutuyorum. 1981 Bütçesi'ndeki rakamları, demin söylediğiniz gibi alıyorum. Vergi gelirlerini 718 milyar liradan 1 trilyon 355 milyar liraya çıkarıyor. Ve vergi gelirlerindeki artış

% 89. Şimdi geçen defaki eleştirimiz doğrultusunda kalacak isek, eğer transferi Gelir Vergisi içerisinde yapıyorsa, demin söz konusu ettiğimiz 150 milyar lira, büyük gelir gruplarından küçük gelir gruplarına transfer edilmektedir.

AKGÜÇ — Sayın Şanver, bence bu ölçüde bir transfer olması mümkün değil. 12 Eylül 1980'den önce toplu sözleşmesini imzalamış olanların vergi farkı Merkez Bankası'nda toplanacağına ve büyük bir olasılıkla bu farkların tümü 1981 yılı içinde ödenmeyeceğine göre, bu boyutta bir transfer olmayacaktır. Söz konusu ettiğiniz 150 milyar liralık transferin içerisinde acaba Merkez Bankası'ndaki fona yatırılacak farklar da dahil mi?

sosyal yönden olumlu gelişme var, ancak kurumlar yine avantajlı

ŞANVER — Tabii rakamlar Sayın Maliye Bakanı'nın elinde. Bu sorunuzu da kamuoyuna siz açıklamış durumdasınız. Bu soruya da zannedirim. Sayın Maliye Bakanı lütfederlerse cevap verecekler. Bendeniz bu konuda bir bilgi sahibi değilim. Vergi gelirleri 718 milyardan 1 trilyon 355 milyara çıkarken artış oranı % 89. Şimdi rakamları sırası ile veriyorum. Gelir Vergisi'nin artış oranı % 93. Eğer 150 milyarlık transferi kendi içerisinde yapabildi ise, o halde Gelir Vergisi'nde yüksek gelir gruplarından düşük gelir gruplarına bir aktarma var demektir. Ve bunu sosyal yönden olumlu karşılamak lazım.

KURDAŞ — O zaman bazı mükellef gruplarında vergi artışı % 200 demektir.

ŞANVER — Kurumlar Vergisi'nde bu artış % 130. Servet üzerinden

alınan üç vergide sırasıyla; Emlak Vergisi'nde % 63, Motorlu Taşıtlar'da % 91 ve Veraset İntikal Vergisi'nde % 45. Veraset ve İntikal Vergisi'ndeki artış hızının düşük olmasını olagan karşılamak lazım, çünkü oraya çok önemli bir istisna getirilmiş. Emlak Alım Vergisi'nde bu artış hızı % 61, Damga Vergisi'nde % 145, Harçlar'da % 217, Taşıt Alım'da % 223. Bina İnşaat Vergisi'nde -mini bir vergi bu 400 milyonluk bir tahsilatı var % 475'lik bir artış bekleniyor.

AKGÜÇ — Biliyorsunuz geçen yıllarda Gelir Vergisi'nin büyük bölümü ücretlilerden kesinti yoluyla alınıyordu. Şimdi ücretlilerden önemli ölçüde indirim yapıldığı ifade ediliyor. Böyle olmasına karşın % 93'lük de bir gelir artışı bekleniyor. Ücretlilerin vergisi düşürülürken, Gelir Vergisi hasılatının % 93 artmasını nasıl izah edeceğiz?

ŞANVER — Geleceğim sırasıyla, biraz acele ettiniz. Zannedirim ziraatten bir vergi alacağız bu kere, eğer

yasaları uygulayabilirsek ve yine zannederseniz götürü vergiyi de alacağız bu defa. Esnafı da vergilendireceğiz. Biraz sonra o rakamlara geleceğim. Biz ancak elimizdeki rakamları konuşuyoruz. Ve bize makro rakamlar açıklanmadığı müddetçe, bu konuda elbetteki bir noktada belirsizlik içindeyiz. Benim Demirel Hükümeti'nin sunduğu yasa tasarısı paketi ile ilgili bir eleştirim de: «dünyada bütün gidişin Kurumlar Vergisi'yle Gelir Vergisi'nin birleştirilmesi ve Kurumlar Vergisi'yle Gelir Vergisi'nin tek orana bağlanması yönünde olduğu, aksi takdirde kurumların avantajının devam edeceği» yolunda idi. Türkiye'de son vergi yasalarından önce kurumların vergi avantajı büyüktü. Türkiye'de, anonim şirketlerin % 99'u aile şirketi niteliğinde olduğundan, kâr dağıtımda Gelir Vergisi ödemezler, % 40 vergi yükü ile kurtulurlardı. Buna karşı aynı düzeyde gelir sağlamış bir gerçek kişi % 60 oranında vergi öderdi. Bu son yasalar Kurumlar Vergisi'ndeki bu avantajı şu anda % 4 kadar azaltıyor. Kurumlara yine % 16 oranında bir vergi avantajı bırakıyor. Çünkü, Gelir Vergisi'ndeki en yüksek oran % 66. Kurumlar Vergisi oranı ise % 50. Aradaki fark her sene birer birer azalarak beş sene sonra % 11'e inecek. Bu kurumların mevcut avantajını beş sene içerisinde % 50 azaltmak demektir.

Çağdaş vergi sistemleri dediğimiz, birlik sistemleridir. İkili sistem yani Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi kâğıt üzerinde, yasalarda olabilir. Kurumların vergi avantajının kaldırıldığı konusunda Sayın Ahıska ve Sayın Kurdaş'a katılmıyorum. Türkiye'de kurumların vergi avantajı hâlâ devam etmektedir. Eğer karşılaştırmalı olacaksak, Kurumlar Vergisi ile Gelir Vergisi'nin oranlarını eşitlemeliyiz. Son vergi kanunları, Kurumlar Vergisi'yle Gelir Vergisi'nin birleşmesine gider doğrultudadır; fa-

kat rakamsal dozunu zaman içerisinde teknisyenler olarak biz ayarlıyacağız. Önümüzdeki senelerde Türkiye'de kurum enflasyonunu önlemeye mecburuz. Türkiye'de kurumlar az vergi ödemek için kurulmuştur. Bunun hiçbir başka nedeni ve yönü yoktur. Ne işletmecilik nedeniyle ne de ekonomik nedenle Türkiye'de kurumlaşma olmuştur. Sadece az vergi ödemek için Türkiye'de sermaye şirketleri kurulmuştur. Tekrar vurgulayayım bugün kurumlar hâlâ daha Türk Vergi Sistemi'nde avantajlı durumdadırlar. Her ne kadar kurumların vergi yükü % 8 oranında kâğıt üzerinde artmış gibi görünüyorsa da, diğer yandan yaş meyve ve sebze, sanayi ürünü dış satımı, navlun gelirleri istisnası, yatırım fonu avantajı tanımak suretiyle kurumların vergi yükü hafifletilmektedir. O halde bu yasa paketi de şu anda kurumlar daha az vergi ödesin diyen bir yasa paketidir. Onun için kurumlar yönünden 1980 vergi tasarısının ruhu nu aynen taşımaktadır.

Geçen toplantıda bir ikinci eleştirim gelirlerin toplanmasında olmuş. 1980 vergi tasarısı ile Türk Vergi Sistemi'nin temeline dinamit konmuştu. Menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için toplama kaldırılmıştı. Bu kere, bir sınır çizilmiş, beyanname verilmeme sınırı iki milyon liraya indirilmiş. Bu konuda Sayın Ahıska ile tamamen birleşiyorum. Menkul ve gayrimenkul sermaye iradı elde edenler, vergileri kesinti yoluyla ödendiği takdirde, 2 milyona kadar % 25 vergi ödeyecekler. Ücretliler ise % 42,5 vergi ödeyecekler. Bu, korkunç bir adaletsizliktir. Bütün mesele Türk Vergi Sistemi'nin temelinde yatan ve dünyanın hiçbir vergi sisteminde olmayan şu toplama maddesini kaldıramamamızdan geliyor. Dünyanın hiçbir yerinde ihtiyari toplama diye bir madde yoktur. Hiçbir Batı sisteminde yoktur. Ve zaman içerisinde Türk Vergi Sistemi toplama

ma maddesini Batı'daki örneklerine uygun şekilde halledemezse, daima böyle problemlerle karşılaşacaktır.

AKGÜÇ — Ayrıntı olacak ama, vergisi kesinti yoluyla ödenen gayrimenkul sermaye iratlarında iki milyona kadar vergi oranı % 25 olduğu halde, kesinti yapılmayan gayrimenkul iratlarında hem beyanname verilecek hem de vergi oranı iki milyon sınırı için % 42,5 olacak. Yani gayrimenkul sermaye iradının içinde bile dengesizlik var, vergi adaletsizliği var.

ŞANVER — 1980 vergi tasarısı, servet beyanını hemen hemen toptan kaldırıyordu. Şimdi servet beyanı, iki milyon lira sınırı içinde kalkıyor. Ücretliler ve vergisi kesinti yoluyla ödenmiş menkul ve gayrimenkul sermaye iratları sahipleri için...

AKGÜÇ — Servet beyannamesi vereceklerin kapsamı yeni vergi yasaları ile, 1980 tasarısına göre sınırlı bir şekilde genişletilmiş.

vergi koymak yasama organının yetkisindedir

ŞANVER — Geçen toplantıda bir eleştirim de şu olmuş. Bugün gazetelerde bu konuda bilgi olduğu için buna değiniyorum. Ancak yasama organı vergi yasası koyabilir. Muhasebe-i Umumiye Kanunu'nun 39. maddesini değiştirmek, vergi koyma hakkını yasama organından almak, yürütme organına vermek demektir. Ve bugünkü gazetelerden memnuniyetle öğreniyoruz ki, Bütçe Plan Komisyonu, 39. madde hakkında hazırlanan tasarıyı geri çevirmiştir. 39. maddeye ilişkin değişiklik tasarısı, vergi koyma hakkını, yasama organından alıyor, yürütme organına veriyor. Geçen toplantıda da bunun anayasaya aykırı olduğunu söylemiş-

tim. Yürütme organının vergi koyması, bütün danya anayasalarına aykırıdır ve şu anda bizim mevcut olan anayasamızın hükümlerine de aykırıdır. Vergi koymak sadece yasama organının yetkisindedir. Yürütme organı kesinlikle vergi koyamaz. Vergi koymanın birinci ayağı yasallıktır. ikincisi de eşitliktir.

Gelir Vergisi içinde bir transfer yapabiliyor muyuz? Sizin sorunuz oldu. Gene rakamlara bağlıyız. Bütçe gerekçesindeki rakamlar doğru ise, vergi ödemeyen gruplardan ödeyen gruplara doğru bir transfer yapabiliyoruz demektir. Ödemeyen gruplar var. Esnaf gibi, küçük esnaf gibi, çiftçi gibi. Bunları vergilendirebilirsek transfer yapabiliyoruz demektir. Teşvik tedbirlerine başlangıcından itibaren karşıyım. Böyle teşvik tedbirleri yoktur. İstihdamı ancak küçük işyerlerinde yaratabilirsiniz. Bu ekonominin yeni kuramıdır. Şu anda da bütün gelişmiş ekonomiler bile küçük işyerlerini teşvik ediyor. İstihdam oralarda yaratılır. Türkiye'de ise teşvik tedbirleri tamamen istihdamın aleyhinedir. Halen Türkiye'de büyük işsizlik var, hem atıl kapasite var, hem de biz çok büyük yatırımları teşvik ediyoruz. Bu yanlıştır, Türkiye'deki işsizliği daha çok artırmaktır. Teşvik tedbirleriyle vergi avantajı sağlamanın verginin sosyal fonksiyonuna aykırı tarafı da vardır; bağış fonksiyonu vardır. Alınız İsveç modelini, İsviçre modelini; kim daha fazla işçi çalıştırırsa, teşvikler ona verilmektedir. Makinaya teşvik verilmez İsviçre'de, ücretliye verilir. Bizim ülkemizde uygulandığı şekliyle teşvik tedbirlerine kesinlikle karşıyım.

AKGÜÇ — Bu teşvik tedbirleriyle ilgili çok önemli bir değişiklik olmuş. Borçla finansman firmalar açısından çok avantajlı hale getirilmiş. Eskiden yatırım indirimi, yatırımın öz sermaye ile karşılanan kısmına uygulanırken, şimdi bu ayırım kaldırılmış,

borçla da finanse edilse yatırım indiriminden yararlanma olanağı getirilmiş. Bu şekilde borçla finansmana üst avantaj sağlanmış oluyor. Faizi vergi matrahından düşüldüğü gibi, ayrıca yatırım indiriminden de yararlanıyor.

ŞANVER — Sayın Akgüç, yatırım indirimi konusunda bence uygulamaya yargı mercileri açmazda kalmış. Amortisman fonları, yatırım indiriminde öz sermayeden sayılmıyor. Uygulamada çeşitli sorunlar yaratılıyordu. Dünyada yatırım indiriminde öz sermaye ile yabancı sermaye ayrımı yapan bir sistem yoktur. Bu yatırım yapıldıysa yapılmıştır artık. Bendeniz bu konuda özsermaye taraftarı değilim. Baştan beri karşı olduğum yön, yatırım indirimi konusunda şudur: İster Maliye Bakanlığı, ister Devlet Planlama Teşkilatı olsun, uygulamayı onun yetkisine ve otoritesine bırakmışız. Ben, Türkiye'de her türlü yasal tedbirin otomatik engellemesine taraftarım. Niye? Bürokratların engellemesi için içine karışmasın diye. Teşvik tedbirlerinin uygulanmasını idarenin takdirine bırakınız zaman, bazılarına ayrıcalık tanımış olursunuz ve siyasal baskı da sizin içerisinde girer. Ben vergideki herhangi bir vergi dışı kalma durumunun, istisna ve muafiyetin, bir takım mercilerin bürokratların takdirine bırakılmasına kesinlikle karşıyım. Bütün bu sistemler otomatik işlemelidir. Geçen defaki toplantımızda bunu arz etmişim. Tarım üzerindeki % 5 vergisi, Katma Değer Vergisi içinde getirilmişti ve bendeniz Dergi'de aynen bunu söylemişim: «Türkiye AET üyesine bağlıdır. AET bünyesindeki 1967 ahenkleştirme toplantısının prensip kararı vardır. Tarımın üzerine kesinlikle Katma Değer Vergisi konulamaz.» Bu defa çok enderleşen, bu % 5 vergiyi Katma Değer Vergisi içerisinde çıkarmış M. Yılmaz ve bunu getirmiş Gelir Vergisi içerisinde koymuş. Fakat Gelir

Vergisi içerisinde koyarken de tutarlılık yapmış, bunu takdirle karşılıyorum. Bu aslında bir ikame vergidir. Yani tarımsal en az vergi yerine geçer. Tarım ürünlerinde % 5 Gelir Vergisi kesintisi, çiftçiye uygulanacak götürü bir Gelir Vergisi mahiyetindedir. Bu şekilde AET açmazından da kurtulmuş oluyor.

AKHİSKA — Katı bir yorumla her aşamada, ürünün her el değiştirmesinde ayrı bir % 5'in söz konusu olabileceğini ben belirtmişim.

ŞANVER — Onu Sayın Akgüç gibi düşünüyorum. Üreticiden ilk alışıta uygulanacaktır. Doğrudan doğruya tarımla ilgilidir. Geçen toplantımızda üzerinde durduğumuz bir konuyu da şu olmuş: Rantlar, Türk Vergi Sistemi'nde vergilendirilmiyor. Gayrimenkul ve menkul kıymet artışları vergilenmiyor. Türkiye'de teorinin sermaye kazançları dediği kazançlar vergilenmiyor. Şimdiye kadar gayrimenkuller üzerinde bir vergi göstermelik olarak vardı. Bu göstermelik vergi zannediyorum, yeniden düzenlenecek Gayrimenkul Kıymet Artışı Vergisi'nde iktisap bedeli, mükellefin beyan ettiği değer olmayacak, hakikaten satın aldığı değer olacak. Yeni yasa, menkul kıymetleri vergilendireyim demiş ve menkul kıymetlerdeki vergilendirmeyi de şu anda sembolik durumda bırakmış. Sembolik durumda bırakması şundan. İki yıl sonra menkul değer satışından elde edilen değer artışının % 80'i vergi dışı kalıyor. Sadece % 20'si gelir olarak kabul ediliyor. % 20'nin bugünkü sistemde asgari vergisi % 40'dan % 8 tutar, en yüksek oran % 66'dan da % 13,2 tutar. O halde kurumları şu anda menkul kıymetler nedeniyle de korur durumdadır bu yasa.

AKGÜÇ — Sayın Şanver, bu noktaya açıklık getirelim. Gerçek kişi için dedikleriniz doğru, o gerçek kişi alış bedelini ve yılını belgelerse... Ancak

menkul değerler kurumun portföyünde ise, kurum bunu satarsa, % 50 Kurumlar Vergisi ödemek zorunda.

yasa ihlalinde ispat yükü mükellefe bırakılamaz

ŞANVER — Menkul kıymetler kimlerin elinde ona bakmamız gerek. Menkul kıymet kimin elindedir? Büyük holding sahiplerinin elindedir. Türkiye'deki çok ünlü aile şirketlerinin elindedir. Vergi yasalarındaki hükümler kurumun kesinlikle aleyhine değil, aksine lehine. Aile şirketleri bundan sonra ne diye kâr dağıtsınlar? Her sene ortaklar muayyen miktarda menkul kıymet satınlar ve % 8 veya % 13,2 vergi ödeyerek kendilerine istedikleri şekilde gelir sağlasınlar. Menkul kıymetlerin sermaye kazancı olarak böyle avantajlı vergilendirildiği başka bir sistem yok.

AHISKA — Sayın Şanver, şu konuda ne düşünüyorsunuz? Menkul kıymetlerde meydana gelen değer artışı, bir yönden şirkette kazanılan ve bünyede tutulan kârlarla ilgili olduğuna göre ve bu kârlar da % 50 Kurumlar Vergisi'ne tabi tutulduğuna göre, menkul kıymete yansıyan değerın ayrıca satış aşamasında tekrar vergilendirilmesi, acaba sizce bir mükerrerlik doğurmuyor mu?

ŞANVER — Bütün Batı vergi sistemleri böyledir. Aksine bir örnek getirirseniz, biz bilime karşı görüşle bunu koruz ya da dünyada buna zıt bir örnek var deriz. Mükerrerlik kesinlikle olmuyor.

AHISKA — Halbuki Türk Vergi Sistemi'nde bile bu tip bir mükerrerlikleri engelliyecek bir supap madde Vergi Usul Kanunu'nda varken, sonradan kaldırıldı.

ŞANVER — Sayın Akgüç, yöntem olarak, ayrıntıya inen konularda tartışmaya girmiyelim. Gündemden

bu tartışmaları çıkartalım. İsteniyorsa, bu konuda bir bilimsel rapor vereyim. İzin verirsiniz son olarak yorum ve cezalar üzerinde konuşmak istiyorum. Mali idaremiz 10 haftada 24 vergi tasarısını birden hazırlamak durumunda kaldı. Bir hatırlatma yapayım. 1977 ikinci Alman Vergi Usul Yasası tam 10 senede hazırlanmıştır. Vergi Usul Kanunumuzda değişiklik yapan yasanın gerekçesinde, Alman Vergi Usul Kanunu'nun 1. maddesinde yorum yolunda bu kural, ruhi ile hüküm ifade etme zaten vardır deniyor. Alman Vergi Usul Yasası'nın 1. maddesinde böyle bir kural hiçbir zaman var olmadı. Belki de Alman Vergi İntibak Kanunu'nda böyle bir yorum kuralı vardı, demek isteniyor. Almanya'da Vergi Usul Kanunu ile Vergi İntibak Yasası ayrıdır. Gerçi Vergi İntibak Yasası'nda böyle bir kural vardı, ancak o yasa 1977 yılında kaldırıldı. Alman Vergi İntibak Yasası'nın 1. maddesindeki yorum kuralı da yeni Vergi Usul Kanunu'nun içerisine, bizim gerekçede yazılı şekli ile değil, ruhi yorum mümkün değildir, şekliyle girdi. Aksi takdirde, vergi sistemlerinde yasallık ilkesini çiğnersiniz. Medeni Hukukla Vergi Hukuku arasındaki yorum ilkesi birbirinden çok farklıdır. Yargıcın veya uygulamacının Vergi Hukuku'nda hukuk yaratma yetkisi kesinlikle yoktur ve vergi kanunları lafzına mutlak bağlıdır.

Alman Vergi Usul Kanunu'nun 1979 basımından size bir paragraf tercüme etmek istiyorum: «Vergi İntibak Yasası'nın olayı ekonomik değerlemeye ilişkin 1/3. fıkrası ekonomik görüş tarzı denilen kötü uygulamaya varıldığından kaldırılmıştır. Ekonomik görüş tarzı doğru anlaşılır ise ekonomik edim gücü temel ilkesine göre vergilemenin bir yansımasıdır. Vergi yasalarının, vergi yükünü ekonomik edim gücüne göre belirlemelerini isteyen bir görüştür. Bu anlamda gal görüş tarzıdır. Gal yorumdur. Yasa-

dan kopuk ekonomik görüş tarzına kesin cevaz yoktur.» Vergi Usul Kanunu'nun 3, 29, 30, 42 ve 43 üncü maddeleri değiştirilmiştir. Fakat bunlar kör silahtır. Kötü kullanımın ispatı vergi yönetimine aittir. Şimdi buradan derhal ispata geçiyorum. Biz ne yapıyoruz? Dünya tatbikatına tamamen ters bir uygulamaya giriyoruz. Köken yasamız olan Alman Vergi Usul Kanunu ruhi yorum maddesini kaldırırken, biz ruhi ile hüküm ifade eder şeklinde yorum maddesini getiriyoruz. Ayrıca V.U.K.'nin değiştirilen 3 üncü maddesinin son fıkrasında öngörüldüğü durumda, Sayın Ahıska'nın değindiği gibi, ispat yükünü mükellefte bırakır gibiyiz. Kesinlikle bırakamayız. Köken kanun Alman Vergi Usul Kanunu'nda isbat yükü kesinlikle vergi dairesine aittir. Çünkü vergi yasalarının ihlâl edildiğini iddia eden taraf vergi dairesidir. İspat yükü de ona aittir. Sonra galiba bir yanlış anlaşma oldu. Türkiye'de 5-10 yıldır «Ekonomik Delil» diye bir kavram ortada dolaşıyor. Bir de beyyine külfetli, ispat yükü var. Vergiyi getiren ve vergiyi ağırlaştıran her türlü idari tasarruflarda ispat yükü kesinkes vergi dairesinin. Dünya vergi hukukunda aksi örnek yoktur. Verginin istisnasından, muafiyetinden yararlanmak istediği takdirde, ispat yükü mükelleftedir. Ekonomik delil konusunda, ispat yükü konusunda açıklağa kavuşmamız lazım. Bence vergi yasasında, ileride çok kötü kör bir silâh olabilecek olan husus bu maddelerdir.

faturasız mallar ve malsız faturalar ülkesi

Demin Sayın Akgüç, kaçakçılıkta kasıt unsuruna değindi ve Sayın Ahıska da bir yorum yaptı. Acaba bundan sonra kaçakçılık sayılan hallerde kasıt aranacak mıdır? Bu konuda kasıt aramıyacağım diyor ge-

rekçe. Vergi Ceza Hukuku, şunu bilelimki, genel Ceza Hukuku'nun bir uzantısıdır. Bugüne kadar hiçbir vergi ceza hukukçusu, hiçbir vergici, Vergi Ceza Hukuku'nu, genel Ceza Hukuku'nun dışına çıkarmak istememiştir. Kasıt aranmaksızın kaçakçılık olmayacağı gibi, bütün dünya vergi sistemlerinde, genel Ceza Hukuku'ndaki kusur aranmaksızın kusur suçu da olamaz. Bu konuda aksine bir tek kararı ve hükmü Almanya'da gösterebilirsiniz. Köken yasa orası olduğu için, hep Almanya'ya atıfta bulunuyorum. O halde «kasıt kaldırdım» demek kesinlikle mümkün değildir. Ve eğer Vergi Usul Yasası'nı, kasıt olmadan kaçakçılık doğar, diye yorumlarsak; kanıt yükü mutlaka yükümlü diye yorumlarsak; ekonomik delil, ruhi yorum diye yorumlarsak; gene Almanların tabiri ile söyleyeyim biz «Kadı Hukuku»na varırız. Yasaya bağlı Vergi Hukuku'na değil...

Şimdi efendim toparlarsam, Vergi Usul Kanunu'ndaki belge sisteminde ve Maliye'ye etkinlik kazandıran diğer sistemlerde kaçıkçılığın savunmasını yapamayız. Yapamayacağımıza göre, belge sisteminin ciddi olması lazım. Türkiye, bunu hepimiz biliyoruz, 20 senedir faturasız mallarla malsız faturaların ülkesidir. Türkiye'de mallar da faturasız dolaşır, faturalar da malsız dolaşır. Malla fatura birbirinden kopmuştur, Türkiye'de. Bu Türkiye gerçeğini ortaya koymamız şarttır. Ve onun için demin söylediğim yorum, delil ve kasıt konuları dışında Vergi Usul Kanunu'nun getirdiği diğer hükümlere tamamen katılıyorum.

Şimdi gelelim gerçek usulde vergilendirme meselesine. Bu yasalar bir Türk gerçeğine yaklaşıyor gibi. Demin rakamları Sayın Ahıska verdi. Efendim, ücretliler kadar vergi ödemiyor beyannameli mükellefler. Şunu peşin söyleyeyim, ben gerçek usulü tanımayan, götürü usulü benimse-

yen bir vergi taraftarı değilim. Ama Türkiye gerçeğini gözönünde tutmamız lazım. Vergi ahlakını o kadar bozduk ki, son 20 yıldır ancak belli kesimlerden belli usullerle götürü vergi alabileceğimizi zannediyorum. Sayın Ahıska, rakamları siz verdiniz. Türkiye'de tarımın payı şu dediniz. Tarım ürünlerinin pazara çıkan miktarını sizin verdiğiniz rakamın yarısı sayarsak, tarımdan da 50 milyar ile 100 milyar arasında bir vergi alma zorundayız.

Son olarak toplamak istediğim nokta şu: Maliye'de birikim var. 20 senedir Türk Vergi Sistemi'nin problemlerini hepimiz % 5-10 farkla biliyoruz. Şimdi 10 haftada 24 tasarımı hazırlayan ve büyük yükü çeken Maliye'deki arkadaşları da şu anda mazur görüyorum. Söylediğiniz teknik aksaklıkların hepsine katılıyorum. Bugün siz belki 10 tane söylediniz. Bendeniz şu anda 60 tane teknik aksaklık tespit ettim. Buna rağmen on haftada 24 tasarımı hazırlayan arkadaşları mazur görüyorum. Biz, bun-

dan sonra Türkiye'de bir vergi ahlakı kuracaksak, ilk önce aydınlar olarak, Maliye'deki aydınlar, akademik meslekteki aydınlar ve piyasadaki aydınlar olarak «Vergiye nasıl alırsız?» bunu belirlememiz gerek. Gerçek usul dedik, bugüne kadar tarımdan vergi alamadık. Götürü usul dedik, 260 lira adam başına vergi aldık. Bu konuda Türk realitesine gelmek gerekir. Türkiye'nin gerçeği mallar faturasız, faturalar malsız. Bunu bir zapturapta alacağız. Vergisiz devlet olmaz. Ben o nedenle, genel planda, yasaları teknik hatalarına rağmen tutuyorum.

yetersiz vergi idaresi ile yasalar uygulanamaz

AKGÜÇ — Efendim, Türkiye'de önemli vergi kaybı, yasa boşluklarından çok, Vergi İdaresi'nin yetersizliğinden doğmaktadır. Eğer Vergi İdaresi'nin yetersizliğini biz gideremezsek, hangi yasayı getirirsek getirelim, sorunlara çözüm bulacağımız kanısın-

Okuyucularımıza ve Reklam Veren Kuruluşlara Duyuru

Artan maliyetler ve ağırlaşan piyasa koşulları nedeniyle; **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Ocak 1981 sayısından itibaren 50.— TL.'ndan satılmaktadır. 12 sayı için:

Yıllık Abone : 600.— TL.
Öğrenci Abonesi : 300.— TL.

Abone bedelleri, posta ile adresimize gönderilebileceği gibi, aşağıdaki banka hesaplarına da yatırılabilir.

İş Bankası Türbe Şubesi: 1541
Akbank Türbe Şubesi: 4512
Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesi: 768

Yeni Reklam Fiyatları:

Aynı nedenlerle Dergi'nin reklam fiyatları, Ocak 1981 sayısından itibaren aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Arka kapak	: 10.000.— TL.
Kapak içleri	: 7.500.— TL.
Tam sayfa	: 5.000.— TL.
Yarım sayfa	: 2.500.— TL.
Çeyrek sayfa	: 1.250.— TL.

Zorunlu olan bu fiyat artışlarını, abonelerimizin ve Dergi'ye reklam veren kuruluşların, anlayışla karşılayacaklarını sanıyoruz.

da değilim. Vergi tamamiyle uygulama meselesidir. Uygulanmayan bir vergi kanunu, genel planda ne olursa olsun, kötü bir vergi kanunudur. Türkiye'de Vergi İdaresi'nin hataları, eksiklikleri nelerdir? Vergi İdaresi bir kere yoklama yapmaz. Vergi denetiminin temelini yoklama teşkil eder. Mükellefi tespit etmez. İkincisi, değindiğiniz gibi belge dışı kaçaklıkların peşine düşmez. Genellikle beyanname veren, iyi veya kötü vergisini öde-

Dr. Öztin AKGÜÇ

*İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi
Öğretim Üyesi*

yen kişiler üzerinde yoğunlaşır. Beyanname seçimi hatalıdır. Tetkik elemanları, çoğu zaman, zoraki, yapay vergi kanunlarının belli hükümlerinin yorumundan doğan matrah farklarının peşindedir. Yoksa gerçek vergi kaçakçısının peşinde değildir Vergi İdaresi. İdare mükellef kartlarını doğru tutmadığından veya bu kartları işlememediğinden, vergisini ödeyen mükelleften çoğu zaman ikinci kez vergi istenmektedir. Türkiye'de beyanname veren, iyi kötü vergisini ödeyen

kişi risk altındadır. Beyanname vermeyen kişi kurtulmaktadır Maliye'nin takibinden. Bu sistemi biz eğer değiştiremezsek, gerçek vergi kaçakçısını izleyerek yakalayamazsak, zannediyorum ki bu vergi yasaları da sonuçta ne istenilen fiskal hasılatı sağlayabilir ne de vergi adaletini gerçekleştirebilir. Her şeyden önce Vergi İdaresi'nin kapasitesini dikkate almak ve Vergi İdaresi'ni düzeltmek lazım. Sayın Ahıska da değindi. Vergi yasası, Vergi İdaresi ve kaza organları ile sistem bir bütündür. Eğer biz sadece meselenin bir yönüne baktıysak, eski bir Maliye Bakanı ve hocamızın ifadesi ile «Yakalanmış kuşları, bir kere daha vurmuş olacağız.» bu yasalarla.

AHIŞKA — Sayın Akgüç, müsaade eder misiniz? Sayın Şanver'in bir iki konuda benim söylediklerime değindiği noktalar oldu. Bazı açıklıklar getirmeye kendimi zorunlu görüyorum. Konuşmamın başında da belirttiğim gibi bu kanunların hazırlanış amacı ile hemfikirim. Üstelik getirilen bazı müesseselerle de hemfikirim. Bazı toplantılarda, vergilerle ilgili seminerlerde ortaya sürdüğüm ve bir kısmını belki sadece kişisel görüş olarak savunduğum fikirlerden pek çoğunu bu kanunlarda görmekten de ayrıca mutluluk duyuyorum. Birkaç örnek vermeme müsaade buyurun. Bir tanesi ihtirazi kayıtlı beyanda erken ödemenin gerekli olduğunu söylemiştim. Ziraatta bir stopaj uygulanabileceğini önermiştim. Kırılarda bir stopaj olabileceğini söylemiştim. Ticari kazançlarda enflasyonun meydana getirdiği kayıpları engellemek için erken ödeme modeli düşünülebilir, demiştim. Kurumlaşmanın teşvik edilmesi gerektiğini savunmuştum. Ve görüyorumki bunların büyük bir kısmı kanunda yer almış. Şunu vurgulamak istiyorum. Fikirler ve amaç gayet isabetli. Vergi sistemini içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için bir çaba gerekiyordu. Bu amaçlara

ulaşmada kullanılan araçlar ve amaçlara ne ölçüde ulaşılabilceği konusunda objektif, tarafsız bir değerlendirmeye yapmak çabasımdayım. Vergi yasalarının pekçok olumlu yönü olduğu da muhakkak.

Ülkemizde kurumlaşmayı teşvik etmek zorunludur

Bu arada, Sayın Şanver'e katılmadığım bir noktayı tekrar vurgulamakta yarar görüyorum. Türkiye'nin gerçeklerine bağlı olarak, kurumlaşmayı ve sermaye birikimini belirli bir oranda teşvik etmek zorundayız. Bunun, gerek istihdam gerek kalkınma gerek mülkiyetin yaygınlaşması açılarından ve belirli bazı sosyal sorunların çözülmesi yönlerinden yararlı olduğu görüşündeyim. Bu, seçilmiş olan siyasi modelin de gereğidir. Sermaye piyasasını, kurumlaşmayı, yatırımları teşvik eden hükümleri yadırgamada kesinkes bence yarar yok. Bilakis ben bugünkü vergi yükünün yeteri kadar ağır olduğu görüşündeyim. Kurumların ödediği vergileri hesaplarken sadece kurumun doğrudan doğruya ödediği Kurumlar Vergisi'ni nazara almak doğru değildir. Bütçe rakamları içinde Kurumlar Vergisi'nin rakamı, Mali Denge Vergisi'ne eşittir. Ancak kurumların, dağıtılmamış kurum kazancı üzerinden ödedikleri Gelir Vergisi stopajı var. Ayrıca şunu kabul edelim ki, eğer Gelir Vergisi'nin % 65'i ücretliler üzerinden alınıyorsa, bunda kurumların katkısı büyüktür. Kamu kesimi bir tarafa bırakılacak olursa, ücretlerde Gelir Vergisi kesintisi ciddi olarak kurumlar aracılığı ile yapılabilir. Türkiye'de gerçekten sınırlı da olsa doğru dürüst bir Gelir Vergisi toplanabiliyorsa, bunun kaynağı elbetteki kurumlaşmadır ve kurumlardır. Eğer biz kurumlaşmayı kösteklersek bu fonlar eminim ki tamamen spekülasyon alanlarına, ticari alanlara

kayacaktır ve Türkiye şu son 15-20 senede gerçekleştirmiş olduğu kalkınma hamlesini dahi gerçekleştiremeyecektir.

Benim götürü vergilerle ilgili görüşümü de biraz açıklamakta yarar görüyorum. Ben onu bir dilek olarak belli ettim. Ben de bu konuda gerçekçiym. Eğer iyi bir haberleşme sistemi, bilgi toplama sistemi geliştirebilirsek, Vergi İdaresi'nde etkinlik sağlayabilirsek, bence götürü vergilerin payı mümkün olan asgariye düşürülebilir. Götürü vergilerin payı, bu son vergi yasaları sonucu çok artacaktır. Şöyle artacaktır. Götürü olarak vergilendirilenler, piramidin tabanını temsil ettikleri için artacaktır. Bunun sonucu, gerçek gelir düzeyinden vergilenenlerin ödedikleri vergiler ile götürü biçimde vergilendirilenlerin ödedikleri vergiler arasında ikincilerin lehine çok önemli bir nispetlilik oluşacaktır. Gelir Vergisi'nin önemli bir bölümü götürülerden alınır hale gelecektir. Çünkü büyük sahalar götürü biçimde vergilendirilme yoluna gidilmiştir. Benim kabul etmediğim yöntem, Maliye'nin gerçek geliri yakalamak konusunda gösterdiği acizdir. Maliye gerçek geliri kavrayabilse idi, bence bu götürü vergi alanları azaltılabilirdi.

AKGÜÇ — Bu götürü vergilendirmede fazla ileri gitmek, Gelir Vergisi'ndeki otokontrolü de tabii büyük ölçüde azaltacaktır. Buyurun Sayın Kurdaş, son vergi yasalarına ilişkin önerilerinizi alabilir miyim?

KURDAŞ — Bütün bu tartışma şunu gösteriyor. 12 Eylül hareketi, Türk mali kadrolarına, vergi sistemimizi bilimsel, akılcı bir yolda ıslah etmek için altın bir fırsat vermiştir. Fakat bu fırsat gerektiği olgunlukta kullanılamamıştır, diyebiliriz. Çıkarılan kanunların hem teknik yönden hataları var, hem stratejilerinde hatalar var. Bir yerde bu kanunlar yeneden elden geçirilmek ihtiyacındadır. Bunun için benim kanımca, ma-

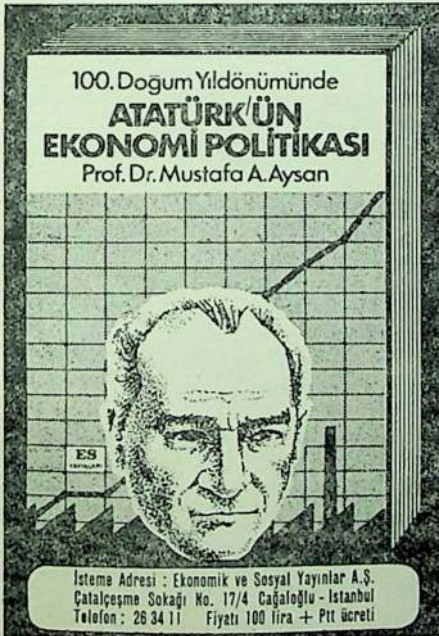
li sistemle ilgili tüm düşünen kadroların, yani akademik kadroların, iş hayatındaki kadroların, yasama sisteminde tecrübe sahibi olanların, işverenlerin ve işçilerin bu konularla ilgili elemanlarından oluşacak geniş bir heyete bu kanunlar üzerinde yapılacak değişiklikleri yeniden incelemek ve bir de vergi kanunlarının ekonomisi üzerinde son derece olumsuz etkilerini önleyecek yeniden bir düzenleme yapmak gerekir. Sayın Adnan Başer Kafaoglu'ndan dinlediğim bir olayı nakledeyim. Carl Shoup 1970'de geldiği zaman Türk Vergi Sistemi'ni inceletmişler. Verdiği rapor çok tipik. Diyorki: «Sizin vergi sisteminizi inceledim. Dünyanın hiç bir yerinde rastlamadığım ve benim de bilmediğim bir sürü verginiz var. Hepsi de çok ağır. Fakat allahtan siz bu vergi sisteminizi uygulayamıyorsunuz. Yoksa uygularsanız, Türk ekonomisi olduğu gibi çöker.» Bu gözlem, bu ya-

salardan sonra, korkarım daha da geçerli. Mademki yeniden bir düzenlemeye ihtiyaç var. Yapılanı bir kıvama sokma hareketi var. Böyle bir hareket içinde ben olsam neyi teklif ederim?

yüzde 40'la başlayan bir tarife savunulamaz

Kanaatimce evvela kurumlaşma yönünde yapılan hatalar ciddidir. Şunu söyleyeyim. Geçen sene bir kurum hiç kâr dağıtmazsa % 43 vergi öderdi. Bu sene % 53 ödeyecek. Ayrıca holdingleşmenin verdiği geç ödeme avantajı da kaldırılmış durumda. Bu sistemde kurumlaşmanın vergi yükü çok önemli ölçüde artmıştır. Türkiye'nin bugünkü ekonomik şartlarında kurumların vergisini arttırmak, benim kanımca hatalıdır. Bugün bir kurum ortağı, beyannameye girdiği takdirde, iki kademede % 72 vergi ödüyor. Az gelişmiş bir ekonomide bir teşebbüsten doğan kazanç için iki kademede de olsa % 72 vergi çok ağırdır. Ama aynı işi siz bir kolektif şirkete yaptırırsanız, her bir ortağa düşecek 2 milyon kâr için ortalama vergi yükü % 42.5'da kalacak Binaenaleyh kurumlaşma ağır bir biçimde vergilenmiştir. Kurumların tamamen aile şirketlerinden oluştuğu gözlemine tabii ben katılmıyorum. İş hayatındayım. Türkiye'de bilhassa son yıllarda çok yaygın, tabanı geniş kurumlaşma olmuştur. Onları bu şekilde vergilendirirsek, Türkiye'de hem kurumlaşmayı önleyeceğiz hem de sermaye piyasasını. Bu, sistemi etkiler, ekonomi özel teşebbüse dayalı piyasaya ekonomisi olmaktan çıkar ve Türkiye hakikaten sanayileşemez. Türkiye'de ancak kurumlaşma yoluyla bir sanayileşme olabilir. Bir kere ben Kurumlar Vergisi'nin mutlaka % 40'a indirilmesini öneririm.

Buna mukabil Gelir Vergisi'nde % 40 ile başlayan bir tarife savunu-

lamaz. Gayri adildir. Vergi oranında marjinal % 75'e çıkmak da bizim gibi ekonomiler için savunulamaz. Vergi reformu herkesi kapsamına almaz. Taban genişlediği takdirde yüksek oranlara gerek duyulmadan daha adil bir tarife uygulanabilir. Bir vergi mükellefine: «Senden % 75 Gelir Vergisi alacağım.» dersiniz, o da vergi kaçırırsa, toplum onu savunur, sizi savunmaz. Tekrarlayayım, benim önerim şudur: Kurumlar Vergisi düşürülmelidir. Gelir Vergisi oranları 1 milyona kadar en az üç kademe yapılmalıdır. Yüksek oranlar da düşürülmelidir. Ortalama % 66 vergi de çok aşırıdır. Aşırı oranların uygulanması mümkün değildir. Kaçakçılığı teşvik eder, dürüst mükellefi de ürkütür.

peşin ödeme güzel, ama stopaj + peşin ödeme adaletsizlik doğuruyor

Onun dışında gayet bariz hatalar var kanunda. Mesela, işçiler arasında yapılan ayırım. Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 13 üncü maddesi ve özellikle 14 üncü maddesi... Bu geçici maddeler tek kalemde kaldırılmalıdır. Vergi kanunları Mart ayına kadar ciddi bir şekilde incelenmeli ve düzeltilmelidir. Türkiye'de bu koşullarda kimse kurumlaşmaz, yatırım yapmaz. Ekonomik açıdan son derece yanlış adımlar atılmıştır. Bu bence öncelikle ele alınmalı ve değiştirilmeli. Tabii ayrıntılarda pek çok yapılacak değişiklik var. İçine girdiğe boşluklar, teknik hatalar daha iyi fark ediliyor. Bu hataların sebebi açık, yasalar danışılmadan hazırlanmış. Vergi yasalarının hemen her noktası teknik boşluklarla dolu. Bu fırsat heba edilmemeli. Çünkü bu fırsat kaybolursa, korkarım, bizi eskisinin de daha gerisine götürebilir.

AKGÜÇ — Sayın Şanver, siz ne gibi önlemler alınmasını önerirsiniz?

ŞANVER — Demin bir konuyu unuttum. O da peşin ödeme meselesi. Dünyanın her sisteminde ticari ve mesleki kazanç vergisini kazanırken öder. Bizde peşin ödemede hata, belki şurada oldu. Stopaja tabi olanlara peşin ödeme yükü getirmemek lazım. Sayın Ahıska belki onu belirtmek istedi. Serbest meslek erbabından hem % 15 stopaj kes, hem de peşin iste; adaletsizlik burada. İkisi birbiri yerine olması gereken şeyler. Aslında peşin ödeme, Türk Vergi Sistemi'ne gelen güzel bir tekniktir. Onu da alışıyordum. Ücretlinin vergisini cari yılda alacaksınız, diğerlerinden alacaksınız, tüccar Hazine'nin parasını ne diye iki sene kullansın. Kurum ne diye kullansın?

AHIŞKA — Sayın Şanver bir açıklık getireyim. Ben, peşin ödeme hatalıdır, diye bir şey söylemedim. Tersine, peşin ödemeyi çeşitli seminerlerde savundum.

KURDAŞ — Peşin ödemeye aslında hepimiz katılıyoruz. Ben de bunu savundum. Fakat Amerika'da peşin ödeme getirilirken tedrici biçimde getirilmiştir. Peşin ödeme sistemine, bir yıla aşırı yük binmemesi için, tedrici geçmek lazım. Bir kere kademeleri çoğaltmak; ve de bu sene mesela üçte bir, önümüzdeki sene üçte iki ve sonra üçte üç uygulayarak mükellefi peşin ödemeye alıştırarak gerekir. Mükellefe sisteme uyabilmesi için bir süre tanınmalıdır.

ŞANVER — Sayın Kurdaş, ben yatay eşitliğin taraftarıyım. Kurumlar, kazançlarının vergisini ne diye ödemezler cari yılda? Kurumlara bu avantajı niye tanıyoruz? Kurumlar da bunu ödemelidir. Bu konuda kesinlikle Sayın Kurdaş ile hemfikir değilim. Bir eşit sistemi, yatay eşitliği korumak istiyorum. Dikey eşitlikten

vazgeçtim. Türkiye'de hiç kimse ille de anonim şirket kur diye zorlanmıyor. Anonim şirketler kuruluyorsa; tek sahipli işletmeler, kolektif şirketler, anonim şirket şekline dönüşüyorsa; bunun başlıca nedeni vergi avantajıdır. Türkiye'de kurumlaşma diye bir vaka yoktur. Hisse senetleri piyasada işlem görmüyor. Türkiye'de hisse senetlerinin fiyatı düşüyor. Bütün kurumlar kendilerini tahvil ile finanse ediyorlar.

KURDAŞ — Bunun sebebi vergi kanunlarıdır.

yatay eşitlik ve birlik
sağlayan yeni bir öneri

ŞANVER — Sebebi onlar değildir. Kâr dağıtmadıkları sürece kurumların vergi avantajı devam ediyor. Verginin geç ödenmesi dışında, yüksek gelirlerde kurumlar lehine bir de % 16'lık vergi farkı var. Ben birlik sistemine taraftarım. Bilimsel olan ve dünyanın çağdaş sistemi budur. Klasik sistem değildir. Kesinlikle Kurumlar Vergisi % 40'a indirilemez. Şimdi yatay eşitliğe gideceksek -vazgeçtim dikey eşitlikten-, kurumlardan da diğerlerinden aldığımız vergiyi alalım. Ben kurumlardan daha fazla vergi alalım, demiyorum; ama aynısını alalım. Ancak Gelir Vergisi oranlarında da baştan sona kadar % 16 indirim yapalım. Madem ki tabana yayıyoruz vergiyi, Sayın Ahıska ile orada birleşiyorum, Gelir Vergisi oranını azami % 50'de bırakalım. % 40'lık ilk tranş da % 24'e indirelim. O zaman eşitliği sağlamış oluruz. O halde benim oranlar üzerindeki teklifim, Kurumlar Vergisi'nin aynen bırakmak, Gelir Vergisi'nin bütün kademelerinde % 16 azaltma yapmaktır. Şunu da belirtiyim, bu önerim. Kurumlar Vergisi'nin de % 100 mahsubu şartına bağlıdır.

KURDAŞ — Ben de onu söylüyorum. Şimdi kanunu tartışıyoruz. Bugünkü sistemde aynı işi kurum yaparsa ve kâr dağıtırsa, vergi yükü, adi şirketten, kolektif şirketten, gerçek kişiden daha ağır oluyor.

ŞANVER — Demin söylediğim modeli tam uygulamak zorundayız. Türkiye'de bir tek ciddi hisse senedi yok. Halk kapitalizmi, piyasaya hisse senedi verirse olur, vermezse olmaz. Bugüne kadar da ciddi hisse senedi Türkiye'de piyasaya verilmemiştir.

KURDAŞ — Aman demeyin... Aman böyle söylemeyin...

ŞANVER — Hisse senetlerinin çalışmadığı şuradan da belli. Tahville finansmana başlamışız, senelerdir. Büyük gelir elde edenler için hâlâ anonim şirket tipi avantajlıdır. Küçük gelirler için, kurumların vergi yükü ağır olabilir. Ancak Türkiye'de anonim şirketlerin büyük bölümü, belki % 99'u yüksek gelir elde eden aile şirketleridir.

KURDAŞ — Siz kurumları böyle kapalı aile şirketleri zannediyorsunuz. Hayır, mesela benim bugün içinde bulunduğum kurumlar, % 100 halka yayılmış kurumlardır. Hisse senetleri vaktiyle borsada muamele görüyordu. Fakat bu hızlı enflasyon ve bu vergi sistemi kurumları öldürüyor. Bu son vergi oranları belli olduktan sonra, hisse senetleri fiyatları bir defa daha düştü. Çünkü artık kurumlar bu vergi oranları ile temettü dağıtamazlar. Önemli tutarda temettü dağıtamazlar. Bir kurum düşünün; yaptığı kazanın % 53 ünü vergi olarak verecek -kaldı ki bu kazançta enflasyon payı da var-, yedek akçe ayıracak, enflasyonun aşındırdığı işletme sermayesi için bir pay ayıracak, sonra da elinde kalacak para ile temettü dağıtacak. O temettüyü de, teorik olarak, alan kişi beyanname vermek zorunda ise,

ayrıca vergi verecek. Kimse bu şartlarda kurumdan hisse senedi almaz. Kurum kurmaz.

AHİSKA — Ben de bu kurumlaşma konusunda şöyle bir ilave yapmak istiyorum. Aslında Sayın Şanver'in bu fikre öteden beri sahip olduğunu hatırlıyorum. Birçok seminerde bu konuyu «Şirketler Şemsiyesi» diye ortaya koyduğunu biliyorum. Gerçekte tenkitlerinde bir dereceye kadar haklıdır. Türkiye'de kurumlaşma istenen ölçüde gerçekleşmemiştir. Halka açılma gerçekleşmemiştir. Ama bu hiç olmadığını göstermez. Bunun engelleri vardır. Türkiye'de enflasyon ve vergileme düzeni, bir zamanlar hızlanan ve çok verimli bir aşama gösteren halka açılmayı bir noktada kesmiştir. Bu yüzden iş, son yıllarda tahvile dökülmüştür. Şunu incelemekte yarar var. Bizim modelimizle kalkınmış ülkelerde vergi sistemleri nasıl?

AKGÜÇ — Sayın Şanver, Kurumlar Vergisi oranını değiştirmeden, Gelir Vergisi oranlarının düşürülmesini önerdiniz. Diğer somut önerileriniz varsa, açıklar mısınız?

ŞANVER — Ortakların verecekleri beyannamelerde Kurumlar Vergisi'nin tamamen mahsubunu öneriyorum. Vergi yasalarında çok teknik hata var. Ancak teknik hatalar ayrıntılardadır. Bunları burada açıklamak çok uzun sürer. Bu teknik hataları da herhalde zaman içerisinde düzelteceğiz.

AHİSKA — Vergi kanunlarını meydana getiren fikirleri temelde olumlu bulduğumu konuşmamın başında söylemiştim. Bütün mesele, bu amaçlara ters düşen noktaların dikkatli bir düzenleme ile gözden geçirilmesi ve düzeltilmesidir. Sosyal adalete ters düşen, vergi tekniğine ters düşen, kurumlaşmaya ve sermaye piyasasına ters düşen düzeltmeleri vakit kaybetmeden yapmak lazım. Yal-

nız bununla da kalmak kesinkes doğru değil. Sayın Akgüç'ün de belirttiği gibi, eğer sistem bütünü ile ıslah edilmek ve ayağa kaldırılmak isteniyorsa, bundan sonra Vergi İdaresi'ni ve vergi yargısını düzenleyen iyileştirmelerin de yapılmasını zorunlu sayıyorum.

yeni vergi yasalarındaki başlıca boşluklar

AKGÜÇ — Bugünkü tartışmalardan esinlenerek ben de görüşlerimi ekliyeyim. Son vergi kanunları ile cecaretli adımlar atılmıştır. Tarımın vergilendirilmesi, Gelir Vergisi tabanının yaygınlaştırılması, stopaj yolu ile vergi alınması kapsamının genişletilmesi, peşin ödeme, mükellefleri beyanname vermeye iten hükümler; bunları olumlu karşılamak gerekir. Ancak kanımca sorun yalnız vergi yasalarından değil, vergi uygulamasından kaynaklanmaktadır. İyi uygulanmayan bir vergi sistemi, önemli sorunlar yaratmaktadır. Kaldı ki, idarenin eline, Sayın Şanver'in ifadesiyle, dünya uygulamasına tamamen ters, kör silâhlar verilmiştir. Bu silâhlar, gerçek vergi kaçakçıları yakalamak için etkin bir şekilde kullanılmazlarsa, vergi adaletsizliğini, haksızlığını daha da artırabilecek niteliktedir.

Vergi yasaları çıkartılırken, bunların ekonomik ve sosyal etkilerinin iyice irdelendiğini sanmıyorum. Menkul ve gayrimenkul sermaye iradı elde edenlerin vergisi, kanımca, çalışanlara kıyasla daha hafif tutulmuş; Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 14 üncü maddesiyle -ki böyle bir hükümün vergi kanunlarında yer almaması gerekirdi- geçen yıl toplu sözleşme imzalamış olanlar bir şekilde cezalandırılmış, holdingler 1981 yılı için vergi affına uğramışlardır. Menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının

vergileştirilmesinde de kendi içlerin-
de denge, yatay eşitlik sağlanamamış-
tır. Ücretlerin vergileştirilmesine iliş-
kin hüküm de, ayrıca potansiyel bir
eşitsizlik yaratacak niteliktedir. Bun-
lar vergi adaleti, sosyal adalet açısin-
dan gördüğümüz başlıca sakıncalar.

Ekonomik etkileri konusunda da
dikkati çeken noktalardan biri, öz
sermaye ile finansman yerine borçla
finansmanın daha cazip hale getiril-
mesidir. Faizlerin gider yazılmasına
karşılık, dağıtılan kâr payları için
böyle bir tasarrufun söz konusu ol-
maması; yatırım indiriminde öz ser-
maye ile finansman koşulunun kal-
dırılması; faiz gelirlerinin, kâr pay-
larına kıyasla elde eden açısından da
daha avantajlı biçimde vergileştiril-
mesi; firmaların finansman kararla-
rını etkileyecek niteliktedir. İçinde bu-
lunduğumuz koşullarda, borçla değil,
öz sermaye ile finansman teşvik edil-
meliydi. Firmalar, dolayısıyla ekono-
mi, bunalımlara karşı daha güçlü
olurdu.

Dışsatım konusunda, kurumlara
tanınan vergi istisnasının, gerçek ki-
şilere ve şahıs şirketlerine niçin ta-
nınamadığı sorulabilir. Bu istisna ile
amaç, dışsatımı mı yoksa kurumlaş-
mayı mı özendirmek? Amaç dışsatı-
mı özendirmek olduğuna göre, ben-
zer bir istisnanın Gelir Vergisi için-
de de yer alması yararlı olurdu. Kal-
dı ki dışsatımın teşviki konusunda
bir ayırım yapıp, bu istisnadan yarar-
lanmak olanağının, katma değeri
yüksek, döviz kazanç oranı yüksek
endüstrilere tanınması gerekirdi. Kat-
ma değeri çok az olan, net döviz ka-
zancı az veya hiç olmayan endüstri
kolları da bu vergi avantajından ya-
rarlanabilecek. Bu da amaca ters dü-
şen bir sonuç.

Kurumların vergi avantajları
azaltılmakla beraber, gene de kapa-
lı aile şirketleri vergi açısından ko-
runmuş durumda; en azından vergi-
yi geç ödemek yoluyla vergi sistemi-

nin yarattığı bir ranttan yararlanı-
biliyorlar. Vergi yasaları, halka açıl-
ma konusunda teşvikler getirmiyor.
Bilakis, şirketleri belki de daha ka-
panmaya, finansman gereksinimleri-
ni borçla karşılamaya itiyor. Türki-
ye'de bugün gerçek anonim şirketle-
rin sayısı birkaç yüzü geçmez; ser-
maye şirketlerinin abartması %
99'u, aslında tek sahipli işletme ve-
ya kolektif şirket niteliğindedir. Sa-
dece ticaret unvanlarının sonuna A.
Ş. eklenmiştir. Böyle olmakla bera-
ber, vergi güvenliği açısından, bu tür
anonim şirketlerin de olumlu yönleri
var. Aslında kurumlaşma teşvik edi-
lecekse, kapalı aile şirketlerinin de-
ğil, halka açık çok ortaklı şirketlerin
özendirilmesi gerekir.

Teşekkür ederim.

banka ve ekonomik yorumlar

Dergisi'nin ciltlenmiş
eski sayıları :

- Bankacılar
- İktisatçılar
- Yöneticiler
ve ilgili alanlarda
yüksek öğrenim gören
- Öğrenciler

için en yararlı kaynak.

1980 yılı cildi : 600.— TL.
1979 yılı cildi : 450.— TL.
1978 yılı cildi : 300.— TL.
Daha önceki yıllar : 200.— TL.

İSTEME ADRESİ

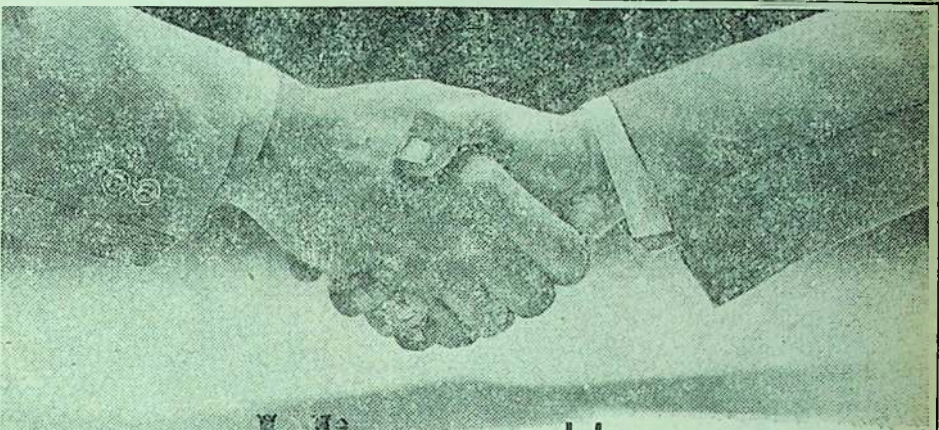
Catalceşme Sokak No. 17
Kat 4; Cağaloğlu - İstanbul
TELEFON : 26 34 11

yurt içinde ve dışında
büyük çapta

YOL
KÖPRÜ
BARAJ
KAZIK TEMEL
RIHTIM·İSKELE·KIZAK
FABRİKA
SANTRAL
SU ALTI
İNŞAATLARI

ENKA
İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.

Enka Hamı Balmumcu Şevki Bey Sok. İST
Tel.662215 Tlx.22 639 Pima-TR

Hizmette sınır yoktur

Bir bankanın müşterisi para değildir: İnsandır.

Kurulduğu günden beri, Yapı Kredi, tasarrufunuzun miktarından önce, size önem veren banka olmuştur.

Artık, 37. yılınızı yaşıyoruz.

Kıvancımız, sadece, Türk bankacılık kesimindeki hemen her yeniliğin öncüsü bulunmamızdan değildir.

Kıvancımız, 36 yıldır tükenmeyen "hizmet" tutkumuzu, şimdi, yeni bir solukla sürdürmemizdir...

İnsanlar gibi kuruluşların da başan çizgisi düz değildir. İniş, çıkışlarla gelişir...

İnsanların ve kuruluşların başansını sürekli kılan, kendilerini yenilemeyi bilmeleridir.

Şimdi, yeni atılımların eşliğindeyiz.

Koklu bir geçmişten yeni bir geleceğe doğru yol alıyoruz.

Yapı Kredi'yi izleyin. Yapı Kredi'den bekleyin.

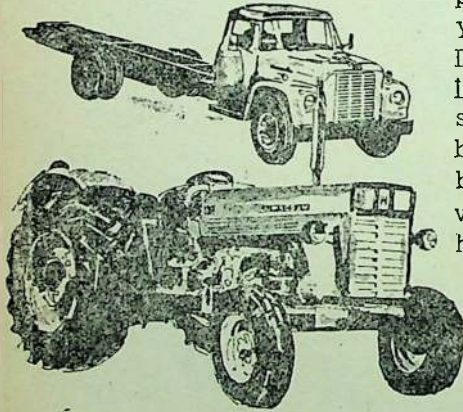
**YAPI ve KREDİ
BANKASI**

güçlü yatırım International

INTERNATIONAL, traktörü, kamyonu, değişik modeldeki iş makineleri, pamuk toplama makineleri, yükleyicileri ve çekicileri ile Dünyada ve Türkiyede önderdir. INTERNATIONAL satış sonrasında da güler yüzle süren bakım ve onarım hizmetleri, bol orijinal yedek parça stokları, ve gezici servisleri ile her zaman, her yerde hizmetinizdedir.

International en güçlü yatırımdır
International alın
geleceğe güvenle bakın

İmalatçı firma
**TÜRK
OTOMOTİV
ENDÜSTRİLERİ A.Ş.**

Türkiye Genel Distribütörü:

**MOTORLU
ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.**

Merkez 4. Levent Tel. 64 49 90-91-92
Telex: 26239 İSTANBUL

TOE ve MAT Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (OYAK) iştirakidir.

Yönetim Sorunları

TALAT
ORHON

Söyleşi

BESİM
BAYKAL

BAYKAL — Gerek bankacılık ve gerekse sanayide uzun ve değerli tecrübeye sahip bir tepe yöneticisisiniz. Bu nedenle, sorularım her iki alanı da kapsayacaktır. Önce faiz hadlerinin serbest bırakılması konusuna değinmek istiyorum. Faiz hadlerinin serbest bırakılmasının sanayie olumlu veya olumsuz etkileri var mıdır? Bu karar, sizin görüşünüze göre, ekonomide para-kredi piyasasında bir denge yaratabilir mi? Ya da sabit faiz hadlerine dönüşüm beklenebilir mi?

ORHON — Konuya açıklık getirmek amacıyla önce geçmiş yıllardaki faiz rejimi hakkında kısa bir bilgi vermek istiyorum. Bilindiği gibi ülkemizde faiz hadleri kararnamelerle saptanırdı. Hükümetler ekonomik koşullara paralel ya da çeşitli hedefleri gerçekleştirmek için banka faiz hadlerinde değişiklikler yaparlardı. Planlı ve güdümlü karma ekonomi politikasının uygulandığı 1980 öncesi yıllarda bu yöntem normal uygulama olarak kabul edilmiştir.

24 Ocak 1980 istikrar programı kararlarıyla «serbest piyasa ekonomii düzeni» getirilmek istendi ve bununla her malın fiyatı arz ve talep kuralları içinde oluşacaktı. Böylesine serbest piyasa koşullarında faiz hadleri, özellikle vadeli hesapların faizleri bir baskı altında tutulamazdı. Nitekim hükümet aldığı kararları ta-

mamlamak ve serbest piyasa rejimi gereklerini yerine getirmek amacıyla banka faiz hadlerini serbest bırakmıştır. Banka yetkilileri bir araya gelerek piyasa olanakları dikkate alınmak suretiyle bir centilmen anlaşmasıyla yeni faiz hadleri tespit etmişlerdir. Ortaya çıkan faiz oranları görünüm itibariyle sanayicilerde, alışılmamış rakamlara ulaşıldığı ve dolaşısıyla maliyet enflasyonunu önemli ölçüde etkileyeceği kuşkusunu ve hatta korkusunu yarattı.

Burada bir noktaya değinmek istiyorum: Faizin sanayiciye nihai maliyetinde devletin aldığı vergi ve Merkez Bankası fonuna ayrılan miktarlar önemli yer tutmaktadır.

Faizi salt maliyet unsuru olarak yorumlarsak, özellikle ülkemiz 1980 ekonomik koşulları dikkate alındığında, sanayicileri haklı görmemek mümkün değildir. Ancak faiz geniş anlamıyla paranın fiyatıdır. Ülkede her malın fiyatının yükseldiği bir dönemde paranın fiyatı düşük kalmazdı. Yani, faiz rejimi ile eski yıllarda mevduat artış hızı üzerinde duyarlılığını kaybeden faiz hadleri giderek belli oranlarda etkin olmağa başlamıştır. Vadeli mevduat hesaplarında Temmuz 1980'den itibaren görülen artışlar belirli düzeylere gelmiştir. Faiz hadlerinde görülen artışlara paralel olarak özel tahvil ve devlet tahvil-

leri faiz hadleri de yükselmiş ve yüksek oranlı enflasyon dönemlerinde paradan kaçma olayı bir oranda önlenmiştir.

Faiz hadlerinin artışı ile ülkemizde görülen sakınca, var olan maliyet enflasyonunu daha da arttıracaktır. Gerçekten ekonomik istikrar tedbirleri önemli oranda talep enflasyonu-

Talat Orhon 1924 yılında Sürmene'de doğmuştur. Trabzon Lisesi ve İ.Ü. İktisat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Çeşitli yerlerde çalıştıktan sonra, 1953'de müfettişlik sınavını kazanarak Türkiye İş Bankası'na intisap etmiştir. 1962'ye kadar teftiş kadrosunda görev almış, daha sonra İş Bankası Şişli Şubesi Müdürlüğü'ne atanmıştır. 1967'de İş Bankası Yönetim Kurulu üyesi olmuş, 1972'den bu yana İş Bankası Genel Müdür Yardımcılığı yanında İştirakler Bölümü'nü de yürütmüştür. Halen Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin Yönetim Kurulu Başkanı ve Murahhas Üyesidir. Evlidir ve 3 çocuk babasıdır.

nu etkilemiş ve ülke çapında tüketimde bir azalma görülmüş, hatta bazı tüketim malları fiyatlarında geçici olarak düşüşler olmuştur.

Faiz hadlerinin serbest bırakılması ilk etkisini faiz hadlerinin artırılması ile göstermiştir. Baş tarafıta değindiğim gibi, bu olay da yeni ekonomik rejimin bir sonucudur. Yani serbest piyasa koşullarının getirildiği bir olgudur. Yine o bölümde belirttiğim gibi, faiz hadlerinin artırılması bir zorunluluktur. Karşılaşılan güçlükler, talebin sınırlı olduğu bir dönemde maliyet enflasyonunun artması idi. Konuyu kısa dönem içinde değerlendirdiğimiz takdirde, söz konusu sakıncadan bahsedilebilir. Ancak serbest piyasa rejimini getiren önlemler bir bütündür; ve uzun vadeli bir dönemi kapsar. Bu nedenlerle alınan önlemlerin başarısı hakkında şimdiden kesin bir sonuca varmak mümkün değildir. Ekonomik rejimde bir değişiklik düşünülmediği takdirde, sabit faiz hadlerine (kararname ile tespit) dönüş bahis konusu olamaz.

Üretilen sanayi mamullerinin iç ve dış satışları sağlandığı takdirde, serbest faiz hadleri uygulaması zaman içinde para-kredi piyasasında bir denge yaratabilir. Kanımca görüşülmesi gereken önemli konu, serbest piyasa rejiminin ülke ekonomisini istenilen çizgiye getirip getiremeyeceğidir. Daha açık ifadeyle; gelişmekte olan ülkelerde serbest piyasa rejimi mi uygulanmalı, yoksa güdüm-lü bir ekonomi politikası mı benimsenmelidir? Bunun yanıtı yetkili ekonomistlerce hazırlanmalıdır.

BAYKAL — Faiz hadlerinin serbest bırakılması, faizlerin devamlı olarak yükseleceğine dair bir trend göstermekte. Halbuki tasarrufların teşviki ve kredilerin pahalılandırılması ile faiz hadlerinde bir düşme olması beklenmektedir. Bu konudaki görüşlerinizi açıklar mısınız?

SÖYLEŞİ: Fotoğrafta Talat Orhon (sağda), Besim Baykal ile görüşürken görülüyor.

ORHON — Faiz hadlerinin serbest bırakılması ile faizlerin devamlı yükseleceği izlenimi 6 aylık uygulamanın bir sonucu olarak ortaya çıkıyor. Nedenini şöyle açıklayabiliriz: Kararnamelerle yıllarca enflasyon oranının altında tutulmuş, tasarruf teşvik edici etkisi kalmamış faiz hadleri, elbetteki yükselecekti.. Faiz hadlerinin yükselmesinin diğer bir nedeni, kredi olanaklarının piyasa ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmamasıdır. Gerçekten bankaların ana kaynağını oluşturan mevduat, ülkemizde özellikle son 3 yıldır, büyük oranda devam eden enflasyonist dönemlerde, enflasyonun artış oranının da altında artış sağlayabilmiştir. Ayrıca elde edilen mevduatın ortalama % 25'i kanuni karşılık olarak Merkez Bankası'na yatırılmakta ve % 15'i disponibilite olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında % 20 orta vadeli kredi verme yükümlülüğü, bankaları kredi taleplerini karşılayamaz duruma getirmiştir. Dolayısıyla var olan kredi arzı, talebi karşılayacak durumda olmadığından tasarrufu teşvik amacıyla faiz hadleri yeni rejimin uygu-

lama tarihinden bu yana yükseltilmiştir. Yani, tasarruf mevduatı faiz hadlerinin artırılması, bankalar kaynaklarını arttırmaya yöneliktir. Bugünkü ekonomik koşullar belli bir sürede devam edeceği için, kredi faiz hadlerinde yakın tarihte bir düşme olacağı kanısında değilim. Bütün tahminler 1981 yılı enflasyon oranına bağlı kalacaktır.

BAYKAL — Bir taraftan kredilerin pahalılaşması, diğer taraftan maliyet artışları, para-kredi hacminin daraltılmasına ilişkin istikrar politikası; sanayicileri finansman güçlükleriyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu husus sizin kanaatinizce nasıl düzelebilir?

ORHON — İstikrar politikasının amacı enflasyon hızını yavaşlatmaktır. Enflasyon büyük oranda para arzına bağlı bir olaydır. Bu nedenle para hacminin yakinen izlenmesi ve enflasyon yaratacak miktarlara varmaması gerekir. Sanayicilerin enflasyonların yarattığı finansman ihtiyacını karşılayamadıkları da bir gerçektir. Ayrıca bir kısım sanayicilerin çe-

şitli kaynaklardan sağladıkları borçların faiz yükünü taşıyacak durumda olmadıklarını kabul etmek zorunluğundayız.

Bu sorunların nedenlerini birbirine bağlı ve birbirini etkileyen faktörleri göz önünde tutarak;

- 24 Ocak 1980 ekonomik istikrar önlemlerinin iç tüketimi önemli ölçüde kısıtlaması, buna karşılık beklenen dış satımın gerçekleşmesiyle stokların büyük hacimde artması;
- 1980 yılında ham madde noksanlığı ve grev nedeniyle düşük kapasitelerde üretim yapılması ve dolayısıyla maliyetlerin yükselmesi;
- Ülkemizde belirli optimal kapasiteli işletmelerin az adette bulunması ve bu işletmelerin enflasyon içinde durgunluk dönemlerine dirençli olamaması;
- Enflasyon hızının beklenenin üstünde devam etmesi;
- Bankaların dışında düzenli ve ciddi bir sermaye piyasasının oluşmaması;

gibi yine ekonominin sağlıklı olmayan yapısıyla açıklayabiliriz.

Bu husus uzun vadeli bir programla düzeltilebilir.

- Başta gelen ve en hayati olan problemimiz enflasyondur. Ve ilk hedefimiz hükümetin enflasyon

hızını azaltıcı tedbirlerden fedakârlık yapmamasıdır. Örneğin, bütçe açıkları enflasyonun önemli kaynağı olmaktan çıkarılmalıdır.

- İşletmeler tam kapasite ile çalıştırılmalı, maliyetler bir oranda düşürülmeli, üretilen mallar iç satışlar ve özellikle dış satışlar yoluyla eritilmelidir.

BAYKAL — Şimdi de insan ve genel anlamda yönetim ile ilgili konularda görüşlerinizi rica edeceğim. Sorum şu : Bugün ülkemizde, iş hayatının gerektirdiği niteliklere sahip eleman ve özellikle yöneticilere duyulan ihtiyacın, bu kimselerin yetiştirme temposuna paralel olarak gelişmediği söylenmekte. Yani, işyerleri, sanayi kuruluşlar, bankalar vs.'nin gelişmesindeki hız, bunun doğurduğu karmaşık sorunlar, bu meydana vukua gelen büyük çaptaki teknolojik ve sosyal gelişmeler bu tür bir dengenin oluşmasını güçleştirmektedir. Bu durum vasıflı eleman ve yöneticilere duyulan ihtiyacı büsbütün kuvvetlendirmektedir. Bu konu, acaba, tepe yöneticilerine ne gibi görevler yüklemektedir?

ORHON — Sanayi kuruluşlar, bankalar ve diğer herhangi bir işletme ne kadar güçlü sermayesi olsa, en modern teknolojiyi uygulayacak düzeyde tesislere sahip bulunsa ve

113 yıldan beri halkımızın güvenine layık olmuş
asırlık tasarruf bankası

**EMNİYET
SANDIĞI**

en mükemmel şekilde mekanize edilmiş olsa dahi; insan faktörünün yeri ve önemi hiç bir zaman azalmaz. Dünyanın her ülkesinde işletmeyi başarıya götürecekt en değerli unsur insan gücüdür.

Bugün Türk sanayiinde yönetici grup, sanayileri gelişmiş ülkelerden daha fazla önem kazanmaktadır. Ülkemizde yönetim sorununu çözümlememiş pek çok sanayi işletmeleri vardır. Bunların bir bölümü eski yıllarda kurulmuş fakat henüz yeni yılların gerektirdiği modern sevk ve idareye kavuşturulmamış firmalar. Bir kısmı büyük firmalar olarak kurulmuş, ancak gereksinme duyduğu yöneticiyi sağlayamamış ve bu nedenle büyük sorunları devam eden işletmeler. Diğer bir grubu ise, geri kalmış bölgelerde kurulmuş, küçük kapasiteli ve bu yönden gerekli sayıda yöneticiyi çalıştıramayan firmalardır.

Sıraladığımız bu firmalar, gerekli eleman ve yönetici ihtiyaçlarını gideremedikleri için büyük sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Ülkemizde bu tür sorunların belli bir dönem daha devam edeceği kanısındayım. Burada ülkemizin ekonomik gelişmesine, özellikle sanayide görülen hızlı yayılmasına paralel yönetici yetiştirilemediğinin önemli bir etken olduğunu belirtmek isterim.

Bu tür eksiklerinden dolayı sorunları var olan işletmelerin tepe yöneticileri öncelikle modern sevk ve idare ile ilgili ilke ve kuralları uygulamaya alanına koymalı ve vasıflı eleman ve yönetici ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitimlerini sürekli şekilde devam ettirmelidirler. Gerçekten bugün dahi ülkemizde yönetici yetiştiren eğitim kuruluşları nitelik ve nicelik yönünden yeterli düzeye erişmiş sayılamaz. Bu konuda etkin rol oynayacak «Üniversite - İş Hayatı» ilişkilerinin henüz istenen yoğunluğu kazanamadığı ve iş adamlarımızın bu konuya yeterince eğilemedikleri kanısındayım.

Ülkemizdeki ekonomik ve sosyal koşullar karşısında eğitimcilerin mesleki eğitim dışında üzerinde önemle durmaları gerekli birkaç noktaya değinmek istiyorum. Ülkemiz hızlı bir sosyal değişme süreci içindedir. Bunun nedenini sanayi ülkelerinde görülen hızlı kentleşme olayı ile bir oranda yorumlamam mümkündür. Halen nüfusunun % 60'ı tarımla uğraşan bir ülkede bu tür bir değişmenin sağlıklı bir yanı olduğunu söyleyebiliriz.

Buna karşı genelde, işçi-işveren ilişkilerinde işçilere, en alt yöneticilerimizden başlayarak yeterli ilgi gösterilemediği, onların işletmenin amacına ve memleket yararlarına uygun bir biçimde motive edilemediği ve işçilerin şirket dışı kuruluşlarla başbaşa bırakıldığı görülmektedir. Türkiye sanayiinde ve toplumunda özellikle son yıllarda bu ihmalin büyük zararları görülmüştür.

İkinci önemli bir nokta, her kademedeki yöneticinin bilmesi gereken bir husus da; insanın yeryüzünde en değerli varlık olduğudur. Bu gerçeği bilerek davranışlarını düzenlemesi ve karşısındaki kişilere de bunu hissettirmesi lazımdır. Yani, beşeri ilişkiler konusu çok iyi öğretilmeli ve çok dikkatle uygulanmalıdır. Burada ayrıntılarına girmeyeceğim bu hususun, gerek verimlilikte gerekse sağlıklı sonuçlarda büyük katkısı olduğunu hatırlatmakla yetineceğim.

BAYKAL — Teşekkür ederim.

◆ Şahsımız için değil, mensup olduğumuz millet için elbirliği ile çalışalım; çalışmaların en yükseği budur.

Kemal Atatürk

kâğıdın ipeği, temizliğin gereği...

Sağlıklı temizliği arıyorsanız,
evde, işte, yolda,
emici, yumuşak SELPAK
sizin içindir.

Titiz olmakta haklısınız.
Sağlıklı, pratik,
ekonomik temizlik için
üretiyor SİLEN mamülleri.

**SEL
PAK**

her yerde her zaman

silen

temizliğin simgesi...

İPEK KAĞIT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

SELENA

HAZIR BANYO VE MUTFAKLARI

İNTEMA

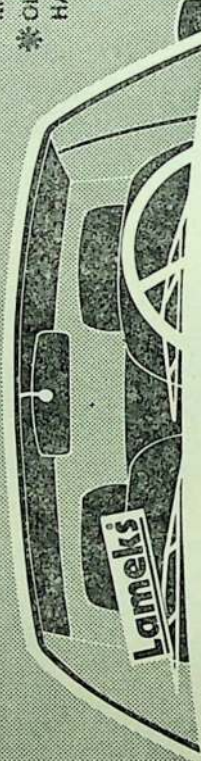
İNŞAAT ve TESİSAT MALZEMELERİ
YATIRIM ve PAZARLAMA ANONİM ŞİRKETİ

Büyükdere cad. Tam han 15/A kat. 5 Şişli-İstanbul Tel. 47 98 93 -47 98 94

Lameks® oto camları yolda bırakmaz!

- * OPTİK KALİTE
- * YÜKSEK DARBE MUKAVEMETİ
- * ÖLÇÜ VE KALIP HASSASIYETİ

POLYVINYLE BUTYRAL (PVB)

CAMLA EN İYİ BİRLEŞEN BİR
PLASTİK BAĞLAYICI ELEMANDIR.

POLYVINYLE BUTYRAL YIRTIL

MAZ KOPMAZ, ESNEKTİR,

KUVVETLİDİR. Lameks, EMNİ

YETİNİ BUNYESİNDEKİ ULUS

LARARASI STANDART

KALINLIKTAKİ PVB FİLM'DEN

ALIR.

Sertleştirilmiş oto camları kırılınca bir anda önünüzü göremez, güç durumunda kalırsınız.

Anında yumrukla kırıp, durmak için uygun bir yer bulmanız gerekir... ve bu saniyeler içindeki kötü ihtimalleri her sürücü çok iyi bilir.

Bundan sonrası ise bir dramdır, hele uzun yoldaysanız.

Çok katlı Lameks Oto Emniyet Camları faklıdır. Dağılmaz.

Önünüzü daima göre bilirsiniz. Dağılmayı camlar arasındaki

PVB koruyucu film tabakası önler. Güvenle sürebilirsiniz otonuzu

Lameks sizi yolda bırakmaz.

Çok katlı Lameks Oto Emniyet Camları faklıdır.

Dağılmaz. Önünüzü daima görebilirsiniz.

Genel Dağıtım:

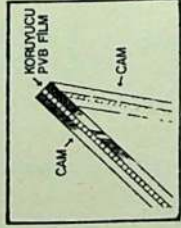
Cam Pazarlama A.Ş.

Valikonağı Cad. No. 73 Nişantaşı - İSTANBUL

Tel: 47 06 65 - 46 80 27

Lameks®

ARACINIZDA CAN GÜVENLİĞİ

Cam Pazarlama A.Ş. bir Türkiye Şişe Cam Fabrikasıdır. A.Ş. kuruluşu-

AYIN EKONOMİK OLAYLARI

DOÇ. DR. YILDIRIM KILKIŞ

1 1981 yılına girerken ülkemizin ekonomik hayatını çok yakından ve önemle ilgilendiren çeşitli vergi kanunlarında yapılan değişikliklerden ve bunların kamu gelirlerine yapacağı olumlu katkılarından bahsetmiştik. Vergiler bakımından en önemli yenilikler, 1980 yılının son günlerinde yayınlanmıştır. Bunlardan biri, 27.12.1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan «Gelir Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun» ile yine aynı Resmi Gazete'de yayınlanan «Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun»dur. Diğer önemli yenilik, 31.12.1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan «Vergi Usul Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun» ile getirilmiştir.

Yapılan değişiklikler, ana hatlarıyla, ücretlilerin tabi olduğu Gelir Vergisi oranlarının düşürülmesine, buna karşılık tarımsal kazançlar ile muafiyetten dolayı vergi ödemeyen kazanç sahiplerinin de bazı istisnalar ile vergilendirilerek kamu gelirlerinin artırılmasına yöneliktir. Aşağıda, bu değişiklikler ile geçtiğimiz dönemde çıkarılan diğer vergi kanunları hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişikliklere ilişkin kanun, ilk önce vergi mükelleflerinin tanımını ve kapsamını açıklamaktadır. Diğer değişiklik, vergiden muaf esnaf ile ilgili hükümlerdedir. Kanunun 6 ncı maddesi zirai faaliyette bulunanlarla ilgili olanların tabi oldukları tarımsal işletme büyüklüklerine göre hangi ölçüler içinde vergiden muaf olduklarını ortaya koymaktadır.

Önemli bir değişiklik grubu, vergi indirimleridir. Genel indirim ve özel indirim şekillerinde sayılan indirimler, örneğin yılda 54.000 liraya çıkarılmış olan geçim indirimi gibi hususları kapsamaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan önemli bir değişiklik de, bu vergiye tabi gelirlerin vergi oranlarındadır. Buna göre, 1 milyon liraya kadar olan gelirler % 40 olmak üzere yukarıya doğru % 5'er artmak suretiyle kademelendirilmişlerdir. Verginin hesaplanması da vergiye tabi gelirlerin yıllık toplamından 31 inci maddedeki indirimler yapıldıktan sonra yukarıda kısaca belirtilen oranlarda yapılabacaktır.

Kanunun 112 ncı maddesi asgari zirai vergilerin miktarlarını açıklamaktadır. Kanunda yer alan 16 geçici maddenin ücretlileri ilgilendiren yönü, bu vergi kanunundaki oranlar dolayısıyla meydana gelecek gelir artışlarının, ücretlinin toplu iş sözleşmesine tabi olup olmamasına göre, mükellefin eline geçme süresiyle ilgili olan maddelerde yer almaktadır. Tüketicinin satın alma gücünün artmasının piyasaya birdenbire çıkacak talep hacmini olumsuz etkilememesi bakımından artışların ödenmesi ertelenmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yapılan değişikliklere ilişkin kanunda, hangi kuruluşların Kurumlar Vergisi'ne tabi oldukları açıklanmaktadır. Buna göre; kooperatifler, sermaye şirketleri, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler Kurumlar Vergisi'ne tabi tutulmaktadır.

Kanunda getirilen bir değişiklik istisnalarla ilgilidir. Bu istisnaların önemli-leri, iştiraklardan elde edilen kazançlar, kooperatiflerin bazı gelirleri, sanayi ürünü ihraç eden ve yıllık ihracat tutarı 250.000 doları bulan ihracatçıların elde ettikleri hasılatın % 20'si gibi hususları kapsamaktadır. Kurumlar Vergisi nispetleri sermaye şirketlerinde ve kooperatiflerde, % 50, diğer kurumlarda % 35 olarak yeniden tespit edilmiştir.

Vergi Usul Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

Vergi Usul Kanunu'nda yapılan değişiklikler; bütün ticari muamelelerin fa-tura esasına bağlanmasını, mal sevkiyatında kullanılan irsaliyelerin de faturalar-da bulunması gereken bilgilerin bir kısmını ihtiva etmesini gerektirmektedir.

Diğer önemli bir değişiklik de ticari kazançlarını mali yıl sonunda beyan ede-rek vergi ödeyen serbest meslek erbabının bu kazançları üzerinden vergilerini üç taksitte ve birincisini peşin olarak ödeme mükellefiyetinin getirilmesidir.

Ayrıca kanunun 29 uncu maddesi, Vergi Usul Kanunu'nun 193 üncü mad-desini değiştirerek işletme hesabı ile günlük perakende satış ve hasılat defte-rinin tutulması mükellefiyetini getirmektedir. Bunun dışında işletmeler, günlük

OYAK SİGORTA

• yangın • nakliyat
• kaza
• makine • montaj
• hayat

sigortalarında hizmetinizde

Merkez

İstanbul Salıpazarı Meclisi Mebusan Cad. 319 Oyak İş Hanı Kat 6-7

Telgraf : OYAKSİGOR - İSTANBUL

P.K. : 279 Karaköy

Telefon : 49 07 00 - 01 49 69 22

• OYAK SİGORTA A.Ş. Ordu Yardımlaşma Kurumunun (OYAK) bir kuruluşudur.

kasa defteri tutarak, işletmenin kasa ile ilgili muamelelerini günü gününe kaydetmek zorunda tutulmaktadır.

Faturaların şekli, fatura nizamı, makbuz mecburiyeti, taşıma ve otel işletmelerine ait belgeler, vergi ödenmesiyle ilgili kusurların tarifleri ve cezaları; Vergi Usul Kanunu'nda yapılan değişiklikler içinde yer almaktadır. Örneğin; kaçırılan verginin üç katı ceza alınması, kusurun tekrerrüü halinde hapis cezasının getirilmesi gibi hususlar bu meyanda sayılabilir.

Diğer Vergi Yasaları

● Emlak Vergisi Kanunu'na Geçici Madde Eki :

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda değişiklikler yapan 2350 sayılı Kanun 11.12.1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış ve bu kanunun 12 nci maddesi aynı tarihte yürürlüğe girmiştir. 30 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de söz konusu 12 nci madde ile 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'na geçici 11 inci madde eki açıklanmıştır. Eklenen bu madde hükmüne göre, 1980 yılı Emlak Vergisi yönünden genel beyan yılı olarak kabul edilmiş ve beyana çağrılan mükelleflerin dışında kalan köy ve kasabalarda (il ve ilçe belediye sınırları dışındaki yerlerde) emlaklı bulunan mükelleflerin bu bütçe yılında beyana davetleri hükme bağlanmıştır.

● Motorlu Taşıtlar Vergisi Genel Tebliği :

20 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan tebliğe göre, spor ve lüks taşıtların iktisabında Taşıt Alım Vergisi'nin % 100 zamlı ödenmesi gerekmektedir. «Spor ve Lüks Taşıt» tanımı kapsamına giren otomobiller, Maliye Bakanlığıınca tespit ve ilan edilecektir.

Bazı Maddelere Zam Yapıldı

Yılbaşından itibaren pik demir, teneke ve saç'a % 10 - 15 arasında zam yapılmıştır. Bu arada şeker fiyatlarına da zam gelmiştir. Ayrıca, buğdayın silo çıkış fiyatı da 14 liraya yükseltildiğinden, bazı illerimizde, ekmeğin fiyatı arttırılmış bulunmaktadır. İstanbul'da 540 gram ekmeğin fiyatı 15 lira olarak tespit edilmiştir. İstanbul'da şekerin perakende fiyatları ise şöyledir : Kristal toz (kg.) : 72,50 TL.; kutuda küp (kg.) : 88.— TL..

Pik demir ve teneke ile diğer bazı maddelere yapılan zamlar «Ton/TL.» olarak aşağıda gösterilmektedir :

Cinsi	Eski Fiyat (TL.)	Yeni Fiyat (TL.)
Teneke	68.500.—	73.500.—
Soğuk saç	45.500.—	52.000.—
Sıcak saç	39.000.—	40.600.—
Levha	40.000.—	44.000.—
Pik	16.000.—	18.500.—

Türk Lirasına Çevrilir Döviz Tevdiat Hesapları

19 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de Maliye Bakanlığı'ndan yayınlanan tebliğde Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 17 sayılı Karara ilişkin Usul ve Müsterek Hükümler Tebliği'nin 16. maddesinin sonuna «Türk Lirasına Çevrilir Döviz Tevdiat Hesapları» adı altında bir fıkra eklenmiş ve bu hesapların kayıtları, vadeleri ve faizleri belirtilmiştir.

Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu

Petrol ürünleri fiyatlarında yapılacak ayarlama sonunda eski satış fiyatları ile yeni satış fiyatları arasında meydana gelen farkların, T.C. Ziraat Bankası'nda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı emrindeki Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu Hesabı'na yatırılma şartları, 21 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de belirtilmektedir.

İhracatın Denetimi ve Korunması

Bakanlar Kurulu Kararı ile, 474 sayılı Gümrük Giriş Tarife Kanunu'na bağlı cetvelde tarife numaraları yazılı ve halen ruhsatnameye tabi 24 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'deki «Liste I» de yer alan malların ihracatında ruhsatname aranmayacaktır. Ayrıca canlı hayvan ihracatında hayvanların varacakları yere kadar ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla birlikte gönderilecek yemler, ruhsatnameden muaf tutulmuştur. «Liste II» de belirtilen malların ihracı ruhsata tabi tutulmuştur.

Milletlerarası Anlaşmalar

● İtalyan Hükümeti ile 25 Milyon Dolarlık Kredi Anlaşması :

24 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de İtalyan Hükümeti ile hükümetimiz arasında yapılan kredi anlaşması yayınlanmıştır. OECD 1980 yılı Türkiye'ye Özel Yardım Programı çerçevesinde yapılan bu anlaşma ile İtalya altışar aylık 17 taksitte ve ilk geri ödeme vadesi 31 Aralık 1983'de olmak üzere Türkiye'ye 25 milyon dolar kredi vermeyi kabul etmiştir.

**"bankanızı seçerken
en önemli gerçeği
unutmayınız!..."**

**siz daha iyi hizmet edebiliriz üstünlüğümüz
müşterilerimizi daha iyi tanımamızdır.**

TÜRK DIS TİCARET BANKASI

"Çağdaş banka"

KAYIT

• **Kanada Hükümeti ile Kredi Değişikliği Anlaşmasının Onaylanması :**

23 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de Türk Hükümeti ile Kanada Hükümeti arasındaki 7 Aralık 1979 tarihli kısa dönemli ödemeler dengesi kredi anlaşmasının değişikliği yayınlanmıştır. Söz konusu kredi anlaşmasına uygun olarak kredi limiti 12 milyon Kanada Doları artırılmış ve karşılıklı olarak kabul edilmiştir.

• **Türkiye - Anavutluk Ticaret Anlaşması :**

30 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de hükümetimiz ile Anavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti arasında 1981 yılında yapılacak mal mübadelelerini düzenleyen ithal ve ihrac listeleri ve ilgili kontenjanlar açıklanmaktadır. Anavutluğun Türkiye'ye ihrac edeceği maddeler anlaşmanın A listesinde gösterilmekte olup çoğunlukla petrol ürünleridir. Anlaşmanın B listesinde Türkiye'nin Anavutluğa ihrac edebileceği maddelerin isimleri bulunmaktadır. Türk ihrac maddeleri genellikle sanayi mamulleridir.

• **Türkiye - Sovyetler Birliği Ticaret Anlaşması :**

5 Ocak 1981 tarihli Resmi Gazete'de hükümetimiz ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği arasında 1981 yılında yapılacak mal mübadelelerini gösteren ithal ve ihrac listeleri yayınlanmıştır.

S.S.C.B.'nin Türkiye'ye ihrac edeceği maddeler, anlaşmanın A listesinde gösterilmekte olup çoğunlukla sanayi mamulleridir. Anlaşmanın B listesinde Türkiye'nin S.S.C.B.'ne ihrac edebileceği maddelerin isimleri bulunmaktadır. Türk ihrac maddeleri genellikle tarımsal ürünler, tekstil mamulleri ve bazı sanayi mamulleridir.

Bank of Credit and Commerce International Limited'e Türkiye'de Şube Açma İzni Verildi

18 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de çıkan Bakanlar Kurulu Kararı ile merkezi Luxembourg'da bulunan «Bank of Credit and Commerce International Limited»in ikisi İstanbul ve İzmir diğeri Adana veya İçel illerinden birinde olmak üzere Türkiye'de 3 şube açmasına izin verilmiştir. Şubeler Türk lirası üzerinden her türlü bankacılık hizmet ve faaliyetleri yapacak, mevduat kabul edebilecektir. Aynı zamanda şubelere döviz tutma yetkisi tanınmıştır. Bank of Credit and Commerce International Limited'in Türkiye'de açacağı her şubenin sermayesi 2 milyon ABD doları karşılığı Türk Lirası olacaktır.

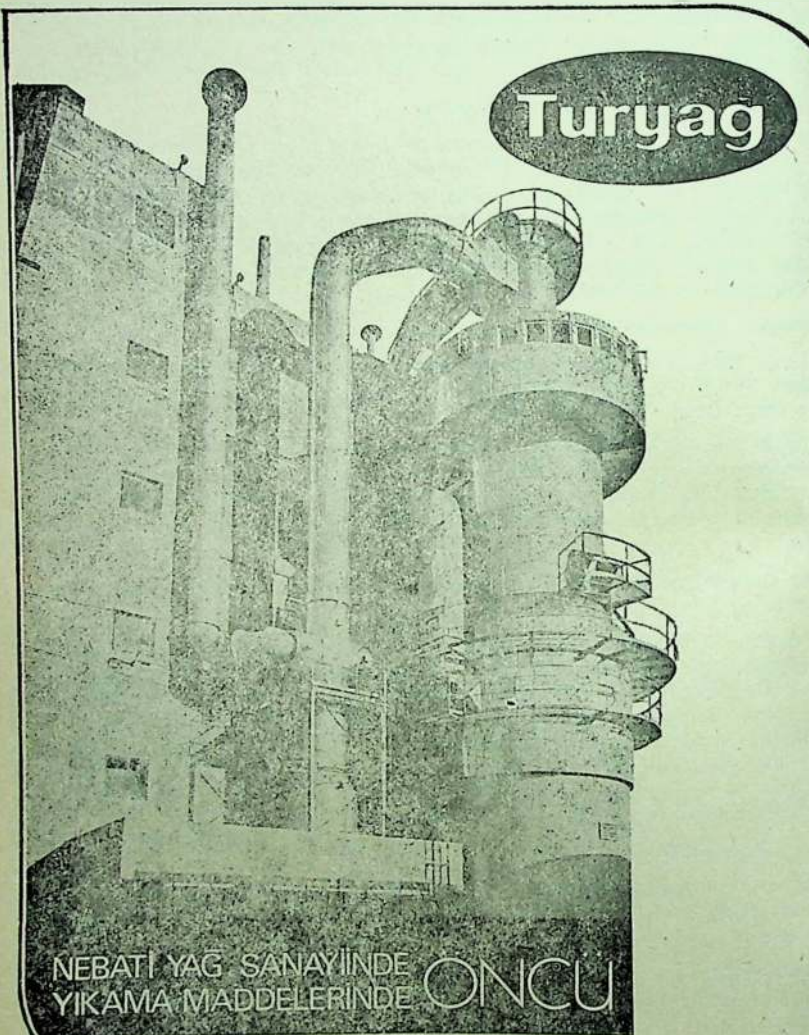
1981 Yılı Programı Yatırım Projeleri

1981 yılı programının yatırım hedefleri, kamu kesiminde, Bankalar Kurulu kararı eki olarak 6 Ocak 1981 tarihli Resmi Gazete'de gösterilen yatırım projeleri ve harcamaları ek belgesi ile belirlenmiştir.

Bu belge kamu kesimindeki bütün Genel ve Katma Bütçeli Daireler, Döner Sermayeli İdareler, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve İktisadi Devlet Teşekkülleri tarafından finanse edilecek mahalli idarelere ait yatırım, proje ve harcamalarını kapsamaktadır.

◆ Öğretmenler; ben ve arkadaşlarım sarsılmaz imanla sizi izleyeceğiz ve sizin karşılaştığınız bütün engelleri kaldıracacağız.

Kemal Atatürk

Turyag

NEBATİ YAĞ SANAYİNDE
YIKAMA MADDELERİNDE **ÖNCÜ**

TURYAĞ TÜRKİYE YAĞ VE MAMULÂTİ A.Ş. Sair Eşref Bulvarı No:48 Kat:4-5 Tuzcuoğlu İş Hanı / İzmir

REKLAM PRODUKSİYON

"kuruluşlara güc, tasarruflara güven,"

SERMAYE PİYASASINDA EKSİKSİZ HİZMETİ YALNIZ MENTAS VERİR.

Kapıdan başlar Mentaş'ın eksiksiz hizmeti.
Güleryüzle, içtenlikle karşılar sizi.

Dilerseniz elektronik cihazlarda yayınlanan
menkul değerlerin gerçek piyasa rayıçlarını izler.
Mentaş'la fikir alışverişi yaparsınız.

Dilerseniz hiç bekletmeden sorunlarınıza eğilir Mentaş

TASARRUF SAHİBİ İSENİZ

yatırımlara ilişkin sorularınızı cevaplar.
Ayrıntılı bilgiler verir. Öneriler getirir.

Sunduğu tahvillerin tümü üst düzeyde gelir sağlar
Ülkemizin en güçlü holdinglerinin güvencesini taşır
Ve Mentaş eksiksiz hizmetini
anapara ve gelirlerinizin taşıdığı güvenceyi pekiştiren
"Garanti Belgesi" ile tamamlar.

KURULUŞ TEMSİLCİSİ İSENİZ

ihraç edeceğiniz tahvillerle ilgili
tüm işlemleri planlar. Organize eder. Dilerseniz uygular.
Kuruluşunuz için en verimli sonuçları sağlar...

VE SİZ GÜVENLİ GELECEKLERE DOĞRU
SAĞLAM ADIMLARLA ÇIKARSINIZ MENTAS'TAN...
MENTAS YAŞAMINIZDAN ÇIKMAZ.

mentas

menkul değerler ticaret a.ş.

Gümüşsuyu, İnönü Cad. No: 72 K. 2 Taksim-İstanbul
Tel: 45 55 29-49 99 27-45 66 14-44 85 57-49 34 38
44 30 45 Teleks: 23 196 lame TR

Sermaye Piyasası

DOÇ. DR. ŞEREF TÜREN

YENİ yılın ilk ayında pay senedi fiyatlarının birçoğunda hafif fiyat artışları izlenmiştir. Nitekim 20 pay senedinin fiyatı artış göstermiş olup, ortalama fiyat yükselişi 272.5 TL'dir. Aroma 300 TL., Sarkuysan 400 TL., Batı Anadolu Çimento ve Bursa Çimento 500 TL., Sifaş 550 TL., Plastifay 850 TL. ve Nuh Çimento da 1000 TL. fiyat artışı gerçekleştirmişlerdir. Buna karşılık 5 pay senedinde fiyat düşüşü izlenmiştir. Uniroyal ve Çelik Halat 100 TL., Ege Gübre 200 TL., Şişe Cam 300 TL. ve Yapı Kredi Bankası 2750 TL. değer kaybına uğramışlardır. Ortalama fiyat düşüşü 690 TL'dir. Portföyümüzdeki, geri kalan 20 pay senedi ise Aralık 1980'deki fiyat düzeylerini korumuşlardır.

Bu gelişmelerin sonucunda pazar indeksimiz Ocak 1981'de 87.04 düzeyine inmiştir. Pazar indeksinin aldığı bu yeni değer Aralık 1980 düzeyinden % 8.03 daha düşüktür. Genel olarak sermaye pazarında pay senetlerinde hafif de olsa bir fiyat artışı izlenirken, indeksdeki bu önemli azalmanın nedeni, Yapı Kredi Bankası pay senetlerinin önemli bir fiyat düşüşü (2750 TL.) göstermeleri ve ayrıca adı geçen bankanın ödenmiş sermayesinin (dolayısıyla indeksdeki tartışının) büyüklüğüdür.

Tahvil pazarında uzun süredir izlenen canlılık ise devam etmektedir. 1980 yılı son aylarındaki tahvil ihracı ve firma sayısı, kesinleşen rakamlara göre şöyledir :

Kasım 1980	1.845.000.000	22 firma
Aralık 1980	1.155.000.000	17 firma
Toplam 1980 ihracı	17.169.935.203	201 firma

1981'in Ocak ayında ise 10 şirket toplam 889.535.000 TL. lık tahvil ihracında bulunmuştur. Bankaların geçtiğimiz ay mevduat faizlerini arttırmalarından hemen sonra, bankerlik kuruluşları da arz ettikleri tahvil getirilerinde yükseltme yapmışlardır. Böylece, bankalar ile bankerlik kuruluşları arasında tasarrufları kendilerine çekme hususunda izlenen rekabet etkinliğini devam ettirmektedir.

Yorum

1980 Yılında Pay Senedi Getirileri

Her yılın ilk aylarında, geçtiğimiz bir yıllık bir süre itibarıyla, yatırımcıların pay senedi yatırımlarının getirilerini saptamaktayız. Aynı şekilde bu yıl da, kişisel yatırımcıların 1980 yılında pay senedi yatırımlarından sağlamış oldukları kârlılığın durumunu gösteren bir incelemeyi sunmaktayız.

TABLO I
1980 Yılında Pay Senedi Getirileri

Kuruluşun Adı	Fiyat Artış veya Azalışı	Net Dividant Geliri	Getiri (%)
Akçimento	— 350	—	— 17.5
Altaş	—	280	+ 25.46
Anadolu Cam	— 100	240	+ 11.2
Aroma	— 250	400	+ 13.04
Aslan ve Eskihisar	— 200	z	— 33.33
Bagfaş	— 150	160	+ 1.05
Baştaş	— 300	100	— 33.33
Batı Anadolu Çimento	— 50	40	— 0.43
Bursa Çimento	— 200	300	+ 5
Çelik Halat	— 400	360	— 1.9
Çimsa	+ 100	240	+ 30.91
Çukurova Elektrik	— 250	200	— 3.13
Eczacıbaşı Yat. H.	—	240	+ 24
Ege Gübre	—	160	+ 17.78
Gübre Fab.	—	240	+ 22.86
Good-Year	— 200	320	+ 8.56
Hektaş	+ 250	350	+ 54.55
İş Bankası	—	2.344	+ 10.66
İzocam	—2.250	1.920	— 6.29
Kartonsan	— 400	400	0
Kav	+1.200	800	+ 50
Koç Holding	— 100	280	+ 11.25
Koç Tatırım	—	240	+ 26.67
Kordsa	+ 200	400	+ 37.50
Koruma Tarım	+ 200	320	+ 37.14
Lassa	—	80	+ 8.89
Makina Takım	—1.200	320	— 33.85
Mensucat Santral	— 600	400	— 12.5
Nasaş	— 850	320	— 30.29
Nuh Çimento	+1.000	660	+ 22.13
Olmuk	— 700	248	— 23.79
Otosan	—1.800	320	— 46.25
Pimaş	+ 100	320	+ 38.18
Plastifay	+ 700	500	+ 75.00
Polylen	— 500	400	— 4.55
Rabak	— 350	500	+ 8.33
Sarkuysan	+2.100	800	+ 103.57
Siemens	— 600	440	— 6.96
Sifaş	— 450	480	+ 0.88
Sunta	— 300	320	+ 0.71
Şişe Cam	— 600	320	— 11.20
Transtürk Hol.	+ 450	320	+ 49.68
T. Demir Döküm	—1.150	513.44	— 25.46
Uniroyal	— 300	140	— 9.41
Yapı ve Kredi Bankası	—	—	0

Her kuruluşun pay senedinin kişisel yatırımcıya sağladığı getiri oranı, pay senedi pazar fiyatında ortaya çıkan sermaye kazancı (veya kaybı) ile kuruluşun o yıl dağıtmış olduğu net kâr payı toplamının, yıl başındaki pay senedi pazar fiyatına bölünmesi suretiyle hesaplanmıştır.

Tablo I'den görüldüğü gibi, 1980 yılında, 26 kuruluşu ait pay senedi artı getiri gerçekleştirirken, diğer 17 kuruluşun pay senetlerinin getirisi eksi olmuştur. Transal olarak ifade edecek olursak, portföyümüzdeki 45 pay senedinin % 58'i pozitif bir getiri sağlarken, geriye kalan % 42'sinin getirisi de negatif olmuştur. Buna bağlı olarak 1980 yılında 45 pay senedi için ortalama getiri % 8.77'dir.

Bu bulguları, 1979 rakamları ile karşılaştıracak olursak, geçtiğimiz yıl içinde pay senedi getirilerinde bir gelişmenin olduğu görülecektir. Çünkü 1979 yılında portföydeki 11 pay senedi artı getiri sağlamışken, geri kalan 34 tanesinin getirisi eksi olmuş ve bunun sonucunda 1979 yılı ortalama getirisi de — % 10.79 düzeyinde kalmış idi.

O halde, 1980 yılında ortalama verimlilik 1979'a oranla % 181.28'lik bir artış göstererek — % 10.79'dan % 8.77'e yükselmiştir.

Tablo II ise, getiri oranlarının düzeyini diğer yıllar ile karşılaştırmaktadır:

TABLO II
Yıllar İtibarı İle Pay Senedi Getirileri

Pay Senedi Getirisi (%)	1975	1976	1977	1978	1979	1980
0 dan küçük	12	12	10	14	34	17
0-10	9	3	8	9	4	10
11-20	1	8	11	7	4	4
21-30	1	5	5	3	2	6
31-40	1	3	4	1	1	3
41-50	—	3	5	1	—	2
51 ve daha büyük	5	5	4	10	—	3
Toplam Pay Senedi	29	38	43	45	45	45

Tablodan izlendiği gibi, 1980 yılında pay senedi getirilerinin önemli bir kısmı pozitifdir. Ayrıca, 1979 yılında % 40'dan fazla getiri sağlayan hiçbir kuruluş bulunmadığı halde, 1980'de 5 kuruluşun pay senedi % 40 ve daha fazla getiri gerçekleştirmişlerdir: Transtürk Holding % 49.68, Kav % 50, Hektaş % 54.55, Plastifay % 75 ve Sarkuysan % 103.57 pozitif kârlılık sağlamışlardır.

Tablo III'de ise negatif getirilerin dağılımı gösterilmektedir:

Tablodan görüleceği gibi, 1980'de eksi getiri sağlayan pay senetlerinin sayısı azaldığı gibi, eksi getiri grupları arasındaki dağılım da 1979 yılının aksine eşit gerçekleşmiş olup, aşırı verimsizliği gösteren % 41-50 grubundaki pay senedi miktarı önemsiz bir sayıdadır.

İş kolları itibarı ile getiriler ise Tablo IV'de gösterilmiştir:

Tablonun sonuçlarına göre Maden, Demir ve Döküm Sanayii, Holding - Yatırım Ortaklığı ve Gübre, Tarım İlaç ve Kimya Sanayii kuruluşlarının pay senetleri yüksek getiriler gerçekleştirmişlerdir. Buna karşılık çimento, ambalaj ve makina sanayiinde ortalama getiri oldukça düşük düzeyde kalmıştır. Hesaplamalar sadece portföyümüzdeki pay senetlerine dayandığından, iş kollarına ait

yukarıdaki sonuçlar genel bulgular olmayıp, sadece kapsanan kuruluşlara bağlı olarak iş kollarının durumunu yaklaşık olarak vermektedir.

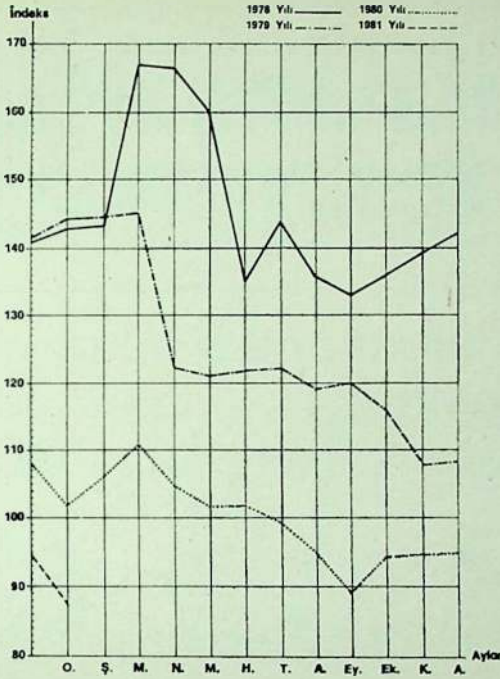
Buraya kadar verilen getiri rakamları nominal verimliliği göstermektedir. Fiyat hareketlerinin etkisini dikkate alarak, reel getiri hesaplamaları yapıldığı takdirde kişisel yatırımcının gerçek getirisinin çok daha düşük düzeylere ineceği açıktır. 1980 yılında enflasyon oranının % 90 olduğu varsayılırsa, 45 şirket üzerinden hesaplanan 1980 yılı ortalama getirisini gösteren nominal % 8.77 rakamı reel olarak — % 42.76'a düşecektir. Böylece reel anlamda, portföyümüzdeki pay senetlerinden, Sarkuysan dışında, hiçbirinin pozitif bir getiri sağlamamış olduğu ve pay senedi sahiplerinin 1980'de de pay senedi yatırımlarından büyük zararlar elde ettikleri anlaşılmaktadır. Bunun sonucunda 1980 yılı da, 1979'da olduğu gibi, kişisel yatırımcıların pay senedi yatırımlarından ötürü, mal varlıklarında büyük kayıplara uğradıkları bir yıl olmuştur.

TABLO III
Eksi Getiri Sağlayan Pay Senetlerinin Dağılımı

Eksi Getiri (%)	1979	1980
0,1-10	10	7
11-20	7	3
21-20	10	3
31-40	6	3
41-50	1	1
Pay Senedi Sayısı	34	17

TABLO IV
İş Kolları İtibarı İle Pay Senedi Getirisi

	Pay Senedi Sayısı	Ortalama Getiri (%)
1. Çimento Sanayi	7	— 3.79
2. Gübre, Tarım İlaç ve Kimya San.	6	+34.73
3. Maden, Demir ve Döküm Sanayii	6	+13.29
4. Cam, Porselen ve Plastik Mam. San.	4	+ 7.97
5. Dokuma, Sentetik İplik Sanayii	4	+ 5.33
6. Holding, Yatırım Ortaklığı	4	+27.90
7. Lastik Sanayii	3	+ 2.68
8. Bankalar	2	+ 5.33
9. Makina, Motor ve Montaj Sanayii	2	—40.05
10. Ambalaj Sanayii	2	—11.54
11. Diğerleri	5	+10.59
Toplam	45	

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi
Hisse Senedi Fiyat İndeksi ve Grafiği
 (Ocak 1974 = 100)

Aylar	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Ocak	95.26	118.85	118.91	142.21	144.23	101.76	87.04
Şubat	96.11	118.57	120.82	144.09	144.25	105.08	
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79	110.80	
Nisan	97.86	125.34	136.12	166.05	122.40	104.31	
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40	101.63	
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	121.36	101.90	
Temmuz	94.58	119.81	128.22	143.21	121.69	98.19	
Ağustos	96.33	124.15	125.56	135.39	119.05	95.18	
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	119.48	89.12	
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	115.69	94.21	
Kasım	104.46	119.19	139.00	138.71	107.66	94.51	
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	107.81	94.64	

Sıra No.	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (000) TL	Özsermaye (000) TL	Tahvilin Yılı Kârı (000) TL				Oranlar Kar Payı (%)				Piyasa Fiyatı (TL.)			
				1977	1978	1979	1979	1977	1978	1979	1979	Okak 1980	Kasım 1980	Aralık 1980	Ocak 1981
1	AKÇİMENTO	105.000	103.000	58.000	87.000	1.441		25,00	30,00	d		2.009	1.600	1.650	1.650
2	ALTAS	30.000	30.000	21.900	12.500	b,d		20,00	20,00	35,00		1.000	1.000	1.000	1.000
3	ANADOLU CAM	350.000	350.000	231.700	231.700			—	z m	30,00		1.250	1.150	1.150	1.200
4	AROLU	67.500	45.000	45.000	14.700	38.195		30,00	—	50,00		1.150	2.000	1.800	1.700
5	ASLAN ÇİMENTO	425.000	425.000	10.100	(100.000)	b,d		4,87	z	z		600	400	400	450
6	BAGFAS	400.000	400.000	50.000	43.000			30,00	25,00	20,00		950	1.000	1.000	1.000
7	BASTAS	108.000	108.000	3.300	13.400	b,d		—	8,00	12,50		600	900	900	1.000
8	BATIL ANADOLU ÇİM.	75.000	75.000	49.600	68.400	1.002		35,00	50,00	50,00		2.300	2.250	2.250	2.350
9	BURSA ÇİMENTO	94.500	94.500	56.000	64.800	41.431		43,75	56,75	37,50		2.000	1.600	1.600	2.300
10	CELİK HALAT	172.800	172.800	71.500	146.950	187.345		35,00	40,00	45,00		2.100	2.200	2.100	1.600
11	ÇİMSA	180.000	180.000	71.000	44.000	109.992		12,00	12,00	30,00		1.100	1.200	1.200	1.250
12	ÇECCAROVA ELEKTRİK	400.000	400.000	239.100	375.600	195.542		50,00	80,00	25,00		1.600	1.350	1.350	1.350
13	ÇECCAROVA YATIRIM H.	380.000	380.000	33.000	48.900	87.725		20,00	25,00	30,00		1.000	1.000	1.000	1.000
14	EGE GÜBRE	400.000	400.000	1.500	(48.900)	160.207		z	z	20,00		500	900	800	700
15	GÜBRE FAB	400.000	400.000	38.300	63.600	265.101		16,75	23,75	30,00		1.050	1.050	1.050	1.650
16	GOOD YEAR	81.000	81.000	21.000	64.300	b,d		20,00	40,00	40,00		1.400	1.300	1.300	1.100
17	HEKİAS	100.000	100.000	50.200	30.200	138.789		35,00	30,00	43,75		1.100	1.350	1.350	1.350
18	İS BANKASI	40.000	40.000	630.700	707.557	b,d		231,50	253,00	293,00		22.000	25.000	22.000	22.000
19	İZOCAM	31.600	31.600	34.000	50.629			140,00	100,00	50,00		3.500	3.000	3.000	3.100
20	KARTONSAN	308.000	224.000	83.400	148.200	188.000		40,00	50,00	100,00		2.000	1.500	1.600	1.600
21	KAV	30.000	30.000	30.400	65.400	51.220		50,00	80,00	35,00		4.000	5.400	5.100	5.100
22	KOC HOLDİNG	300.000	300.000	412.600	566.900	b,d		25,00	28,00	35,00		1.000	1.500	1.500	1.500
23	KOC YATIRIM	400.000	400.000	125.300	150.800	298.698		30,00	22,50	30,00		1.800	1.800	1.800	1.800
24	KORSA	382.500	382.500	79.600	145.100	308.213		30,00	35,00	50,00		1.400	1.600	1.600	1.600
25	KORUMA TARIM	315.000	197.500	39.000	105.600	171.501		35,00	40,00	40,00		1.400	1.600	1.600	1.600
26	LASSA	1.200.000	1.200.000	(24.000)	(20.000)	141.965		z	z	10,00		500	900	900	1.000
27	MAKİNA TAKİM	125.000	125.000	23.200	32.100	50.221		35,00	100,00	40,00		2.600	1.400	1.400	1.300
28	MENSUCAT SANTRAL	81.000	81.000	200.000	166.200	b,d		25,00	35,00	50,00		1.600	1.000	1.000	1.000
29	NASAŞ	185.000	185.000	124.300	186.100	225.944		25,00	30,00	40,00		1.750	1.000	1.000	1.000
30	NUH ÇİMENTO	71.500	71.500	119.600	176.600	d		62,50	96,75	62,50		7.000	9.000	8.500	9.500
31	OLUK	150.000	150.000	69.700	58.600	114.000		30,00	30,00	31,00		1.800	1.700	1.700	1.700
32	OTOSAN	270.000	270.000	212.000	145.600	111.404		130,00	56,75	40,00		3.200	1.400	1.400	1.400
33	PHASA	100.000	100.000	40.000	48.100	75.195		20,00	30,00	40,00		1.300	1.200	1.200	1.400
34	PLASTİFAY	18.000	18.000	25.000	7.700	45.944		30,00	30,00	62,50		1.600	2.300	2.300	3.150
35	POLYEN	121.750	121.750	65.100	70.400	b,d		35,00	43,75	50,00		2.200	1.700	1.700	1.700
36	RABAK	280.000	280.000	132.100	167.000	290.093		35,00	35,00	62,50		2.800	4.600	4.600	1.450
37	SARILAYAN	150.000	150.000	135.900	103.400	104.618		50,00	50,00	100,00		2.600	1.700	1.700	1.800
38	SIEMENS	70.000	70.000	19.700	127.549			z	25,00	55,00		2.300	1.700	1.700	1.800
39	SİFAS	104.000	104.000	88.500	117.500	483.116		30,00	40,00	60,00		3.400	2.850	2.850	3.500
40	SUNTA	80.000	80.000	80.200	104.400	105.427		40,00	30,00	40,00		2.800	2.500	2.500	2.500
41	T.ŞİŞE VE CAM FAB	200.000	200.000	178.000	248.000	447.219		30,00	35,00	40,00		2.500	1.000	1.000	1.000
42	TRANSİT HİOLDİNG	300.000	300.000	46.600	85.500	142.874		20,00	24,00	40,00		1.550	2.000	2.000	2.000
43	T. DEMİR DÖKÜM FAB	204.000	204.000	61.600	132.700	216.826		15,00	70,00	64,18		2.500	1.350	1.350	1.450
44	UNİROYAL	150.000	150.000	34.600	94.700	7.987		15,00	40,00	17,50		1.000	1.400	1.400	1.000
45	YAPI VE KREDİ BANKASI	600.000	600.000	370.900	127.800	58.400		20,00	15,00	d		3.750	3.400	3.750	1.000

Notlar: 1) Özsermaye sermaye rakamları Kasım 1980 tarih itibarıyla gösterilmiştir.

2) Parantez içindeki rakamlar zarar göstermektedir.

3) z m = zarar mahsuben, z = zarar, b,d = bakiye, d = dağıtılmıyor.

4) * Kuponluks hissedarlar.

Kaynak: MENTAS ve MEDAN Sermaye Piyasası Bülteni

kalitemizin güvencesi

- Çelik özlü alüminyum iletkenler
- Tam alüminyum iletkenler
- Plastik izoleli askı telli alüminyum kablolar-ALPEK
- Plastik izoleli alüminyum iletkenli enerji kabloları -ALVİNAL
- Plastik izoleli telefon kabloları
- Alüminyum profiller
- İletken ve kablolar için ek malzemeleri

TÜRKKABLO A.O.

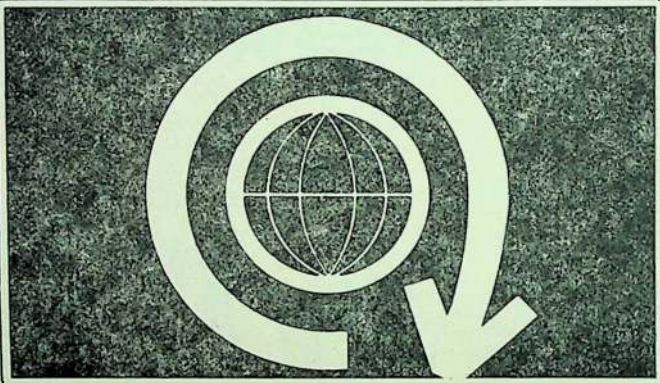
Merkez: İnönü Caddesi 69/1 Taksim-İstanbul
Tel: 43 59 03 (4 hat) Teleks: 24223 tkab tr

Fabrika: P.K. 53 İzmit Tel: 114 76- 113 97

TÜRKKABLO MAMÜLLERİ TEVZİİ A.Ş.

Kemeraltı Caddesi 34 Karaköy-İstanbul
Tel: 43 00 06-43 00 07

Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

BANKALARDA GAYRİMENKULLERİN YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BUNUN MEVZUAT KARŞISINDAKİ DURUMU

MEHMET TOPÇU

UYGULAMADA mali durumu iyi olmayan bankalardan bazıları, bilançolarındaki gayrimenkullerini;

- Ya Emlak Vergisi Yasası gereğince verdikleri beyannamelerde belirttikleri değerler,
- Ya da başvuru üzerine mahkemelerce tayin olunan bilirkişilerce belirlenen ve mahkemelerce onaylanan değerler,

üzerinden değerlendirdikleri; bu işlemler sonucunda ortaya çıkan müsbet farkları gelir hesaplarına alarak gerçekte zararla kapanan bilanço dönemlerini kârla kapanmış gibi göstererek kamuya açıkladıkları görülmektedir. Bu yazıda sözü edilen işlemin mevzuat (vergi dahil) karşısındaki durumu incelenecektir.

Türk Ticaret, Bankalar ve Diğer Yasalar Açısından Gayrimenkullerin Yeniden Değerlendirilmesi

Bütün aktiflerin, bu arada gayrimenkullerin en çok bilanço günündeki işletme için haiz oldukları değer üzerinden değerlendirilebileceğini öngören Türk Ticaret Yasası'nın 75. maddesi, son fıkrası ile de ticaret şirketleriyle ticaret kurumlarının envanter ve bilançoları hakkındaki özel hükümleri saklı tutmuştur.

Anonim Şirket şeklinde kurulan bankalar bilançolarını düzenlerken T. Ticaret Yasası'nın 460. maddesinin; «Gayrimenkuller, ... halin icabına göre münasip olan tenzilat ⁽¹⁾ yapıldıktan sonra en fazla maliyet bedelleri üzerinden bilançoya geçirilir.» biçimindeki hükmüne uymak zorundadırlar. Bu madde ile yasa koyucu, gayrimenkullerin değerlendirilmesinde maliyet bedelini üst tavan olarak tayin etmekle, yeniden değerlemeye olanak vermemiş ve dolayısıyla gerçek olmayan ve realize edilmemiş olan kârın bilançoda gösterilerek ortaklara dağıtılmasına imkân tanıamıştır. Böylece Türk Ticaret Yasası, enflasyon olgusunu dikkate almamakta, istikrarlı ekonomiye uygun bir hüküm getirmiş bulunmaktadır. Değer artışı dolayısıyla oluşan farkların bilançoya geçirilebilmesi için, bu gayrimenkullerin satılması gerekmektedir.

Kanun koyucu niçin TK m. 460'da ifadesini bulan bir üst tavan koymak gerekliliğini duymuştur? Niçin bu tavan hemen hemen bütün kanunlarda anonim ortaklıklar için öngörülmektedir de kollektif, komandit ortaklıklar için sözkonusu edilmemektedir?

(1) Buradaki tenziltattan amortisman kasdedilmektedir.

Bu soruların cevabı açıktır. Çünkü anonim ortaklıklarda, gerçek olmayan kârın dağıtılması kat'i olarak önlendiği. Gerçek olmayan kârın dağıtılması, bir anlamda sermayenin veya daha doğru bir deyişle malvarlığının iadesi anlamını taşır; oysa bu malvarlığı ortaklık alacaklılarının müracaat edeceği tek sorumluluk konusudur. «Sermayeden iade yapılmaması» veya «Sermayenin korunması» ilkesi, anonim ortaklıklara hâkim çok genel ve temel bir ilkedir. TK'nun anonim ortaklıklara ilişkin hemen hemen her maddesinde bu ilkenin bir uygulaması bulunabilir (2).

Vergi Usul Yasası'nda 1963 yılında yapılan bir değişiklik ile (Geçici Madde 11) yeniden değerlendirme ilkesi memleketimizde de benimsenmiş ve daha sonra da 440 sayılı Yasayla İktisadi Devlet Teşekküllerine teşmil edilmiştir (Geçici Madde 2). Maliye Bakanlığınca yeniden değerlendirme ile ilgili emsaller henüz belli edilmediğinden (Vergi Usul Yasası Geçici Madde 11/son fıkra, 440 sayılı Yasa Geçici Madde 2/1), Vergi Usul Yasası'nın ve 440 sayılı Yasa'nın yeniden değerlendirme ile ilgili hükümleri henüz uygulama olanağını bulamamıştır.

Öte yandan, Bankalar Yasası'nın 1. maddesinin 2. fıkrasında «Bu kanunda sarahat olmayan ahvalde umumi hükümler tatbik olunur.» denilmektedir. Bankalar açısından, Türk Ticaret Yasası umumi yasalardan biridir. Bankalar Yasası'nda değerlendirme ile ilgili bir hüküm mevcut bulunmadığından, bankaların kârlarını Türk Ticaret Yasası'nın değerlendirme ile ilgili hükümlerine (bu arada 460. maddeye) göre oluşturmaları ve bunu Maliye ve Ticaret Bakanlıkları ile T.C. Merkez Bankası'na verdikle-

ri hesap hülâsalarında ya da yayımladıkları ve ilân ettikleri bilançolarında (Bankalar Yasası m. 51) göstermeye mecburdurlar. Diğer taraftan Bankalar Yasası'nın en ağır müeyydeli hükmü olan 73. maddeye göre, bu vesikalarda yapılacak sahte beyanların sorumluları ağır bir şekilde cezalandırılmışlardır. (Altı aydan beş seneye kadar hapis ve 10 bin liradan az olmamak üzere ağır para cezası).

Bu arada şu soru akla gelmektedir: Yeniden değerlendirme suretiyle zararlar kapanması gereken bilançonun kârla kapatılması ve bunun sözü edilen vesikalarda gösterilmesi sahte beyan mıdır? Bize göre bu sorunun cevabı «evet»tir. Bankalar Yasası'nın 73. maddesinde belirtilen cezanın gayesi, hesap hülâsalarının ve halka neşir ve ilân olunacak bilançoların doğruluğunu sağlamaktır (3). «Hilâfı hakikat beyanlar sahte beyandır» (4). Sahte beyan ilgili vesikalarla kanuni defterler arasındaki uyumsuzluk şeklinde anlaşılabilirse de, bize göre zararlar kapanması gereken bilançonun yeniden değerlendirme suretiyle kârla kapatılarak ilân edilmesi de sahte beyandır. Maliye Bakanlığı da T. Bankalar Birliği'ne yazdığı «29.11.1979» gün ve «HAZMİT: BNK: 5298 - 229 - 78/82879» sayılı yazısında bu görüşü onaylamaktadır. Bununla birlikte, Bankalar Yasası ekonomik bir ceza yasasıdır. Ceza yasalarında ise genişletici yorum yapılmaz. Bu bakımdan, maddede sahte beyandan neyin kasdedildiğinin açıkça belirtilmemiş olması önemli bir eksiklikler.

(3) Dr. Yusuf Saim Atasagun; İzahlı - Notlu - Mukayeseli Bankalar Kanunu, İstanbul, 1958, sahife 538.

(4) Prof. Dr. Faruk Erem, Avukat Akın Altıok, Prof. Dr. Halûk Tandoğan; Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara 1971, sahife 262.

(2) Prof. Dr. Ünal Tekinalp; Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri, İstanbul, 1979, sahife 185.

Yeniden Değerlendirme Farkları Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'ne Tabi midir?

Bilindiği üzere, 6802 sayılı Gider Vergileri Yasası'nın 28. maddesine göre, banka ve sigorta şirketlerinin her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısı ile kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar vergiye tabidir.

Bu maddeye göre, alınan paranın Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'ne tabi olması için iki şartın bir arada gerçekleşmesi lâzımdır. Bunlardan biri, hukuki anlamda bir muamele yapılması (örneğin, satış), diğeri de lehe bir fark oluşmasıdır. Buna göre, yeniden değerlendirme suretiyle oluşan fark, bir muamele sonucu oluşmadığından, sözü edilen vergiye tabi değildir. Öte yandan yeniden değerlemede nakden veya hesaben alınan bir para da söz konusu değildir. Ancak, gayrimenkullerin satışı halinde ilk maliyet bedeli ile satış bedeli arasındaki farkın vergiye tabi tutulacağı tabiidir. (Maliye Bakanlığı'nın 8.3.1976 gün ve GEL : 28227-100/12349 sayılı muktezası).

Kurumlar Vergisi

Safi kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Yasası'nın (42 nci maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendi hariç) ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Öte yandan; bilanço esasında ticari kazancın tespitini düzenleyen Gelir Vergisi Yasası'nın 38. maddesinde, ticari kazancın tespiti sırasında, Vergi Usul Yasası'nın değerlemeye ait hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Vergi Usul Yasası'nın 269. maddesinde de gayrimenkullerin maliyet bedeli ile değerlendirileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, gayrimenkulün maliyet bedelinin altında değerlendirilmesi, vergi ziyasını ortaya çıkaracak; üzerinde değerlendirilmesi halinde de bu

farkın vergiye tabi olmaması gerekecektir. Bu bakımdan gayrimenkullerin maliyet bedellerinin üzerinde yeniden değerlendirilmesi neticesinde oluşacak kârın Kurumlar Vergisi'ne tabi olmaması icap etmektedir. Gerçi Vergi Usul Yasası'nın Geçici 11. maddesi, pasifte özel bir fon hesabında gösterilmesi gereken değerlendirme farkının gerek bu hesaba alınmadan ve gerekse alındıktan sonra başka bir hesaba (burada Kâr ve Zarar Hesabı'na) alınması halinde, bu işlemin yapıldığı dönemin kazancı sayılarak vergiye tabi tutulacağını belirtmektedir. Ancak bu madde, yeniden değerlendirilenin yapılacağı zaman ve değerlemede nazara alınacak emsaller Maliye Bakanlığı'na tespit ve Resmi Gazete'de ilan olunmadığı için, uygulamaya olanağı bulamamıştır. Bu bakımdan mükellefin iradesiyle de yürürlük kazanması söz konusu değildir.

Yeniden değerlendirme farklarının gelirlere alarak cüzi bir ticari kâr göstermeyi başaran bankaların vergiye tabi olmayan gelirleriyle (örneğin, devlet tahvil faizleri) mali bilançoları yine de zararlı olabilmekte ise de; daha sonraki yıllarda müsbet mali kârların oluşması halinde, daha önceki (yeniden değerlemenin yapıldığı yıllardaki) mali zararların gerçek miktarının tespit edilip düşülebilmesi açısından yukarıdaki açıklamalarımız önem kazanmaktadır.

Gayrimenkullerin Maliyet Bedelleri ile Yeniden Değerleme Sonucu Oluşacak Değer Farkları Üzerinden Ayrılan Amortismanlar Vergi Yasaları Açısından Gider Yazılabilir mi?

Buna olarak bulunmamaktadır. Zira Vergi Usul Yasası'na göre ayrılan amortismanlar ancak gider yazılabilir (Gelir Vergisi Yasası m. 38/2, 40/7; Kurumlar Vergisi Yasası m. 13/2). Bu Yasanın «Amortisman Mevzuu» başlıklı 313. maddesinde, «İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve

yıpranmaya, aşınmaya ve kıymetten düşmeye mâruz bulunan gayrimenkullerle 269 uncu madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin... **birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilen değerinin**, bunların kullanılabilecekleri süre zarfında yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder» denilmektedir.

Madde hükmünde amortismanın iktisadi kıymetlerin birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilecek değerleri üzerinden ayrılacağı açıkça belirtilmektedir. Gayrimenkullerin birinci kısımda maliyet bedeli üzerinden değerlendirileceği (m. 269) belirtildiğine göre, bunların amortismanları da ancak bu değer üzerinden ayrılabilir.

Ancak; Kurumlar Vergisi ile ilgili açıklamalarımız sırasında (Vergi Usul Yasası'nın geçici 11. maddesi)

belirttiğimiz hususların aksine, yenden değerlendirme farklarının gelirlere alınması dolayısıyla Kurumlar Vergisi'ne tabi olacağı görüşünün savunulması halinde ise, gayrimenkullerin yeni değerleri üzerinden ayrılacak amortismanların tamamının gider yazılabileceği kesindir (Vergi Usul Yasası Geçici Madde 11/4).

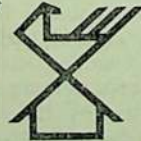
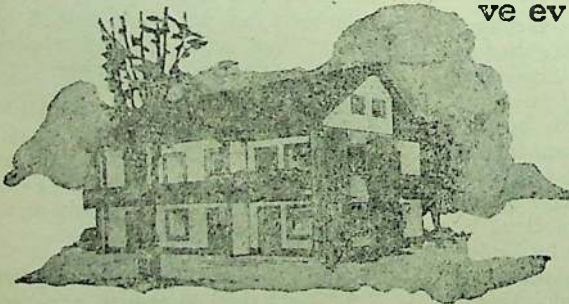
-
- ◆ *Evet, milletimizin siyasi, içtimai hayatında, milletimizin fikri terbiyesinde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır.*
 - ◆ *Lüzumuna kani olduğumuz bir işi derhal yapmalıyız.*

Kemal Atatürk

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

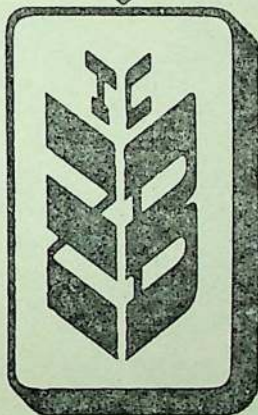
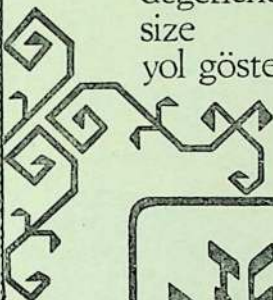
66 tasarruflarınızın değerlendirilmesinde ve ev edinmenizde

DEVLET GÜVENCESİ.

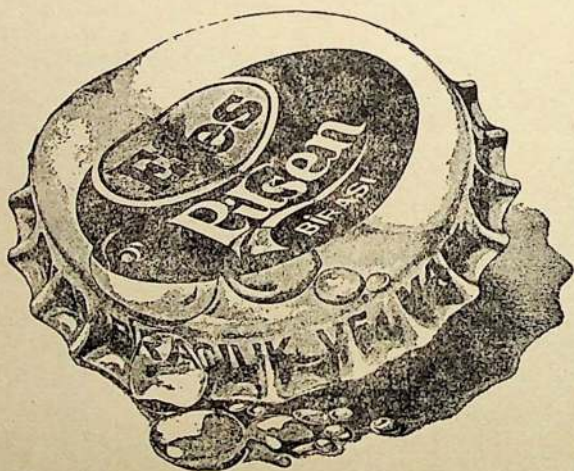

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

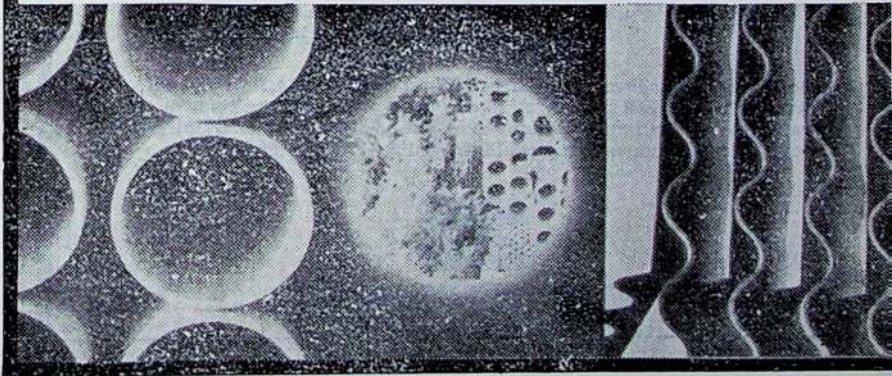
tasarruflarınızı
değerlendirmek için
size
yol gösterecek ışık

HER YERDE HER ZAMAN
T.C.ZİRAAT BANKASI
olacaktır.

**"BİRA"
BU KAPAĞIN
ALTINDADIR.**

SUPERLIT

ASBESTLİ ÇİMENTO

YÜKSEK TAZYIKLI **BORU**' LARI
DÜZ ve OLUKLU **LEVHA**' LARI

ELYAFLI ÇİMENTO SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

MERKEZ:

Cumhuriyet Cad. 255
HARBİYE - İSTANBUL

ANKARA Bürosu :

Şehit Teğmen Kalmaz Cad.
İçel Apt. 26/4
ULUS - ANKARA

Tel: 48 41 70

Tel : 11 22 78

Borsaş

Fonlarına yüksek verim sağlamak amacıyla birikim sahiplerinin, yatırımların finansmanında çıkan güçlüklerin giderilmesinde yardımcı olmak amacıyla sanayi kuruluşlarının hizmetine girmiş bulunmaktadır.

Borsaş'ın birikim sahiplerine sunduğu hizmetler

BORSAŞ

tahvil, sunumunda, ihraç organizasyonu ile ilgili işlemleri yürütür ve kesin satış (Underwriting) taahhüdünde bulunur,

Tahvil ihraçlarında, tahvilin faizi ile anaparasının ödenmesini garanti edebilir ve faiz - anapara ödemelerini yerine getirir,

Sermaye artırımına başvurulduğunda hisse senetlerinin tasarruf sahiplerine plasmanı ile ilgili tüm işlemleri organize edebilir ve temettü garantisi verir,

Sermaye artırımı, tahvil ihraç, mali tablo analizleri, devralma - birleşme gibi şirketlerarası füzyonlara ilişkin sağlıklı - tarafsız danışmanlık hizmeti sağlar ve gerekli hukuksal işlemleri gerçekleştirir,

Menkul değerlere yapılacak yatırımlara ilişkin danışmanlık hizmeti sağlar,

Borsaş'ın kurumlara sunduğu hizmetler

— Güvenilir kuruluşların tahvilleri ile tasarruflara Borsaş garantisinde aylık, 3 Aylık, 6 aylık ve yıllık ödemelerle yüksek verim sağlanır,

— Borsaş, portföyünde bulunan hisse senetleri ile kuruluşlara ortak olmanızı ve böylece tasarruflarınıza yüksek verim sağlamanıza yardım eder,

— Borsaş Portföy'ünde bulunmayan hisse senetlerini piyasa fiyatından edinmenizi sağlar,

— Satmak istediğiniz hisse senetleri piyasa fiyatından alınır,

— Portföyünüzdeki menkul değerlerin kuponları adınıza tahsil edilir,

— Borsaş, tahvil ve hisse senetleri cüzdanınızı - portföyünüzü - idare ve muhafaza eder,

— Borsaş, portföyünüzde bulunan hisse senetlerinin ait olduğu kuruluşların sermaye artırımına başvurması durumunda rüçhan haklarınızı kullanmanız veapel ödemelerinizi yerine getirebilmeniz için gerekli uyarıları yapar,

— Dilediğinizde, Borsaş'dan edindiğiniz hisse senetlerinin ait olduğu kuruluşlara ilişkin bilgi verilir,

Borsaş, hisse senedi ve tahvil gibi geleneksel menkul değerlerin yanı sıra, Batı sermaye piyasalarında uzun süredir başarıyla uygulanmakta olan yatırım seçeneklerinin, ülkemizin koşullarını ve Türk tasarruf sahiplerinin beklentilerini gözönünde tutarak Sermaye Piyasasına sunmaktadır.

BORSAŞ

MENKUL DEĞERLER BANKERLİK VE
FİNANSAL YATIRIMLAR A.Ş.

Atatürk Bulvarı No: 85/4-17 Kızılay / ANKARA Tel : 17 35 35 - 18 61 73 17 98 88

banka ve
**ekonomik
yorumlar**

Aylık Dergi

DR. DAİM DEMİRCAN

•

**GELİR VERGİSİ KANUNU'NDA
2361 SAYILI KANUNLA
YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER
HAKKINDA NOTLAR**

İSTE
Selin

LİMON KOLONYASI

*Doğanın
Saf Damlası...*

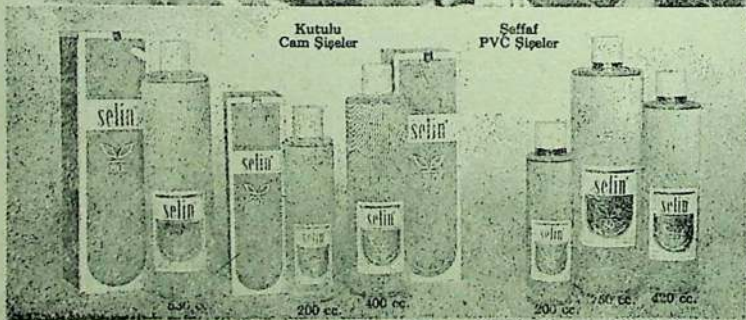
Bir yansıma düşleyin... Serinlik ormanında...

Kokular pınarında...

Doğanın kaynağında.

Selin'in her damlasında

bir doğa parçası gizlidir.

Kutulu
Cam Şişeler

Şeffaf
PVC Şişeler

Gelir Vergisi Kanunu'nda 2361 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Hakkında Notlar

DR. DAİM DEMİRCAN

(İ.Ü. İşletme Fakültesi Öğretim Görevlisi)

24/12/1980 tarihinde kabul edilerek 27/12/1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan «31/12/1960 Gün ve 193 Sayılı «Gelir Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 2361 Sayılı Kanun»la yapılan değişiklikleri aşağıdaki yazımızda kısa kısa belirtmeye çalışacağız. Teferruata geçmeden eski kanunda yapılan değişiklikleri belirtmek amacıyla kaleme alındığından, bu yazımız yapılan değişiklikler hakkında notlardan ibaret olacaktır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 2 nci maddesinin sonuna eklenen bir fıkra ile, bu maddede sayılı kazanç ve iratları elde edenlerin «Vergi Karnesi» almak ve istenildiğinde ibraz etmek mükellefiyeti getirilmiştir. G.V.K. (*) 35 inci maddesine göre vergi karnesi bağlı olunan vergi dairesi müdürlüğünden alınacaktır. Vergi karnesi Maliye Bakanlığı'nca en geç 1/1/1982 tarihine kadar yürürlüğe konacak yönetmelik hükümlerine göre alınacaktır. Yönetmelik hükümlerine uymayanlar hakkında 1 inci derecede usulsüzlük cezası kesilecektir (2361/1; 2361/25). Vergi karnesinin süresinin sonundan başlayarak 15 gün geçtiği halde alınmamış olması 2 nci derecede usulsüzlüktür (2365/76).

Dar mükellefiyette eskiden vergilendirilmeyen mevduat faizleri ile menkul kıymet satışından doğan kazançlar vergi mevzuuna alınmıştır (G.V.K. 6; 2361/2).

Dar mükellefiyette eskiden vergilendirilmeyen «Ticari kazançlarda» iş merkezleri Türkiye'de bulunmayanlardan, ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malların Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işlerden doğan kazançları da, Türkiye'de elde edilmiş sayılarak vergi mevzuuna alınmaktadır (G.V.K. 7; 2361/3).

Dar mükellefiyette kazanç ve iradın Türkiye'de elde edilmesi şartlarını anlatan 7 nci maddenin 3 üncü paragrafının (b) bendinde Türkiye'de değerlendiril-

(*) Yazıda; «G.V.K.» Gelir Vergisi Kanunu, «2361» değişiklik yapan kanun, «K.V.K.» Kurumlar Vergisi Kanunu, «V.U.K.» Vergi Usul Kanunu; yerlne kullanılmaktadır.

mesi istenenler arasından «Temettü Hissesi» maddeden çıkartılmıştır (G.V.K. 7; 2361/3).

Vergiden muaf esnafta mutlak surette muaf olma sisteminden vazgeçilerek; ancak 48 inci maddede yazılı yıllık alış, satış veya hasılat tutarları yarısını aşmayanlar Gelir Vergisi'nden muaf tutulmaktadır (G.V.K. 9; 2361/4).

Mesela; motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir işyeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal eden bir çekçek arabalı salatacı yıllık 225.000.— TL. alış ve yıllık 270.000.— TL. satışı geçmediği takdirde Gelir Vergisi'nden muaf olacak. Aradaki yıllık hasılat (satış bedeli tutarı) 45.000.— TL.'dir. Bunu 12 aya bölersek ayda 3.750.— TL. ve 30 güne de bölersek günlük 125.— TL. ederki, bir salatanın 25-40 TL.'na satıldığı bugünlerde bütün çekçek arabalı salata satıcılarının muafiyetten istifade etmemeleri icap eder. Acaba bunlar götürü usule tabi ticaret erbabı mı sayılacaklar? Onu da şöyle bir örnekle hesaplayalım: Bir salata-soğan satıcısı günde 100 adet salata satarsa, ortalama 30.— TL. hesabıyla günlük satış tutarı $100 \times 30 = 3.000$.— TL. olur. Bunun aylığı $3.000 \times 30 = 90.000$.— TL. eder. Yıllığı ise 1.080.000.— TL. eder. Demek ki, ticari kazancı götürü usulde tespit edilme şartlarından biri olan yıllık satış tutarının 540.000.— TL.'ni geçmesi sebebiyle, salata-soğan satıcısı gerçek usulde ticari kazançta tabi tutulan bir tüccar olacaktır. Söylenen bu husus bütün 9 uncu maddede sayılan esnaf için caridir.

Bir diğer örneği de hallaç için verelim. Gezici bir hallacın esnaf muafliğından istifade edebilmesi için bir yılda bu faaliyetinden elde ettiği hasılatın yekûnunun 90.000.— TL.'ni geçmemesi icap etmektedir ki, bunun da günlükünü hesaplarsak bir hallaç günde 125.— TL.'nin üstünde bir ücret alırsa, esnaf muafliğından istifade edemeyecektir.

Küçük çiftçi muaflığı ölçüsünde de değişiklik olmuştur. Bir biçerdövere veya benzeri mahiyetteki bir motorlu araca veya 25 beygir gücünden fazla bir, yahut toplam güçleri bu haddi aşan birden fazla traktöre sahip olan çiftçiler küçük çiftçi muafliğından faydalanamayacaklardır.

Eskiden olduğu gibi ticari, zirai veya mesleki kazancı dolayısıyla gerçek usulde Gelir Vergisi'ne tabi olanlar küçük çiftçi muafliğından faydalanamayacaklardır (G.V.K. 11; 2361/6).

Küçük çiftçi muaflığındaki büyüklük ölçüleri de değiştirilmiştir (G.V.K. 12; 2361/7). Dönümler ve ağaç miktarları küçültülmüştür.

Satış tutarı ölçüsü ise bir yılda 30 binden 250.000.— TL.'na çıkarılmıştır. Diğer bir deyişle, küçük çiftçi muafliğından faydalanabilmek için zirai mahsullerin bir takvim yılı içindeki satış bedelleri tutarının 250.000.— TL.'ni geçmemesi şarttır (G.V.K. 13; 2361/8).

Ölçüleri kaybeden küçük çiftçilerin muafliktan mükellefliğe geçmesinde de bir değişiklik yapılmıştır. Eskiden kanunda yazılı hadleri aşanlar bu durumun husule geldiği tarihi takibeden takvim yılı başından itibaren küçük çiftçi muafliğini kaybettikleri halde, yeni kanuna göre bu durumun meydana geldiği takvim yılı başından itibaren küçük çiftçi muafliğini kaybetmektedirler (G.V.K. 14; 2361/9).

Göçmen ve mülteci muaflığında da bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratların eskiden 6.000.— TL. olan istisna haddi 60.000.— TL.'na çıkarılmıştır (G.V.K. 17; 2361/10).

Serbest meslek erbabında olan yaşlılık muaflığı ise kaldırılmıştır (G.V.K. Mükerrer Madde 17; 2361/11).

Serbest meslek kazançlarındaki telif istisnası da 10.000.— TL.'ndan 200.000.—

TL.'na, yabancı memleketlerdeki ise 40.000.— TL.'ndan 400.000.— TL.'na çıkarılmıştır. Eski kanuna göre yeni kanundaki değişiklik sadece miktarda değildir. Mucitler de burada sayılanlara ilâve edilmiştir ve fakülte, akademi ve yüksek okullarca yayınlanan bilimsel mahiyetteki makaleler de istisna hükmünden istifade ettirilmiştir. Ancak bu bilimsel makalenin muhakkak fakülte, akademi ve yüksek okullarca yayınlanması, şartı aranmaktadır (G.V.K. 18; 2361/12).

Eski kanunda olan zirai kazançlar istisnası ve madensuları kazançları istisnaları kaldırılmıştır (G.V.K. 19-20; 2361/13-14).

Gayrimenkul sermaye iratlarındaki istisna, sadece mesken olarak kiraya verilenlere hasredilmiş ve bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplam 120.000.— TL.'ni aşmayan gayri safi hasılatın 40.000.— TL. Gelir Vergisi'nden müstesna kılınmıştır. Elde edilen gayri safi hasılatın 120.000.— TL.'ni aşması halinde tamamı vergiye tabi tutulmuştur (G.V.K. 21; 2361/15).

Menkul sermaye iratlarında tasarruf mevduatı karşılığında alınan faizlerde 500.— liraya kadar olan istisna kaldırılarak; özel kanunlarla veya devletin, kanunların verdiği yetkiye dayanarak akdettiği mukavelelerle her türlü vergiden istisna edilmiş olan menkul kıymetlerin faiz, kâr payı ve ikramiyeleri ile döviz tevdiat hesapları için ödenen faizler Gelir Vergisi'nden müstesna kılınmıştır (G.V.K. 22; 2361/16).

Müteferrik istisnalarda da değişiklikler yapılmıştır. Sakatlara tanınan istisna kaldırılmış, bunun yerine sakatlık indirimi getirilmiştir. Mürebbiyelere ödenen ücretler istisna hükmünden çıkarılmıştır.

23 üncü maddenin 3 üncü bendinde yapılan değişiklikle, toprakaltı işletmesi halinde bulunan madenlerde çalışanların münhasıran yeraltında çalıştıkları zamanlara ait ücretleri Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir. Eski kanunda «işçiler» deyimi «çalışanlar» olarak değiştirildiğinden mühendis, topoğraf, jeolog gibi hizmet erbabının da, yeraltında çalıştıkları zamanların ücretlerinden Gelir Vergisi ödemeyecekleri 128 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde açıklanmıştır.

Hizmet erbabına işyerinde bedava yemek vermek suretiyle sağlanan menfaat «işyerinde veya müştemilatında» şeklinde değiştirilmiş ve bu yemeklerin işveren tarafından hazırlanması şartı kaldırılarak hüküm genişletilmiştir.

Diğer taraftan hizmet erbabına bu maksatla da olsa nakit ve aynı olarak yapılan ödemeler sarahaten vergiye tabi tutulmuştur. Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu hükümlerine tabi çırakların asgari ücreti aşmayan ücretleri de istisna kapsamı içine alınmıştır (G.V.K. 23; 2361/17).

Gider karşılıklarında kamu idare ve müesseseleri ve 3659 sayılı Kanun'a tabi müesseseler ve kamu menfaatlerine yararlı dernekler tarafından verilen harcırahlar ve zaruri yol giderlerine tanınan istisnai hüküm kaldırılmıştır.

Genel olarak Harcırah Kanunu hükümleri uyarınca yapılan ödemeler istisna hükmü kapsamına alınmıştır.

Harcırah Kanunu kapsamı dışında kalan müesseseler tarafından idare meclisi başkanı, üyeler ve denetçilere, tasfiye memurlarına ve hizmet erbabına verilen gerçek yol giderlerinin tamamı ile yemek ve yatmak giderlerine karşılık verilen gündelikler (bu gündelikler aynı aylık seviyesindeki devlet memurlarına verilen gündeliklerden fazla ise, veya devletçe verilen gündeliğin en yüksek haddini aşarsa, aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulacaktır. Getirilen yeni hükme göre fiili yemek ve yatmak giderleri karşılığı yapılan ödemeler de mukayesede esas alınacak gündeliğin tespitinde nazara alınacaktır).

Kazai veya idari kararlara dayanılarak bilirkişilere verilen ücretler, istisna

kapsamından çıkarılmıştır. Demekki bilirkişilere verilen ücretler Gelir Vergisi'ne tabi tutulacaktır (G.V.K. 24; 2361/18).

G.V.K. 25 inci maddesindeki tazminat ve yardımlardaki istisnalardan 3 üncü paragrafa eklenen bir kısımla, yapılacak mukayesede gerek muhtelif emekli sandıklarından, gerek aynı emekli sandığından muhtelif zamanlarda alınan ikramiye ve tazminatların topluca dikkate alınacağı hükmü getirilmiştir. G.V.K.'nın 29 uncu maddesindeki teşvik ikramiye ve mükâfatlarında da 2, 3 ve 4 üncü paragraflarda yapılan değişikliklerle; Türk Hava yolları'ndaki uçuş görevlilerine tanınan istisna kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunan müesseselerde uçuş maksadıyla görevlendirilenlere teşmil edilmiş, spor yarışmalarına iştirak edenlere tanınan istisna amatör sporcularla kısıtlanmış ve spor kulüplerinin kendi mensuplarına gider karşılığı olmak üzere yaptıkları ödemeler istisna kapsamından çıkarılarak sadece hakemlere ödenen ücretlere hasredilmiştir (G.V.K. 29; 2361/20).

G.V.K.'nın Yedinci Bölümü'nün «En Az Geçim İndirimi» olan başlığı «İndirimler» olarak değiştirilmiştir.

Gerçek kişilere tanınan indirimler şunlardır :

- 1 — **Genel İndirim :** Mükellefin yılda (ayda 600) 7.200.— TL.'ni aşmayan gelirleri vergiye tabi tutulmaz. Bu miktara mükellef evli ise eş için yılda (ayda 450) 5.400.— TL., çocukların herbiri için yılda 1.800.— lira ilâve edilir.
- 2 — **Özel indirim :** Gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde yılda (ayda 4.500) 54.000.— lira ayrıca indirilir.
- 3 — **Sakatlık indirimi :** Çalışma gücünün asgari % 70'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derecede sakat, asgari % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise ikinci derecede sakat sayılır. 1 inci derecede sakatlık indirimi aylık «4.500 X 1,5 = 6.750.— TL.»; 2 nci derecede sakatlık indirimi aylık «4.500/2 = 2.250.— TL.»dır (G.V.K. 31; 2361/21).

Medeni hal uygulanmasında bir değişiklik yoktur.

Çocuk tabirinin içine ana ve babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturan ve Gelir Vergisi'ne tabi bulunmayanlar da alınmıştır (G.V.K. 33; 2361/23).

G.V.K. «Aile Gelirinde İndirim»de yapılan değişiklikle indirimin gelire uygulanacağı esas konmuştur. Halbuki eski kanunda indirim gelirin vergisine uygulanıyordu (G.V.K. 34; 2361/34).

Vergi Karnesi Esası : İndirimden faydalanmak isteyenler V.U.K. esaslarına göre vergi karnesi almak zorundadırlar (G.V.K. 35; 2361/25).

Yatırım indirimi : 250.000.— TL. olan miktar en az 20.000.000.— TL.'na çıkarılmıştır. Öz sermayeden sağlama esası kaldırılmıştır. Yatırım indirimine, kaynağı ne olursa olsun, ek 2 nci maddedeki şartları haiz bulunan yatırımlarla ilgili harcamalardan; «bina», «makine», «tesisat», «araç» ve benzeri amortismanına tabi aktif değerlerin «yeni» olanlarının maliyet bedelleri esas teşkil eder. Aktif değerlerin «yeni» olmasından maksat, bunların yurt içinde veya dışında daha önce hiçbir şekilde kullanılmamış bulunmasıdır.

Yurt dışında kullanılmış olsa dahi Devlet Planlama Teşkilâtı'na uygun görülen deniz (yüzer havuzlar dahil) ve hava «araçlarının» ithali halinde, bu aktif kıymetler, yatırım indirimi uygulanması bakımından «yeni» addolunur.

Yatırım indirimi nispeti, indirimden istifade edecek yatırım miktarının % 30'udur. Bu nispet, ziraat yatırımları ve bölge kalkınması ile ilgili yatırımlarda % 40, kalkınmada öncelikli bölgelerde yapılan yatırımlarda ise % 60'dır.

Yatırım indiriminin uygulanmasında eski kanunda olan, «yatırım konusunu teşkil eden değerlerin işletmenin aktifine girdiği takvim yılından» yerine, «aktif değerlere ilişkin harcamaların yapıldığı takvim yılından başlar» değişikliği getirilmiştir (G.V.K. Yatırım indirimi Ek. 2; 2361/26).

Ticari kazançlarla ilgili 40 ıncı maddenin 5 ve 7 numaralı bentleri değiştirilmiştir. İşte kullanılan taşıtların giderleri «Bu taşıtların aynı zamanda zati veya ailevi ihtiyaçlar için de kullanılması halinde giderlerin yarısı.» ibaresi kaldırılarak «işletmeye dahil olup sadece işte kullanılan taşıtların amortismanları ile giderlerinin tamamı.» şeklinde düzenlenmiştir.

7 nci paragrafta V.U.K.'na göre ayrılan amortismanlar gider olarak kabul edilmiş, eski kanunda «Değeri bin lirayı aşmayan peştemallıklar ile işletmede kullanılan ve değeri 1.000.— lirayı aşmayan alat ve demirbaşlar amortismanına tabi tutulmayarak doğrudan doğruya gider yazılabilir.» hükmü kaldırılmıştır (G.V.K. 40; 2361/29).

Birden fazla takvim yılına sari inşaat işlerinde mükellefe tanınan seçilm hakkı ortadan kaldırılarak, kâr ve zararın işin bittiği yılın kâr ve zararı olarak beyan edilmek mecburiyeti getirilmiştir.

İnşaat ve onarma işlerinde işin bitim tarihi geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hallerde geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın düzenlendiği tarih, diğer hallerde işin fiilen tamamlandığı veya fiilen bırakıldığı tarih, bitim tarihi olarak kabul edilmiştir (G.V.K. 42; 2361/30).

Ulaştırma ve İhracat İşlerinde Matrah :

- 1 — Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinden elde ettikleri kazançlar;
- 2 — Türkiye'de satın aldıkları, imal, istihsal veya istihraç ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işlerinden doğan kazançları;

K.V.K.'nın 18, 19 ve mükerrer 19 uncu maddeleri hükümlerine göre tayin ve tespit edilecektir (G.V.K. 45; 2361/32).

Götürü usulde ticari kazancın tespitinde yıllık 8.000.— TL. olarak tayin edilen miktar 225.000.— TL.'na yükseltilmiş ve aynı zamanda bu safi kazancın;

Beşinci dereceye giren mükellefler için	50.000.—
Dördüncü » » » »	75.000.—
Üçüncü » » » »	100.000.—
İkinci » » » »	150.000.—

TL.'ndan az olamayacağı belirtilmiştir. Birinci dereceye girenler için bu miktar 225.000.— TL.'dir. Belediye teşkilâtı bulunmayan köylerdeki götürü mükellefler için bu miktarlar 1/3 oranında uygulanacaktır (G.V.K. 46; 2361/33).

Götürü usule tabi olmanın genel şartları da değiştirilmiştir. Birinci şart eskisi gibi kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmaktır. İkinci şart işlerinin Emlak Vergisi tarhına esas olan vergi değerleri toplamının 200.000.— TL.'ni, vergi değeri bilinmeyen hallerde yıllık kira bedeli toplamı 12.000 TL.'ni aşmamak (emsal kira bedeli esaslı mahfuz tutulmuştur). Üçüncü şart eskisi gibi ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamaktır (G.V.K. 47; 2361/34).

Götürü usule tabi olmamanın özel şartlarındaki miktarlar artırılmıştır.

- 1 — Alım-satım, imal, inşa, tamir ve küçük sanat işlerinde bir takvim yılı içinde satın alınan veya ithal edilen emteanın, iptidai maddenin ve malzemenin mübaya bedelleri tutarı 30.000.— TL.'ndan 450.000.— TL.'na çıkarılmıştır.

- 2 — Bir takvim yılı içinde satılan veya ihraç edilen emtianın, iptidai maddenin ve malzemenin satış bedelleri tutarı 30.000.— TL.'ndan 546.000.— TL.'na çıkmıştır.
- 3 — İptidai madde, yardımcı malzeme ve işçilik müşteriye ait olarak ücretli duruma girmeksizin yapılan imalat, tamirat, basım, inşaat ve küçük sanat işleri karşılığında bir takvim yılı içinde alınan gayri safi ücret tutarı 6.000.— TL.'ndan 90.000.— TL.'na çıkarılmıştır.
- 4 — İptidai madde ve malzeme müşteriye, işçilik kendisine ait olarak yapılan imalat, tamirat, basım, inşaat ve küçük sanat işlerinde yıllık gayri safi hasılat tutarı 22.500 TL. iken 340.000.— TL.'na çıkarılmıştır.
- 5 — Bir ve üç numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde, bir takvim yılı içinde alınan ücret veya hasılatın altı katı ile mübaya bedellerinin yıllık toplamı 33.750.— TL.'ndan 510.000.— TL.'na çıkarılmıştır.
- 6 — Bir ve dört numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde, bir takvim yılında sağlanan gayri safi hasılatın üçte bir fazlasıyla emtia, iptidai madde ve malzemenin mübaya bedellerinin tutarı toplamı 30.000.— TL.'ndan 450.000.— TL.'na çıkarılmıştır.
- 7 — Üç ve dört numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde alınan gayri safi ücretlerin tutarlarının dört katı ile sağlanan yıllık gayri safi hasılatın 22.500.— TL.'ndan 340.000.— TL.'na çıkarılmıştır.
- 8 — Otel, sinema, plaj, dansing ve emsali eğlence ve istirahat yerleri işletmelerde bu hizmetler karşılığında bir takvim yılı içinde sağlanan yıllık gayri safi hasılat tutarı 6.000.— TL.'ndan 90.000.— TL.'na çıkarılmıştır.
- 9 — Maden işletmeleriyle, taş ve kireç ocaklarında, kum ve çakıl istihsal yerleri ve tuğla ve kiremit harmanlarına tanınan götürülük hakkı kaldırılmıştır.

Bu paragrafa eski kanunda 10 uncu paragraf alınmıştır. Sahibi ve işleticisi sıfatıyla birden fazla motorlu kara nakil vasıtası veya beşten fazla hayvan arabası veya su üzerinde hareket eden 18 rüsum tonilatodan fazla makineli, 90 rüsum tonilatodan fazla makinesiz nakil vasıtası işletmemek (su üzerinde hareket eden makineli ve makinesiz araçların birlikte işletilmesi halinde, makineli olanların rüsum tonilatoları toplamının beş katı ile makinesizlerin rüsum tonilatoları toplamı 90 rüsum tonilatoyu aşmamak) ve bir takvim yılı içinde alınan taşıma ücretleri tutarı 15.000.— TL.'ndan 300.000.— TL.'na çıkarılmıştır (nakil vasıtalarının sahip ve işleticisi durumunda olmaksızın taşıma işi yapanlar tavassut işi yapmış sayılır. Yukarda yazılı ölçüler aile reisi beyanına tabi olan kimselerle, ortaklık halindeki işletmelerde bu kimselerin veya ortaklığın işlettikleri vasıtalar bakımından topluca dikkate alınır).

Eskiden olduğu gibi tekele tabi maddelerle, damga pulu, milli piyango bileti, akaryakıt, şeker ve bunlar gibi kâr hadleri emsallerine nazaran bariz şekilde düşük olarak tespit edilmiş bulunan emtiada, ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, bu maddenin 1, 2, 5 ve 6 numaralı bentlerinde yazılı alım satım hadleri Maliye Bakanlığı'nca tayin olunur (G.V.K. 48; 2361/35).

Gelir Vergisi Kanunu'nun götürü usulün hudutlarından bahseden 51 inci maddesine 9, 10, 11 numaralı bentler eklenmiştir. Bunlar :

- 9 — Maden işletmeleri, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları işletenler;
- 10 — Şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığı yapanlar ile treyler, çekici ve benzerlerinin sahip veya işleticileri;
- 11 — Maliye Bakanlığı'nca teklif edilen ve Bakanlar Kurulu'nca kararlaştırılan iş

grupları veya sektörler itibariyle gerçek usulde vergilendirilmesi gerekli görülenlerdir (G.V.K. 51; 2361/36).

Zirai kazancın tespit şekline bahseden G.V.K. 53 üncü maddesindeki yıllık hasılat tutarı 150.000.— TL.'ndan 1.000.000.— TL.'na çıkarılmıştır. Diğer bir deyişle yıllık hasılat tutarı 1.000.000.— TL.'ndan aşağı olan çiftçilerin kazançları götürü gider esasına, 1.000.000.— TL. veya daha fazla olan çiftçilerin kazançları ise gerçek kazanç usulüne göre (zirai işletme hesabı veya diledikleri takdirde bilanço esasına göre) tespit olunacaktır (G.V.K. 53; 2361/37).

Yine zirai kazançta götürü gider usulünden bahseden G.V.K. 54 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının 1 numaralı bendi «V.U.K.'na göre hasılatın elde edildiği yılda geçerli olmak üzere tayin edilmiş bulunan götürü gider emsallerinin mükellefçe beyan edilen hasılat tutarına uygulanması veya» şeklinde değiştirilmiş ve maddenin son fıkrası yerine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

«Gerçek kazanç usulünden götürü gider usulüne geçen çiftçilerin önceki yıllardan devreden ürünlerinin satış hasılatına götürü gider uygulanmaz. Bir evvelki yıldan devreden ürünlerin maliyet bedelleri ve satıldığı yıl yapılan gerçek giderler, tevsik edilmek ve beyannameye gösterilmek şartıyla bu ürünlere isabet eden satış hasılatından indirilir ve bu suretle bulunan safi kazanç matraha eklenir (G.V.K. 54; 2361/38).

Kazancın zirai işletme hesabı esasına göre tespitini düzenleyen G.V.K. m. 55 de değiştirilerek, 150.000.— ile 500.000.— TL. yıllık hasılat tutarları kaldırılmış ve yeni maddeyle, zirai işletme hesabı esasına göre zirai kazanç: «hesap dönemi içinde para ile tahsil edilen veya alacak olarak tahakkuk eden hasılat ile ödenen veya borçlanılan giderler arasındaki müspet farktır» şeklinde tarif edilmiştir (2361/39).

G.V.K. eski 56 ncı maddesi zirai işletme hesabı esasına göre hasılatı tarif eden maddeydi. Bu maddenin üçüncü fıkrası, «Ziraat makine ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai işlerinde çalıştırılması karşılığında herhangi bir istihlak maddesi veya istihsal vasıtası alınması halinde alınan maddede veya vasıtaların emsal bedeli hasılat sayılır.» şeklinde değiştirilerek son fıkrası da kaldırılmıştır (2361/40).

Zirai işletme hesabı esasında giderleri sayan G.V.K. eski 57 nci maddesinin 6 ve 11 No.'lu fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilerek maddenin sonuna bir fıkra eklenmiştir: «6 — V.U.K. göre ayrılan amortismanlar.»

(Eski maddeden çıkarılan kısım; işletmede kullanılan ve değeri 1.000.— TL.'ni aşmayan makine, alet ve demirbaşların amortismanına tabi tutulmayarak doğrudan doğruya gider kaydolunabilmesidir.)

«11 — İşletmeye dahil olup sadece işte kullanılan taşıtların amortismanları ile giderlerinin tamamı.» Eklenen fıkraya göre; muafiyetten veya götürü gider usulünden gerçek usule geçen çiftçilerin önceki yıllardan devreden ürünleri V.U.K. 45 inci maddesinde belirtilen ortalama maliyet bedeli esasına göre değerlendirilerek gider yazılır (2361/41).

Yıllık hasılat tutarı 500.000.— TL.'ni geçen çiftçilerin bilanço esasına göre defter tutacaklarını söyleyen G.V.K.'nın eski 59 uncu maddesinin birinci fıkrası yeni kanunla kaldırılmıştır. Bu suretle kanun, çiftçilerin gerçek usulde zirai kazançlarını tespit ederlerken ancak arzu ettikleri takdirde bilanço esasına tabi tutulmalarını isteyebilecekleri esasını getirmiştir (2361/42).

G.V.K.'ndaki 61 nci maddede yapılan değişikliklerle tarifi aynı kalmakla beraber «ücret»in kapsamı genişletilmiştir. Geniş kapsamlı ücrete göre, ödenek, taz-

minat, kasa tazminatı (mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunmasının onun mahiyetini değiştirmeyeceği açıklanmıştır.

Kasa tazminatı (mali sorumluluk tazminatı) ücret olarak kabul edildiğinden, eskiden olduğu gibi vergiden istisna edilmesi imkânı kalmamıştır. Eski kanuna göre farklı olan diğer bir husus bilirkişilere ödenen paraların da ücret olarak kabul edilmesidir. İstisnalar kısmında da bir hüküm olmadığından, bundan böyle bilirkişilere verilen paralar da ücret addolunarak vergi stopajına tabi tutulmak icap edecektir (G.V.K. 61; 2361/43).

Gerçek ücretlerin tarifinde de 63 üncü maddenin eskiden kaldırılan 1 No.lu fıkrası şu şekilde bir hükümle yeniden düzenlenmiştir: «1 — 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 190 ıncı maddesi uyarınca yapılan kesintilerle, Ordu Yardımlaşma Kurumu ve benzeri kamu kurumları için yapılan kanuni kesintiler» (2361/45).

Serbest meslek kazancının ve serbest meslek erbabının tarifinde yeni kanunda bir değişiklik yapılmamıştır. Serbest meslek kazancının tespiti ile ilgili 67 nci maddenin ikinci fıkrasını takiben bir fıkra eklenmiştir: «Amortismanı tabi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde V.U.K. 328 inci maddesine göre hesaplanan müpet fark kazançta eklenir.»

Kanunun mesleki giderlerden bahseden 68 inci maddesinin 7, 8 ve 10 numaralı bentleriyle maddenin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: «7 — Mesleki faaliyette kullanılan tesisat ve demirbaş eşya için V.U.K. hükümlerine göre ayrılan amortismanlar (amortismanı tabi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde mezkûr kanunun 328 inci maddesine göre hesaplanacak zararlar dahil).»

Eski kanunda olup da burada çıkarılan hüküm 1.000.— TL.'ni aşmayan tesisat ve demirbaşların amortismanı tabi tutulmayarak doğrudan doğruya gider kaydolunabilme durumudur. V.U.K.'nın 313 üncü maddesine eklenen fıkra ile bu miktar 5.000.— TL.'na çıkarılmıştır.

«8 — Serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları.»

«10 — Yukardaki bentler dışında kalan, işle ilgili şehir dahili nakil vasıtaları ücretleri ile posta, telgraf ve odabaşı ücreti gibi müteferrik giderler (bu bentte yazılı giderlere karşılık olmak üzere mükellefler diledikleri takdirde 20.000.— TL.'ndan fazla olmamak kaydıyla —eski kanunda 5.000.— TL. idi— gayri safi hasılatlarının % 10'unu götürü olarak gider yazabilirler).»

Eski kanunda mevcut olan «özel otomobillerini işlerinde de kullananların yaptıkları giderlerin yarısı» yeni kanundan çıkarılmıştır. Otomobil masraflarının yarısı acaba yazılabilecek midir?

Değiştirilen son paragraf: «Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile serbest meslek erbabının suçlarından doğan tazminatlar gider olarak indirilemez» (G.V.K. 68; 2361/47).

Götürü serbest meslekten bahseden G.V.K. 69 uncu maddenin parantez içi hükmü değiştirilmiş ve sonuna bir fıkra eklenmiştir: «Bu madde hükmü borsa ajan ve acentelerine, gümrük komisyoncularına, davavekillerine, müşavirlere, dış protezcilerine, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticari ve mesleki işlerini takip eden muakiplere ve konser veren müzik sanatçılarına şamil değildir.»

Safi kazançların götürü usulde tespit ve vergilendirilmesinde 46 ncı maddede belirtilen (47 ve 48 inci maddelere yapılan atıflar hariç) usul ve esaslar uygulanır (G.V.K. 69; 2361/48).

Gayrimenkul sermaye iradını tarif eden G.V.K.'nın 70 inci maddesinin birinci fıkrasının 5 no.lu bendi ile son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«5 — Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı, alamenti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar (bu hakların kullanılması için gerekli malzeme ve teçhizat bedelleri de gayrimenkul sermaye iradı sayılır). Vakfın gelirinden hizmet karşılığı olmayarak alınan hisseler ile zıral faaliyetle bilfiil iştirak etmeksizin sadece üründen pay alan arazi sahiplerinin gelirleri bu kanunun uygulanmasında gayrimenkul sermaye iradı addolunur.»

Yukarıda görüldüğü gibi bu bent ile gayrimenkul sermaye iradı genişletilmiştir (G.V.K. 70; 2361/49).

G.V.K. 73 üncü maddesinin başlığına «esası» kelimesi eklenmiş ve 1 inci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Emsal Kira Bedeli Esası

Madde 73 — Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri emsal kira bedelinden düşük olamaz. Bedelsiz olarak başkalarının intifaina bırakılan mal ve hakların emsal kira bedeli, bu mal ve hakların kirası sayılır. Bina ve arazide emsal kira bedeli, yetkili özel mercilerce takdir edilmiş kirası, bu suretle takdir edilmiş kira mevcut değilse, V.U.K.'na göre belirlenen vergi değerinin % 7'sidir. Diğer mal ve haklarda emsal kira bedeli, bu mal ve hakların maliyet bedelinin, bu bedel bilinmiyorsa, V.U.K.'nın servetlerin değerlendirilmesi hakkındaki hükümlerine göre belli edilen değerlerinin % 10'udur.»

Eski madde ile yenisi arasındaki fark, eskiden gayri safi iradın emsal alınmasıdır (2361/50).

Giderlerden bahseden 74 üncü maddenin birinci fıkrası ile bu fıkranın 5 ve 10 no.lu bentleri ve 3 üncü fıkrası şu şekilde değiştirilmiştir : «Safi iradın bulunması için, 21 inci maddeye göre istisna edilen gayri safi hasıllata isabet edenler hariç olmak üzere gayri safi hasıllattan aşağıdaki yazılı giderler indirilir.»

Bu hükme göre eğer G.M.S.l.'dan 40.000.— TL. istisna var ise, buna isabet eden giderler gayri safi hasıllattan indirilemeyecektir.

«5 — Kiraya verilen mal ve haklar için ödenen vergi, resim, harç ve şerefîyelerle kiraya verenler tarafından ödenmiş olmak şartıyla belediyelere ödenen harcamalara iştirak payları;»

«10 — Sahibi bulundukları konutları kiraya verenlerin kira ile oturdukları konutun kira bedeli (kira indirimi gayri safi hasıllattan bu maddenin 1 - 9 ve 11 numaralı bentlerinde yazılı giderler düşüldükten sonra kalan miktar üzerinden yapılır; kiranın indirilemeyen kısmı 88 inci maddenin 3 üncü fıkrasının uygulanmasında gider fazlalığı sayılmaz);

Mükellefler (hakları kiraya verenler hariç) diledikleri takdirde yukarıda yazılı giderlere karşılık olmak üzere hasıllatlarından % 25'ini götürü olarak indirebilirler. Götürü gider usulünü kabul edenler, iki yıl geçmedikçe bu usulden dönmeyebilirler.»

Yapılan bu değişikliklerin getirdikleri önemli nokta, binalar için ödenen emlak vergilerinin artık ödenecek gelir vergisinden mahsup edilemeyeceği ve kira

ile başka yerde oturanların indirebilecekleri miktarın kiraladıkları konutun kirası ile hudutlu olmasıdır. Buna karşın evvelâ sayılan giderler gayri safi hasılatından indirilecekler ve sonra kalan miktardan kira indirimi yapılacaktır. İndirilemeyen kısım kalırsa bu miktar 88 inci maddenin 3 üncü fıkrasının uygulanmasında gider fazlaılığı sayılmayacaktır (G.V.K. 74; 2361/51).

G.V.K.'nın menkul sermaye iratlarından bahseden 75 inci maddesi de değiştirilmiştir. Eski maddede «temettü» olarak geçen tabir «kâr payı» olarak Türkçeleştirilmiştir. Bunun dışında genel tarifte bir fark yoktur. Eski 3 üncü bent yeni değişiklik de 2'ye alınmış ve bu bentte «adi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr paylarının şirket kârının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde edilmiş sayılacağı» hükmü getirilmiştir.

3 üncü bentte «Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr paylarının menkul sermaye iradı olduğu» zikredilmiştir.

4 üncü bentte «K.V.K. uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellefiyete tabi kurumların ticari bilançolarına göre doğan kârdan Kurumlar Vergisi düşüldükten sonra kalan kısmın da menkul sermaye iradı olacağı» yazılmıştır.

Eski kanunda 2 nci bentte yazılı «her nevi tahvilat faizleri», «her nevi tahvil faizleri» olarak 5 inci bentte zikredilmiştir.

Her nevi alacak faizleri 6 ncı bentte yazılmıştır. Eski kanunda 4 üncü bentte idi.

Eski kanunda 5 inci bentte yazılı mevduat faizleri 7 nci bentte yazılmış ve kerre içindeki kapsam şu şekilde genişletilmiştir: (Bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler ile bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun toplanan paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler de mevduat faizi sayılır).

Eklenen 8 inci bent: Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller;

Eklenen 9 uncu bent: İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar;

Eklenen 10 uncu bent: Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri;

Eklenen 11 inci bent: 77 nci maddede yazılı vergi alacağı.

Eklenen 12 nci bent: Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları.

Yukarda yazılı iratlar, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde nazara alınır (G.V.K. 75; 2361/52).

İrat sayılan ve sayılmayan halleri sayan 76 ncı madde aşağıdaki gibi «İrat Sayılmayan Haller» şeklinde değiştirilmiştir.

«Madde 76 — Menkul kıymetin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması, iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısıyla verilen ikramiyeler menkul sermaye iradı sayılmaz.» Bu madde G.V.K. 76 ncı maddenin son paragrafının aynısıdır. Maddedeki irat sayılan 3 hal bir evvelki maddeye alınmış ve maddeye sadece irat sayılmayan haller bırakılmıştır (2361/53).

G.V.K. Eski 77 nci madde hükmü 76 nın son paragrafına alınmış ve yeni 77 ncı madde aşağıda yazılı olduğu şekilde yeni bir hüküm getirmiştir:

«**Vergi Alacağı:** Madde 77 — Tam mükellefiyete tabi kurumlarca ödenen kurumlar vergisinin yarısı bu kurumlardan kâr payı alan:

- 1 — Tam mükellefiyete tabi gerçek kişilerin,
 - 2 — Özel kanunlarla kurulmuş müesseselerden kendi kanunlarına göre Gelir ve Kurumlar Vergisi'nden muaf tutulanların,
 - 3 — Kollektif ve adi komandit şirketlerin,
 - 4 — Eshamlı komandit şirketlerin komandite ortaklarının,
- vergi alacağını teşkil eder.

Vergi alacağı kurumlarca yukarıda 1, 2 ve 3 numaralı bentlerde yazılı gerçek ve tüzel kişilere dağıtılan kâr payları ile eshamlı komandit şirketlere dağıtılan kâr paylarından bu şirketlerin komandite ortaklarına isabet eden kısmının yarısı olarak hesap ve kabul edilir (2361/54).

Gelire giren sair kazanç ve iratlardan bahseden 80 inci madde değiştirilerek geçen bölümlerin dışında kalan kazanç ve iratlar;

- 1 — Değer artışı kazançları,
- 2 — Arızı kazançlar olarak iki gruba ayrılmıştır (2361/55).

Eklenen mükerrer 80 inci maddeyle de «Değer Artışı Kazançları» aşağıdaki şekilde belirlenmiştir :

«Mükerrer Madde 80 — Aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazançlarıdır.

- 1 — İktisap şekli ne olursa olsun (ivazsız olarak iktisap edilenler hariç) 70 inci maddenin birinci fıkrasının 1, 2, 4 ve 7 numaralı bentlerinde yazılı mal ve hakların, iktisap tarihlerinden başlayarak 4 yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar (Kooperatifin ortaklarına bu sıfatları dolayısıyla tahsis ettikleri gayrimenkuller, tahsis tarihinde ortak tarafından satın alınmış sayılır),

Bu bent kapsamına giren kazançların 125.000.— lirası vergiden müstesnadır. Şu kadar ki iktisap tarihinden itibaren 1 yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlara bu istisna uygulanmaz. (Binaların elden çıkarılmasında bu istisna her tam yıl için ayrı ayrı uygulanır),

- 2 — Her ne şekilde olursa olsun edinilen menkul kıymetlerin (kurucu hisse senetleriyle diğer her türlü intifa senetleri dahil) edinme tarihinden önce veya sonra elden çıkarılmasından sağlanan ve bir takvim yılındaki tutarı 50.000.— lirayı aşan kazançlar,
- 3 — 70 inci maddenin birinci fıkrasının 5 numaralı bendinde yazılı hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançların 50.000.— lirayı aşan kısmı,
- 4 — Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançların 50.000.— lirayı aşan kısmı,
- 5 — Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar,
- 6 — Faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar,

Bu maddede geçen «elden çıkarma» deyimi, yukarıda yazılı mal ve hakların satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temlik, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulmasını ifade eder.

Faaliyetine devam eden ticari bir işletmenin kısmen veya tamamen satılmasından veya ticari işletmeye dahil amortismanına tabi iktisadi kıymetlerle birinci fıkrada yazılı hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar ticari

kazanç sayılır ve bunlara ticari kazanç hakkındaki hükümler uygulanır» (2361/56).

Kanun vazıı 81 inci maddeyi de değiştirerek «Vergilendirilmeyecek Değer Artışı Kazançları»nı saymıştır.

«Madde 81 — Aşağıda yazılı hallerde değer artışı kazancı hesaplanmaz ve vergilendirilmez.

- 1 — Ferdi bir işletmenin sahibinin ölümü halinde kanuni mirasçılar tarafından işletmeye dahil iktisadi kıymetlerin kayıtlı değerleriyle (bilanço esasına göre defter tutuluyorsa bilançonun aktif ve pasifiyle bütün halinde) aynen devir alınması,
- 2 — Kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifiyle bütün halinde devrolunması, devralan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen ferdi işletmenin sahip veya sahiplerinin şirketleri, devir bilançosuna göre hesaplanan öz sermayesi tutarında ortaklık payı alınması (bu ortaklık payını temsil eden hisse senetlerinin nama yazılı olması şarttır).
- 3 — Kollektif ve adi komandit şirketlerin bu maddenin 2 numaralı bendinde yazılı şartlar dahilinde nevi değiştirerek sermaye şirketi haline dönüşmesi (kollektif ve adi komandit şirketlerin şekil değiştirerek anonim şirket haline dönüşmesi halinde şekil değiştiren kollektif ve adi komandit şirketlerin ortaklarının anonim şirketteki ortaklık paylarını gösteren hisse senetlerinin nama yazılı olması şarttır» (2361/57).

Kanuna eklenen mükerrer 81 inci maddeyle de safi değer artışı tespit edilmiştir.

«Mükerrer Madde 81 — Değer artışında safi kazanç elden çıkarılan mal ve hakların iktisap bedeli ile, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarı arasındaki müspet farktır. Hasılatın ayın ve menfaat olarak sağlanan kısmının tutarı V.U.K.'-nin değerleme ile ilgili hükümlerine göre tayin ve tespit olunur.

Bu maddenin uygulanmasında mal ve hakların iktisap bedeli, bunların iktisap edilmesi için yapılan her türlü ödemelerin, giderlerin ve ödenen vergi, resim ve harçların toplamını ifade eder. şu kadar ki;

- 1 — Bina ve arazide iktisap bedeli Emlak Alım Vergisi'ne esas olan değere, yapılan giderlerle ödenen aynı vergi, resim ve harçların eklenmesi suretiyle hesaplanır.
- 2 — Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında iktisap bedelinin tevsik edilememesi halinde V.U.K. 226 ncı maddesinde yazılı itibari değer iktisap bedeli olarak alınır. İvazsız olarak iktisap edilen menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında iktisap bedeli, Veraset ve İntikal Vergisi'ne esas olan matraha bu iktisap dolayısıyla ödenen vergilerin eklenmesiyle bulunan miktardır.
- 3 — Menkul kıymetlerin iktisap tarihinden sonra elden çıkarılması halinde, iktisap tarihinden elden çıkarma tarihine kadar geçen ilk tam yıldan sonraki her tam yıl için, istisna düşüldükten sonra kalan safi kazancın % 40'ı ayırıcı indirilir. Yapılacak indirim istisna düşüldükten sonra kalan safi kazancın % 80'ini geçemez. İktisap tarihinden elden çıkarma tarihine kadar geçen sürenin hesabında yıl kesirleri nazara alınmaz. Elden çıkarılan menkul kıymetlerin iktisap tarihleri mükelleflerce tevsik edilemediği takdirde bu menkul kıymetler iktisap edildikleri yıl içinde elden çıkarılmış sayılırlar» (2361/58).

Değiştirilen 82 nci maddede arızı kazançlar gösterilmiştir. Sadece 1 inci paragraf eski kanunla aynıdır. Sonrakiler değişiktir ve genellikle genişletilmiştir.

«Madde 82 — Vergiye tabi arızı kazançlar şunlardır:

- 1 — Arızı olarak ticari muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar;
- 2 — Ticari veya zirai bir işletmenin faaliyetiyle serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlamamış olan böyle bir faaliyette hiç girişilmemesi, ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen hasılat;
- 3 — Gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlar ile peştemallıklar (Kiracıya ait tesisat ve malların tahliye ve devri sırasında kiralayana veya yeni kiracıya devrinden doğan kazançlar dahil);
- 4 — Arızı olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla tahsil edilen hasılat;
- 5 — Gerçek usulde vergiye tabi mükelleflerin terk ettikleri işleriyle ilgili olarak sonradan elde ettikleri kazançlar (zarar yazılan değersiz alacaklarla, karşılık ayrılan şüpheli alacakların tahsili dahil);
- 6 — Dar mükellefiyete tabi olanların 45 inci maddede yazılı işleri arızı olarak yapmalarından elde ettikleri kazançlar.

Yukarda yazılı kazançlardan 1 - 4 numaralı bentlerde yazılı olanların (henüz başlamamış olan ticari, zirai veya mesleki bir faaliyete hiç girişilmemesi ile ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen kazançlar hariç) 10.000 lirayı aşan kısmı, diğerlerinde tamamı vergiye tabidir.

Bu maddede geçen hasılat deyimi, alınan para ve ayınlarla diğer suretlerle elde edilen ve para ile temsil edilebilen menfaatleri ifade eder.

Arızı kazançların safi miktarı aşağıdaki şekilde tespit olunur:

- 1 — Bu maddenin birinci fıkrasının 1 numaralı bendinde yazılı işlerde satış bedelinden, maliyet bedeli ve satış dolayısıyla yapılan giderler indirilir;
- 2 — Bu maddenin birinci fıkrasının 2, 3, 4 ve 5 numaralı bentlerinde yazılı işlerde, elde edilen hasılattan tevşik edilmek kaydıyla yapılan giderler indirilir;
- 3 — Bu maddenin birinci fıkrasının 6 numaralı bendinde yazılı işlerde, 45 inci madde hükümleri uygulanır» (2361/59).

Gelirin toplanmasından behseden 85 inci maddenin ikinci fıkrasındaki parantez içindeki hüküm «31 inci maddedeki indirimler istisnadan madut değildir.» şeklinde değiştirilmiştir (2361/60).

«**Toplama Yapılmayan Haller**»i anlatan 86 ncı madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Madde 86 — Aşağıdaki yazılı hallerde gelir toplanmaz ve yıllık beyanname verilmez.

a — Tam mükellefiyette vergiye tabi gelir:

- 1 — Tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan ve gayri safi tutarları toplamı iki milyon lirayı aşmayan ücretten, menkul ve gayri menkul sermaye iratlarından;
- 2 — Götürü usulde tespit edilen ticari veya mesleki kazançlardan veya gayri safi tutarları toplamı iki milyon lirayı aşmamak şartıyla, bunlarla 1 numaralı bente sayılanlardan;

b — Dar mükellefiyette vergiye tabi gelir sadece;

- 1 — Ücretlerden;
- 2 — Serbest meslek kazançlarından;
- 3 — Menkul sermaye iratlarından;
- 4 — Değer artışı kazançlarından;
- 5 — Arızı kazançlardan;

veya bunların birkaçından ibaret ise» (2361/61).

«İhtiyari Toplama ve Beyan»dan bahseden 87 nci madde de aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir. (Bu değişiklik esasında eski kanundaki 10.000.— liralık haddin 2 milyon liraya çıkarılmış olması şeklinde özetlenebilir) :

«Madde 87 — Tam mükellefiyette, vergiye tabi yıllık gayri safi kazanç ve iratlarının toplamı iki milyon lirayı aşmayan mükelleflerin bu kazanç ve iratlarından vergisi tevkif yoluyla kesilmiş bulunan ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile götürü usulde vergilendirilmiş bulunan ticari ve mesleki kazançlarını beyannameye ithal etmeleri ihtiyaridir. Gelir unsurlarının istisna hadleri içinde kalan kısımları iki milyon liralık haddin hesabında nazara alınmaz.

Ticari, zirai (götürü gider usulüne göre tespit edilen zirai kazançları için beyanname verenler hariç) veya mesleki kazançlarını yıllık beyanname ile bildirmek mecburiyetinde olanlar yukarıda yazılı ihtiyari toplama hakkından faydalanamazlar.

Geliri telif ve patent haklarının kiralanmasından ibaret olup da bu gelirin tamamı üzerinden tevkif suretiyle gelir vergisi ödemiş olan dar mükellefiyete tabi kimselerin bu gelirleri için yıllık beyanname vermeleri ihtiyaridir (2361/62).

Zararların kârlara takas ve mahsubundan bahseden 88 inci madde de değiştirilmiştir. Bu maddede yapılan değişiklik, eski kanunda arka arkaya 5 yıl içinde mahsup edilemeyen zarar bakiyesi, 3 yıl içinde olarak süre kısaltılmasıdır. Diğer bir deyişle eski kanun zamanında zararın 5 yıl içerisinde mahsubu mümkündür. Şimdi bu müddet 3 yıla indirilmiştir (2361/63).

Kazanc ve ücretlerde vergi tevkifatından bahseden 94 üncü madde de değiştirilmiştir. Madde 94'ün başlığı : «**Kazanc, Ücret, Menkul ve Gayrimenkul Sermaye İratlarında Vergi Tevkifatı**» olarak değiştirilmiştir. Değişik maddeye göre :

«Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler, ticari, mesleki ve zirai işleriyle ilgili aşağıdaki ödemeleri nakden veya hesaben yaptıkları sırada istihkak sahiplerinin Gelir Vergilerine mahsuben karşılarında gösterilen nisbette, vergi tevkifatı yapmaya mecburdurlar.

- 1 — Hizmet erbabına ödenen ücretlerden (istisnadan faydalanan ücretler hariç);
- 2 — 61 inci maddede yazılı olup ücret sayılan ödemelerden (istisnadan faydalananlar hariç). -Bu ödemelerden kesilen vergi nispeti G.V.K. 103'deki tarife göre;-
- 3 — Yaptıkları serbest meslek işleri dolayısıyla bu işleri icra edenlere yapılan ödemelerden tam mükellefiyete tabi olanlardan % 15, dar mükellefiyete tabi olanlardan % 30; (18 inci ve 69 uncu maddelerde yazılı olanlara ve noterlere serbest meslek faaliyetinden dolayı yapılan ödemeler hariç);
- 4 — 42 nci madde şumulüne giren işler dolayısıyla bu işleri yapanlara (kurumlar dahil) ödenen istihkak bedellerinden % 5;

- 5 — Dar mükellefiyete tabi olanlara telif ve patent haklarının satışı dolayısıyla yapılan ödemelerden % 35;
- 6 — 70 inci madde de yazılı mal ve hakların kiralanması karşılığı yapılan ödemelerden % 25;
- 7 — Dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerle, Türkiye’de işyeri veya daimi temsilcisi bulunmayan ve kurumlar dışında kalan tüzel kişilere ödenen kâr payları ile 75/2 fıkrasının 4 no.lu bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından % 20;
- 8 — Dağıtılın veya dağıtılmasın kurumların, yabancı memleketlerde elde ettikleri kazançlar ile Türkiye’de elde ettikleri iştirak kazançları dışında kalan ve Kurumlar Vergisi’nden muaf veya müstesna kazanç ve iratlardan % 33 1/3, bu kazanç ve iratların dar mükelleflere dağıtılması halinde % 60;
- 9 — Tahvilat faizlerinden % 25;
- 10 — Mevduat faizlerinden % 25;
- 11 — Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr paylarından % 25; (9, 10, ve 11 no.lu bentlerde yazılı nispetleri % 30’a kadar çıkarmaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.)
- 12 — Zirai kazanç ölçülerini tespit eden kararnamelerde yer alan zirai ürünlerin alış bedeli üzerinden % 5.

Vergi tevkifat nispetleri G.V.K.’nun yeni 105 inci maddesinde gösterilmiştir (2361/65, 2361/72).

Ücret dışında kalan ödeme, hasılat ve iratlar üzerinden vergi tevkifatı yapılırken lira kesirleri nazara alınmaz.

G.V.K.’nun 89 uncu maddesinde her sigortalı için tanınmış olan 200 liralık indirim miktarı bu kere yapılan değişiklikle 3000.— TL’ye çıkarılmıştır (2361/64).

G.V.K.’nun «Menkul Sermaye İratlarında ve Dağıtılmayan Kurum Kazançlarında Vergi Tevkifatı» şeklinde olan 96 ncı maddesinin başlığı «**Vergi Tevkifatında Uyulacak Esaslar**» olarak değiştirilmiştir.

«Madde 96 — Vergi tevkifatı 94, üncü madde kapsamına giren nakden veya hesaben yapılan ödemelere uygulanır. Bu maddede geçen hesaben ödeme deyimi, vergi tevkifatına tabi kazanç ve iratları ödeyenleri istihkak sahiplerine karşı borçlu durumunda gösteren her türlü kayıt ve işlemleri veya bu istihkakları ödeyenlerin hesaplarına gider kaydedilmesine ifade eder.

Vergi tevkifatı, ücretler dışında kalan ödemelerde gayri safi tutarlar üzerinden yapılır. Kesilmesi gereken verginin ödemeyi yapan tarafından üstlenilmesi halinde bu vergi, bilfiil ödenen miktar ile ödemeyi yapanın yüklediği verginin toplamı üzerinden hesaplanır» (2361/66).

Muhtasar Beyanname’nin şeklinden bahseden 99 uncu maddenin d/1 inci bendinde yapılan bir değişiklikle: «İstihkak sahibinin adı ve soyadı ile iş adresinden sonra **varsa bağlı bulunduğu vergi dairesi ve mükellef hesap numarası**» ilave edilmiştir (2361/67).

«Münferit Beyannamenin Verileceği Haller» başlıklı G.V.K.’nun 101 inci maddesi değiştirilmiştir. Başlık «**Münferit Beyannamenin Verilmesi**» olmuştur.

Kanuna mükerrer 80 inci maddeyle yapılan ilavede gözönüne alınarak münferit beyannamenin hangi vergi dairesine verileceği grup grup gösterilmiştir. Genel olarak prensiplerde bir değişiklik yapılmamıştır (2361/68).

Münferit beyannamenin muhteviyatından bahseden 102 nci maddenin 1 numaralı bendinde mevcut olan;

1 — Mükellefin adı ve soyadı, varsa unvanı ile adresine «ve bağlı bulunduğu vergi dairesi ile mükellef hesap numarası» cümlesi eklenmiştir (2361/69).

Verginin nisbetinden bahseden 103 üncü madde aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir :

«Madde 103 — Gelir Vergisi'ne tabi gelirler;

1.000.000 liraya kadar	% 40
3.000.000 liranın 1.000.000 lirası için 400.000 lira, fazlası	% 45
5.000.000 liranın 3.000.000 lirası için 1.300.000 lira, »	% 50
10.000.000 liranın 5.000.000 lirası için 2.300.000 lira, »	% 60
15.000.000 liranın 10.000.000 lirası için 5.300.000 lira, »	% 70
25.000.000 liranın 15.000.000 lirası için 8.800.000 lira, »	% 75
25.000.000 liradan fazlasının 25.000.000 lirası için	
16.300.000, fazlası % 66 nisbetinde vergilendirilir» (2361/70).	

Vergi cetvelleri ile ilgili 104 üncü madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Verginin Hesaplanması :

Madde 104 — Yıllık Gelir Vergisi, vergiye tabi gelirlerin yıllık toplamından 31 inci maddedeki indirimler düşüldükten sonra 103 üncü maddedeki nispetler uygulanmak suretiyle hesaplanır.

Ücretlerin vergilendirilmesinde aylık vergi; yıllık vergi 12'ye bölünmek, gündelik vergi aylık vergi 30'a bölünmek suretiyle hesaplanır.

Bu suretle hesaplama usulünde yıllık tutarın 1 milyonu geçmesi dolayısıyla uygulanacak nispetin de artması lazım gelmekte, halbuki kişinin eline geçen miktar henüz 1 milyonu bulmadığından, düşük nispetin uygulanması gerçeği karşısına 128 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği çıkmaktadır. Tebliğin «Ücretlerde Vergi Hesaplanması» kısmında verginin; ücretin ödeme dönemine göre yıllık, aylık ve günlük ücret matrahından bu dönemler için öngörülen genel, özel ve varsa sakatlık indirimleri tutarı düşüldükten sonra, 103 üncü maddedeki vergi oranını uygulamak suretiyle hesaplanacağını bildirmiştir. Bu esasa göre, ücret ödemelerine ilişkin olarak düzenlenecek ücret bordralarında hizmet erbabına o takvim yılı içinde daha önce yapılan ücret ödemelerinin tutarları toplamının da gösterilmesi zorunlu olmaktadır.

Verginin hesaplanmasında matrahın ve verginin lira kesirleri nazara alınmaz (2361/71).

Vergi tevkifatı nispetlerinden bahseden 105 inci maddede yapılan değişiklik yukarda 94 üncü maddenin izahında yanlarına konulmuştur.

«Vergilendirme Dönemi»nden bahseden 108 inci madde de aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

«Madde 108 — Gelir Vergisi'nde vergilendirme dönemi, geçmiş takvim yılıdır. Şu kadar ki :

- 1 — Mükellefiyetin takvim yılı içinde kalkması halinde, vergilendirme dönemi, takvim yılı başından mükellefiyetin kalkması tarihine kadar geçen süreye inhisar eder (Eski maddenin aynıdır.);
- 2 — Götürü usulde tespit olunan ticari kazançlar ile serbest meslek kazançlarının da vergilendirme dönemi faaliyetin icra olduğu takvim yılıdır.
- 3 — Götürü usulde tespit olunan ücretlerde vergilendirme dönemi, hizmetin ifa olduğu bütçe yılıdır. Götürü ücretlerini yıllık beyannameye ithal mecburiyetinde olanlar mezkûr ücretlerini, bütçe yılının bittiği takvim yılının geliri meyanında bildirirler (Eski maddenin aynı.);

- 4 — Tevkif yoluyla ödenen vergilerde, istihkak sahipleri ayrıca yıllık beyanname vermeye mecbur değillerse tevkifatın ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılır ve kesilen veya kesilmesi icabeden vergiler yıllık verginin yerine geçer (Eski maddenin aynı.);
- 5 — Münferit beyanname ile bildirilmesi gereken gelirlerin vergilendirilmesinde, vergilendirme dönemi yerine gelirin iktisap tarihi esas tutulur» (2361/73).

«Tarh Zamanı»ndan bahseden 109 uncu madde de değiştirilmiştir. Ancak eski maddenin 1, 2 ve son iki paragrafı yeni kanunda aynen alınmıştır. Değişiklik sadece 3 no.lu bentte olmuş takvim yılından sonra gelen bütçe yılının ikinci ayı yerine faaliyetin icra olunduğu takvim yılının Nisan ayında, takvim yılı içinde işe başlanılması halinde, işe başlama tarihinden itibaren bir ay içinde tarh edileceği hükmü getirilmiştir (2361/74).

Ortalama kâr ve gider esaslarına göre gelir takdirinden bahseden yedinci bölümün başlığı «Ortalama Kâr Haddi, Asgari Gayri Safi Hâsılât ve Gider Esaslarına Göre Gelir Tâyini» olarak; ortalama kâr haddi esaslı olan 111 inci maddenin başlığı ise «Ortalama Kâr Haddi ve Asgari Gayri Safi Hâsılât Esası» olarak değiştirilmiştir. Bu madde yeniden düzenlenmiştir.

A bendinde kısmen veya tamamen perakende satış yapan Ticaret erbabı ile imalâtçılar; B bendinde, otel, motel, tatilköyü, pansiyon, bar, pavyon, dansing, gazino, lokanta, kahvehane, kırbahçesi, plaj, hamam, kuaför salonu, erkek berberi, güzellik salonları, tamirhaneler ve emsali hizmet işletmeleri (Siyah olanlar yeni ilâvelerdir.) her nevi taşıma işleriyle uğraşanlar iki guruba ayrılmıştır.

Birinci gurupta V.U.K.'na göre tespit olunan ortalama kâr hadleri, perakende satılan emteanın maliyet bedeline uygulanması sonucu bulunmaktadır. Bu eski kanunda da aynıdır.

İkinci gurupta gösterilen gayri safi hâsılât, V.U.K.'na göre tespit edilen ortalama kâr hadlerinin işletme giderlerine uygulanması sonucu bulunmaktaydı. Yeni kanun gösterilen gayri safi hâsılâtın maddede açıklanan esaslara göre tespit edilen yıllık asgari gayri safi hâsılâta göre düşük bulunduğu takdirde, beyan olunan yerine bu suretle tespit edilecek gayri safi hasılatın vergi tarhına esas tutulacağını söylemektedir. Ve yapılacak tarhiyat sırasında da tespit edilecek gayri safi hâsılattan mükelleflerce tevsik edilen giderler (Her nevi işletme giderleri ile genel giderler.) indirilir. «Şu kadar ki, bu suretle bulunacak safi kazanç, mükelleflerce tevsik edilen giderler toplamının % 20'sinden düşük olduğu ve bu durum mükelleflerce haklı sebeplerle izah edilemediği takdirde, vergi tarhına esas alınacak miktar giderler toplamının % 20'sidir.» demektedir. Bu hüküm yenidir.

Yukarda sözü edilen yıllık asgari gayri safi hâsılât; iş nevilerine ve işletmelerin özelliklerine göre asgari 2, azami 5 derece üzerinden her derecede 3 kademe halinde V.U.K. madde 72'ye göre yazılı Takdir Komisyonları tarafından her takvim yılı için müteakip yılın sonuna kadar tespit olunur. Mükelleflerin bu şekilde tespit edilen derece ve kademelerden hangisine gireceği Maliye Bakanlığı'na belirlenecek esaslara göre tayin olunur. Bu maddeye göre tarhiyat yapılabilmesi için tespit olunacak farkın 10.000 lirayı aşması gerekir. Eski kanunda bu miktar 1.000 liraydı. Eski kanunda yapılacak ikmalen tarhiyatın cezasız olacağı belirtilmişti. Yeni kanunda bu sarahat yoktur.

Getirilen yeni hükmeye göre B paragrafında sayılan işyerleri için bulunacak safi kazanç tevsik edilen giderlerin % 20'sinden aşağı olamayacaktır. Olduğu takdirde bu düşüklüğün mükelleflerce haklı sebeplerle izah edilmesi icap edecektir. İzah edilemediği takdirde vergi tarhına esas alınacak miktar giderler toplamının % 20'sidir.

Eski kanunda işletme gideri ve genel gider ayırımı vardı. Yeni kanunda giderler toplamında bahsedilmektedir (2361/75).

G.V.K.'nın asgari zirai kazanç esasını düzenleyen 112 nci maddesi de değiştirilmiştir Yeni maddeye göre :

«Zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit edenlerin beyan ettikleri hâsılat ve giderler ile götürü gider usulüne göre tespit edenlerin beyan ettikleri hâsılat, V.U.K. uyarınca yapılan ekim ve sayım beyanları (Bu konuda idarece bir inceleme yapılmışsa ayrıca bu inceleme sonuçları) dikkate alınarak, aynı konuda sözü edilen zirai kazanç ölçüleri esas tutulmak suretiyle hesaplanacak hâsılat veya giderlere göre 10.000.— liradan fazla bir farklılık gösterdiği ve bu farklılık mükellef tarafından haklı sebeplerle izah edilemediği takdirde, bu hâsılat ve giderler yerine vergi incelemesi sırasında zirai kazanç ölçülerine göre tespit edilen hâsılat ve giderler ikmalen vergi tarhına esas alınır.»

«Birinci fıkra uyarınca yapılacak tarhiyatta hâsılatın elde edildiği yıl için tespit edilmiş zirai kazanç ölçüleri esas alınır» (2361/76).

Yeni kabul edilen mükerrer 112 nci maddede teferruatlı olarak asgari zirai verginin miktarları tespit edilmiştir. Örneğin; hububat ziraatında ekili arazinin her bir dönümü için dönümünden 100.— lira, meyve verebilecek hale gelmiş kayrısında her bir ağaç için ağacından 40.— lira, elmada 60.— lira gibi...

Yangın, yer sarsıntısı gibi afetlerde mahsul ve hayvanların en az üçte birinin kaybedilmesi halinde mükellefin o sene için tahakkuk etmiş asgari vergisinin tamamı terkin olunacaktır (2361/77).

Gider esasından bahseden 113 üncü maddenin de birinci fıkrası değiştirilerek düşüklük miktarı 1.000.— liradan 10.000.— liraya çıkarılmış ve «**ikmalen cezasız vergi tarh olunur**» ibaresinden de cezasız kelimesi çıkarılmıştır (2361/78).

Servet beyanında bulunacakları bildiren 114 üncü madde de değiştirilmiştir. Birinci paragraf eskisinin aynıdır. İkinci paragrafta yapılan değişiklikle gayri menkul sermaye iradı sahiplerinden yıllık gayri safi tutarı 120.000.— lirayı aşanlar beyana tabi tutulmuşlar, mevduat faizleri sahipleri ve menkul sermaye iradı sahipleri eski kanunda servet beyanına tabi değillerken, yeni kanunda, Gelir Vergisi beyannamesi verme durumuna girdiklerinde, servet beyanında da bulunacaklardır.

Yeni 114 üncü maddeye göre;

- 1 — Dar mükellefiyete tabi olanlar,
- 2 — Ücretliler,
- 3 — Götürü usulde tespit edilen ticari veya mesleki kazanç sahipleri,
- 4 — Götürü gider usulüne göre tespit olunan zirai kazanç sahipleri,
- 5 — 120.000 lirayı aşmayan gayri menkul sermaye sahipleri,

servet beyanına tabi değillerdir.

Bu maddenin anlamından servet beyanı vermeye mecbur olanları şöylece sıralayabiliriz :

- 1 — Yıllık beyanname vermek mecburiyetinde olan gerçek kişiler,
 - 2 — Gayri safi tutarı 120.000.— lirayı aşan gayrimenkul sermaye iradı sahipleri.
- Bunlar, servet beyanında bulunmaya mecburdurlar.

Bu maddenin son paragrafı da çok önemli bir yenilik getirmiştir. Servet beyanlarını incelemeye yetkili olanlar, vergi incelemeleri sırasında lüzum gördükleri takdirde, «**Bu Maddeye Göre Servet Beyanında Bulunmak zorunda Olmayan-**

lardan da», geçmiş iki yıla ilişkin olarak servet beyanında bulunmalarını isteye-bileceklerdir (2361/79).

Beyan esâsından bahseden 115 inci madde de değiştirilmiştir. Yapılan de-ğişiklik tetkikatı yapacaklara bir de Maliye Müfettişi ve Hesap Uzman **Muavin-lerinin** de yetkili kılınmış olmalarından ibarettir (2361/80).

Beyanın şekli ve muhtevâsından bahseden 116 ncı maddenin II/9 numaralı bendinden sonra gelen fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«II numaralı fıkranın 5 ve 6 numaralı bentlerinde yazılı servet unsurlarından her bende dahil olanların toplamı ayrı ayrı 50.000.— lirayı aşmadığı takdirde be-yanı ihtiyaridir.» Eski kanunda bu miktarlar 5.000 liraydı. Bir de 8 ve 9 numaralı bentlerde bahsedilen alacaklar ve borçlardaki **miktar** kaldırılmıştır. Diğer bir de-yişle borç ve alacak mutlak olarak beyan edilecektir (2361/81).

Verginin ödenmesinden bahseden 117 nci madde de değiştirilmiştir. Yapı-lan değişiklik götürü usulde tespit edilen ticari kazançlar ile serbest meslek ka-zançları üzerinden tahakkuk ettirilen Gelir Vergisi'nin Nisan, Ağustos ve Aralık aylarında olmak üzere 3 eşit taksitte ödenmesidir. Eskiden Nisan ve Ekim ay-larında olmak üzere 2 eşit taksitte ödenirdi. Diğer bir yenilik götürü usulde tes-pit edilen ticari ve serbest meslek kazanç sahiplerinden takvim yılı içinde işe başlayanlar, diledikleri takdirde, münhasıran işe başladıkları yıla ait olarak öde-meleri gereken Gelir Vergisi'ni bir sonraki yılın Gelir Vergisi taksitleriyle birlik-te ve üç çeşit taksitte ödeyebileceklerdir (2361/82).

Mükerrer olarak konulan 117 nci madde ile beyana tabi mükelleflerde pe-şin ödeme sistemi kabul edilmiştir. Yani vergi geçmiş yılın kazancı üzerinden bir yıl sonra değil kazancın kazanıldığı yılda ve peşinen ödenecektir.

Bu sebeple gerçek usulde Gelir Vergisi'ne tabi ticari kazanç sahipleri ile ser-best meslek erbabından :

5 ci dereceye girenler	50.000.— TL.
4 » »	100.000.— TL.
3 » »	200.000.— TL.
2 » »	400.000.— TL.
1 » »	600.000.— TL.'yi;

cari takvim yılı kazancının Gelir Vergisi'nden mahsup edilmek üzere ve bir ön-ceki yılın Gelir Vergisi ile birlikte normal taksit süreleri içinde üç eşit taksitte ödemek zorundadırlar.

Takvim yılı içinde işe başlayanların, peşin ödeme mükellefiyetleri, işe baş-lama tarihinden bir tam yıl geçtikten sonra başlar.

Mükelleflerin yukardaki dereceden hangisine girecekleri Maliye Bakanlığı'n-a hazırlanacak bir yönetmelikle belirtilecektir.

Derecelere Merkez Özel Komisyonu nezdinde itiraz edilebilecektir. Mükel-leflerin bu madde uyarınca peşin olarak ödeyecekleri vergiler, ilgili takvim yı-lına ait beyanname üzerinden hesaplanan Gelir Vergisi'ne mahsup edilir. Mah-subu yapılan miktar Gelir Vergisi'nden fazla olduğu takdirde, aradaki fark ver-gi dairesince mükellefe bildirilir ve mükellefin tebliğ tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaatı üzerine kendisine ret ve iade olunur.

Mükelleflerin hangi dereceye girecekleri her yılın Mart ayı başına kadar tespit olunur (2361/83).

Mahsuptan bahseden 121 inci maddenin 2 nci paragrafı değiştirilmiş ve «götürü usulde tespit edilen ticari ve mesleki kazançlar için ödenen vergi ile

asgari zirai vergiden doğanlar hariç» fazlalıklar mahsup harici tutulmuştur (2361/84).

Bina ve arazi vergilerinin mahsubundan bahseden G.V.K. mükerrer 122 nci maddesi değiştirilmiş ve yeni mükerrer 122 nci maddede «Vergi Alacağıın Mahsubu ve İadesi» düzenlenmiştir.

«Mükerrer Madde 122 - 75 inci madde gereğince menkul sermaye iradı sayılan 77 nci maddedeki vergi alacağı aşağıdaki esaslara göre Gelir Vergisi'ne mahsup veya sahiplerine aide olunur :

- 1 — 77 nci maddenin birinci fıkrasının 1 numaralı bendinde yazılı gerçek kişilerin alacağı, yıllık beyanname ile bildirilmek kaydıyla beyanname üzerinden hesaplanan Gelir Vergisi'ne mahsup edilir.
- 2 — 77 nci maddenin birinci fıkrasının 2 numaralı bendinde yazılı kuruluşların vergi alacağı, bunların kâr paylarını aldıkları tarihten itibaren 1 yıl içinde müracaatları üzerinde kendilerine red ve iade olunur.
- 3 — 77 nci maddenin birinci fıkrasının 3 numaralı bendinde yazılı kollektif ve adi komandit şirketlerin vergi alacakları, bunların kâr paylarını aldıkları tarihten itibaren 1 yıl içinde müracaatları üzerine kendilerine ret ve iade olunur. Mezkûr şirketler bu vergi alacaklarını geri aldıkları yıl hâsılât kaydetmeye mecburdurlar.
- 4 — 77 nci maddenin birinci fıkrasının 4 numaralı bendinde yazılı eshamlı komandit şirketlerin komandite ortaklarının vergi alacağı anılan şirketlerin kâr paylarını aldıkları tarihten itibaren 1 yıl içinde müracaatları üzerine, bunların vasıtası ile kendilerine ret ve iade olunur. Komandite ortaklar bu vergi alacaklarını şirkete iadenin yapıldığı yıla ait beyannamelerine ithal ederler.

Yukarıdaki 1 numaralı bende göre mahsubu yapılan vergi alacağı, miktarı Gelir Vergisi'nden fazla olduğu takdirde aradaki fark, 121 inci maddenin ikinci fıkrası hükmü dairesinde mükellefe ret ve iade olunur. 2,3 ve 4 numaralı bendlere göre ret ve iade olunacak vergi alacakları için mezkûr bendlerde yazılı sürelerde gerekli müracaatı yapmayanlarla müracaatları üzerine vergi daire-since kendilerine tebligatta bulunulduğu tarihten itibaren 1 yıl içinde vergi alacaklarının geri almak için yazılı şekilde başvurmayanların hakları düşer (2361/85).

2361 sayılı Kanun'un 86 ncı maddesinde G.V.K.'nın geçici maddelerinin kaldırıldıklarını bildirmiş ve kendisi yeni 16 geçici madde getirmiştir.

Geçici 1 inci madde; geçmiş yıllara ait vergilerin eski hükümlere göre alınacağını bildirmiştir.

Geçici 2 inci madde; 1.1.1981 tarihi itibarıyla esnaf muafılığı şartlarını taşımayanların 1981 takvim yılında esnaf muafılığından faydalanamayacakları hükmünü getirmiştir.

Geçici 3 üncü madde; 46, 47 ve 48 inci maddelerde sayılan götürü usule tabi olmanın genel ve özel şartlarını 1.1.1981 tarihi itibarıyla taşımayanların 1981 takvim yılında götürü usulden faydalanamayacaklarını söylemektedir.

Geçici 4 üncü madde; eski kanuna göre sakat sayılan kimselerin sakatlık yönetmeliği yürürlüğe girinceye kadar 31 inci madde hükümlerine göre; 1 inci derece sakat sayılarak sakatlık indiriminden yararlanacağını belirtmiştir.

Geçici 5 inci madde; 1.1.1981 tarihinden önce yapılmış olan yatırım indirimi kapsamına giren yatırım harcamalarına indirimle ilişkin eski hükümlerin, bu tarihten sonra yapılacak yatırım harcamalarına ise yatırım indirimine ilişkin yeni hükümlerin uygulanacağını amirdir.

Geçici 6 ncı madde; senelere sari inşaat işlerine ait henüz bitirilmeyen işler yeni hükümlerin tatbikini emretmiştir.

Geçici 7 inci madde; zirai kazançlarda götürü gider emsal nispetleri yeniden tesbit edilmeye kadar, (1980 yılı hâsılatı da dahil olmak üzere) bütün zirai mahsuller için % 70 götürü gider nispetinin uygulanacağını bildirmektedir.

Geçici 8 inci madde; Emlak Vergisi'nin Gelir Vergisi'nden mahsubunu kaldırılmıştır. Ödenmiş bina vergileri ya gider yazılacak veya götürü gider usulünü kabul edenlerde gayrisafi hâsılatın % 25'i götürü gider olarak indirilecektir.

Geçici 9 uncu madde; kurumların 1980 takvim yılı kârlarından İdare Meclisi Başkan ve Üyelerine verilen kâr paylarının bu kanuna göre menkul sermaye iradı olduğu, dar mükellefiyete tabi kurumlarda da 1980 yılı bilançolarına göre hasıl olan kârlarından Kurumlar Vergisi düşüldükten sonra kalan kısımlarına G.V.K. 75/4'ün uygulanacağını (yani menkul sermaye iradı) bildirilmiştir.

Geçici 10 uncu madde; ortalama kâr esasında 111/13'ün 1980 takvim yılı kazançlarına da uygulanacağını âmirir.

Geçici 11 inci madde; 1.1.1981 tarihinden evvelki tarihlerde tespit edilen ve mahsup edilemeyen zararlar için eski hüküm olan 5 yılın uygulanacağını bildirmektedir.

Geçici 12 ncı madde; bu kanunla kabul edilen 103 üncü maddedeki nispetlerin 1.1.1982 tarihinden başlayarak beş yıl içinde her yıl için % 1 indirileceğini bildirmiştir.

Geçici 13 üncü madde ve Geçici 14 üncü madde; hizmet erbabının ücretlerindeki artışın ödenmesinde geçici olarak bir sistem getirmiştir. Buna göre toplu sözleşme düzenine tabi olmayan işyerlerinde 1981 Ocak ve Şubat aylıklarında hizmet erbabının net aylıklarında, Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan değişikliklerden dolayı meydana gelen artışlar, işveren müesseselerce tutulacak ve ancak 1981 Mali Yılı içinde Bakanlar Kurulu'nun tespit edeceği tarihlerde tayan edilecek usul ve esaslara göre ödenecektir.

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte toplu iş sözleşmesi devam etmekte olan işyerlerindeki hizmet erbabının aylıklarında, bu kanunda yapılan değişiklikler dolayısıyla meydana gelecek net artışlar, toplu iş sözleşmeleri sona erinceye kadar T.C. Merkez Bankası'nda açılacak bir hesapta toplanacaktır. Merkez Bankası'nda toplanan bu meblağ Bakanlar Kurulu'nca tespit edilecek usul ve esaslara göre en geç 1982 Mali Yılı sonuna kadar hak sahiplerine ödenecektir.

Bu farklar en geç ait olduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar T.C. Merkez Bankası'na yatırılacaktır. Yatırılmaması halinde, yatırılması icap eden miktarın iki katına kadar para cezasına hükmolunacaktır.

Ayrıca 6183 sayılı Kanun'a göre vadesinde ödenmeyen paralar hakkındaki kanun hükümleri uygulanacaktır.

Geçici 15 inci madde; Vergi Karnesi konusunda 35/B bendinde sözü geçen yönetmeliğin Maliye Bakanlığı'nca en geç 1.1.1982 tarihine kadar yürürlüğe konacağını amirir.

Geçici 16 ncı madde; 31 inci maddede belirtilen genel indirim hadlerinin ekonomik koşullar gözönünde bulundurularak 1.1.1983 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yeniden düzenleneceğini bildirmektedir.

2361 sayılı Kanun'un 87 ncı maddesi, bu kanunun 1.1.1981 tarihinde yürürlüğe girdiğini ve 88 inci maddesi de, bu kanun hükümlerini Maliye Bakanı'nın yürüteceğini amirir.

Istanbul Bankası'ndan
Ticaret Dünyasına
Büyük İmkan:

Ücretsiz Tahsilat

Istanbul Bankası 17 Kasım'dan itibaren
yepyeni bir uygulamayı
ticaret dünyamızın yararına sunuyor:
Ücretsiz Tahsilat.
'Ücretsiz Tahsilat' İstanbul Bankası'nın,
banka komisyonu, posta masrafı almadan
senet tahsil eden yeni hizmeti.

HANGİ SENETLERİ?

Değeri 100.000 lirayı aşmayan
tahsil senetlerini İstanbul Bankası
ücretsiz tahsil ediyor.
Ne banka komisyonu alıyor!.. ne posta masrafı.*
(5.000 liralık senet cebinize tam
5.000 lira olarak giriyor)

KİMIN SENEDİNİ?

Istanbul Bankası'nda hesabı olsun olmasın...
ticari bir unvanı olsun olmasın herkes
ücretsiz tahsilattan yararlanıyor.
İstanbul Bankası'ndan
senedinin tam değerini alıyor.

Senedinizi İstanbul Bankasına verin.
Senedinizdeği para kesilmesin.

* Senedinizin harçlıdır. İstanbul Bankası şubesi olmayan bir
yerde bulamazsanız, yalnız binde 1,5 muhabir banka komisyonu ödersiniz.

DİĞER ÜCRETSİZ TAHSİLAT HİZMETLERİ

KESİDE ÇEKİ.

Yolculukta, üstünüzde fazla para
taşıyamazsınız için yararmıza sunulan
ve dilediğiniz İstanbul Bankası şubesinde
pratiksiniz. Kesim paraya çeviren
"Keside Çeki" hizmeti için
tek kuruş masraf alınmaz.

POSTA HAVALELİ.

İstanbul Bankası şubeleri arasında
yapacağınız 100.000 lirayı aşmayan
"Posta Havalesi" hizmeti için
tek kuruş masraf alınmaz.

*Saygılar
Sizlerle*

İSTANBUL BANKASI